శ్రీ:

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీ రామ ధ్యానం

అయోధ్యానగరే రమ్యే రత్నమండప మధ్యగే.

స్మరేత్ కల్పితతరోర్మూలే రత్నసింహాసనే శుభే.

తన్మధ్యే అష్టదళం పద్మం నానారత్నైశ్చ వేష్టితం.

స్మరేన్మధ్యే దాశరథిం సహస్రాదిత్య తేజసం.

పితురంతర్గతం రామం ఇంద్రనీల మణిప్రభం.

కోమళాంగం విశాలాక్షం విద్యుత్ వర్ణాంబరావృతం.

భాను కోటిప్రతీకాశం కిరీటేన విరాజితం.

రత్నగ్రైవేయ కేయూరం రత్న కుండల మండితం.

రత్న కంకణ మంజీరం కటిసూత్రాదలంకృతం.

దివ్య రత్న సమాయుక్తం ముద్రికాభిరలంకృతం.

రాఘవం ద్విభుజంబాలం రామం సుస్మితమాననం.

తుళ్సీ కుందమందార పుష్పమాలైరలంకృతం.

కర్పూరాఽగరు కస్తూరి దివ్యగంధానులేపనం.

యోగశాస్త్రం శోభితరతం యోగ సంయోగదాయకం.

సదాభరత సౌమిత్రి శత్రుఘ్నైరుప శోభితం.

విద్యాధర సురాధీశైః సిద్ధ గంధర్వ సేవితైః.

యోగీంద్ర నారదాద్యైశ్చ స్థూయమాన మహర్నిశం.

విశ్వామిత్ర వసిష్టాది మునిభిః పరిసేవితం.

సనకాది మునిశ్రేష్టైః యోగవిద్యైశ్చ సేవితం.

రామం రఘుకుల శ్రేష్టం ధ్యాయేత్ హృదయ పంకజే.

వినావేంకటేశం ననాథో ననాథఃసదా వేంకటేశం స్మరామి స్మరామి.

హరే వేంకటేశ ప్రసీద ప్రసీద ప్రియం వేంకటేశ ప్రయచ్ఛ ప్రయచ్ఛ .

****

శ్రీః

వచనసారే ప్రథమోభాగః

నిత్యారాధన & అగ్నికార్య – విషయే ప్రమాణశ్లోకాః

అర్చక లక్షణమాహ

అర్చకస్య కులోత్పన్నః భగవంతం సమర్చయేత్. ఔపచా

అర్చకో వంశవాన్ పుత్రఃఅనాచారోప్యమంత్రవాన్.

తద్వంశజ మాత్రేణ మమ కర్మణి అర్హతి.(శ్రీప్రశ్నే)

అర్చకస్య అలంకరణ విధిః

యత్కించిద్దవళం పుష్పం యత్కించిదనులేపనం.

అలక్ష్మ్యాః పరిహారాయైనిత్యం ధారయేద్ద్విజోత్తమ.

అంగరాగైః గంధ మాల్యైఃవస్త్ర విచిత్రకైః.

రత్నాంగుళీయకైః చిత్రైఃభూషణైః వివిధైః శుభైః.

హేమ యజ్ఞోపవీతేన ఉత్తరీయేణ భాస్వతః.

దుకూలైః సూక్ష్మవస్త్రైశ్చ ఉష్ణీషముఖవాసనైః.

కటకైర్వలయైశ్చైవ కేయూరైః పట్టబంధనైః.

వస్త్రాభరణ మాల్యైశ్చ సర్వాఽలంకార శోభితాః.

అభుక్తోవా సుభుక్తోవా కృత కృత్యశ్చ పూజకః.

సపవిత్ర ఉభౌ హస్తౌ శుచిర్భూత్వా సమాహితాః.(జయోత్తరే)

భట్టాచార్యాణాం యోగ్యతా విశేషం(1)

చతుర్వేద విదో విప్రాన్ ప్రాహుః శ్రోత్రియ సంజ్ఞికః.

దశశ్రోత్రియ తుల్యస్తు అర్చకః పాంచరాత్రవిత్.

దశాఽర్చకః సమఃపూర్ణః దశపూర్ణ సమోగురుః.

గురూణాం దశభిస్తుల్యః భట్టాచార్యస్స ఉచ్యతే.(విహగేంద్రే)

భట్టాచార్యాణాం యోగ్యతా విశేషం(2)

పాంచరాత్రంచవేదాశ్చవేత్తి సః పూర్ణసంజ్ఞికః.

యోఽధీతే వేదవేదాంగం పాంచరాత్రమపి ద్విజః.

అధ్యాపయతి శిష్యాంస్తు పాంచరాత్రమపి శ్రుతిః.

దశపూర్ణసమస్సోఽయం దీక్షితోగురురుచ్యతే.

దీక్షితస్య కులేజాతః భట్టాచార్యేణ దీక్షితః.

గురోర్ముఖాత్ త్రయీంవిద్యాం అర్థవత్ పాంచరాత్రకం.

ప్రాప్తః శమదమోపేతఃసతు భట్టారకో భవేత్.

దశభట్టారక సమోవేద వేదాంగ పారగః.

వేదాంతార్థప్రవీణాశ్చ పాంచరాత్రార్థ తత్వవిత్.

పరంపరాదీక్షితస్య కులేజాతః సమాధిమాన్.

దీక్షాముభయతః ప్రాప్తః పంచకాలఃక్రియాపరః.

యోగశాస్త్రప్రవీణశ్చ జ్ఞానవాన్ మోక్షచింతకః.

భువః పరిగ్రహాద్యావత్ప్రతిష్ఠాంతం చ యాక్రియాః.

అసహాయేన తాంకర్తుం శక్తో మధ్యే న రోగవాన్.

స్వతంత్రో వృద్ధ సేవీచ రూపవానపి చాస్తికః.

పరైరనిందితశ్చైవ కీర్తిమాన్ విజితేంద్రియః.

మానసారాధనే దక్షో మంత్ర శాస్త్ర విశారదః.

సిద్ధ మంత్రస్సర్వ దర్శీ భట్టాచార్యః స ఉచ్యతే.(శ్రీ)

ఆచార్య పద నిరుక్తిః

ఆచినోతీహి శాస్త్రార్థాన్ ఆచారే స్థాపయంత్యపి.

స్వయమాచరతే యస్మాత్ తస్మాదాచార్య ఉచ్యతే.(పరాశరే)

ఆచార్యస్య మాహాత్మ్యం

ఆచార్యం తోషయేద్విద్వాన్ సర్వకాలే హరి ప్రియే.

ఆచార్యః సుప్రసన్నేతు దేవదేవః ప్రసీదతి.

వంశే భాగవతా ప్రసూతా యేచ మానవాః.

తేషాం దీక్షావిధిర్నైవ ఉపదేశేన కేవలం.

భట్టాచార్యో భవత్యేవ తదాశ్రయేణ జగద్గురుః.

ఆచార్య దృష్టమాత్రేణ దేవవత్పరిభావయేత్.

అర్చకస్య మనస్తుష్టిః దేవ సంతుష్టిరేవచ.

అర్చకం క్లేశయిత్వా తు తద్గ్రామం నాశనం భవేత్.

అర్చకస్య కరస్పర్శాత్ శుద్ధిర్భవతి జగత్పతిః.

సన్నిధత్తే సదా తత్ర ద్వయేనాఽష్టాక్షరేణవా. (వి-తిలకే)

అమంత్రమర్చకేన ప్రత్యవాయః

చలమప్యచలం చేతి ద్వివిధం పరికీర్తితం.

అచలం బింబమిత్యుక్తం చలం అర్చకమేవవా.

సర్పం దృష్ట్వా మహాకాయః కంపతే చ ముహుర్ముహుః.

అమంత్రమర్చకం దృష్ట్వా దూరేభ్యేతి జనార్దనః. (విష్ణు తత్వే)

దేశికస్య పద నిరుక్తిః

దకారో దేవతారూపః శకారో శాస్త్ర కోవిదః.

ఖకారో కర్మనిపుణః దేశికఃపరికీర్తితః. (ఖగప్రశ్నే)

అర్చక వాక్య మాహాత్మ్యం

అర్చకస్యతు యద్వాక్యం విష్ణువాక్యమితీరితం.

తద్వాక్యమన్యథా కృత్వా సదేవః కోపమాప్నుయాత్.

ప్రాసాదం దేవదేవస్య ఆచార్యం పాంచ రాత్రికం.

దూరాద్దర్శన మాత్రేణ ప్రణమేద్దండవద్భువి.. (వి-తిలకే)

దీక్షితస్య మాహాత్మ్యం

విష్ణోరాగమ శాస్త్రజ్ఞః పూజనే దీక్షితో ద్విజః.

అన్యవిప్రై అర్చయేద్వా సవై దేవలకః స్మృతః.

దీక్షితో యో నిజశ్శుద్ధః పాంచరాత్ర కృతశ్రమః.

సఏవ భగవద్రూపం విష్ణు పాదనలోబినః.

పాంచరాత్రోక్త మార్గేణ యో దీక్షా చక్రమండలే.

కృత్వా సమర్చనం విష్ణోః ద్విషట్కాక్షర విద్యయా.

ఆరాధయేత్ సశాస్త్రోక్త విధినా దేశికోత్తమః.

తేషాం హృదంబుజే సాక్షాత్ ఆవిరస్తి పరఃపుమాన్.

తరంతి విష్ణుమాయాంతే (తే)నతరంతీతరే జనాః. (పాద్మే)

అర్చకస్య కర తీర్థస్య మాహాత్మ్యం

అర్చకస్య కరే తీర్థం భాగీరథ్యాం సమం శుచిః.

అన్య విప్ర కరం తీర్థం సురాపాన సమం భవేత్.

హరేఃప్రసాదం తీర్థంచ భక్త్యాచ తులసీ దళం.

అర్చకస్యతు హస్తేన దాతవ్యం సర్వదైవహి.

కోటిజన్మ కృతం పుణ్యం విష్ణోరారాధనం పరం. (అగస్త్యే)

ఆచార్యస్య వయోః క్రమః

ఆచార్యో మంత్ర సంపూర్ణః జ్ఞాన సంపూర్ణ దీక్షితం.

గురుశ్చ శాస్త్ర సంపూర్ణః సర్వ సంపూర్ణ వంశజాః.

ఆ షోడశాబ్దపర్యంతం బాల ఇత్యభిధీయతే.

పంచవింశతిసంపూర్ణ వత్సరస్య యువా భవేత్.

పరం సమో మధ్యమః షష్టివర్షాఽవసానకం.

అత ఊర్ధ్వాంతర శ్రేష్టం జీర్ణమిత్యభిదీయతే. (పరమ సంహితా)

తేషాం కార్య భేదేన ఆచార్య భేదాః

నిత్యార్చన విధౌ బాలః ఉత్సవాదా యువా భవేత్.

స్థాపనే ప్రోక్షణం కర్తుం వార్ధకఃదీక్షితేపిచ. (పరమ సంహితా)

అర్చకస్య అలంకరణ విషయే (1)

గంధైః స్రగ్భిరలంకారైః సోత్తరీయంచ భూషితైః.

కర్ణభూషణ హారాద్యైః కటకైరంగులీయకైః.

అలాభేత్యంగులీయేనాఽలం కృత్యతు సాధకః.

వదనం నాసికా రంధ్రౌ స్థగయిత్వాఽమ్బరేణతు.

స్వశ్వాసోపహతశ్చైవ న భవేచ్చయథా ద్విజః.

శుక్ల వాసో సువేషశ్చ శుక్ల దంతశ్శుచిస్మృతః.

తాంబూల ధార వదనో లలాటేచ అక్షతైర్యుతః.

ఏవముక్త గుణైర్యుక్తః శోధయేత్ పురుషోత్తమం. (కపింజలే)

అర్చకస్య అలంకరణ విషయే (2)

శుద్ధవస్త్రం ఉత్తరీయంచ కౌపీనం ముఖవాససం.

ద్వాదశం ఊర్ధ్వపుండ్రం చ హైమయజ్ఞోపవీతకం.

పవిత్రం తులసీ పద్మం కుశపాణిరలంకృతం.

కటకైర్వలయైశ్చైవ కేయూరైః కటి బంధనైః.

రత్నాంగులీయకైశ్చిత్రైః ముక్తాహార సమన్వితైః.

కస్తూరికాది గంధంచ మాలాపుష్పాణి ధారయేత్.

వాసనాదిచ తాంబూలం భక్షయేతు శుచిస్మితాః.

ఆజానుపాదౌ ప్రక్షాళ్య ఆచమ్యచ విజితేంద్రియః.

ఆసాద్య ద్వార దేశేతు దేవం సాష్టాంగముచ్యతే. (బ్రహ్మ సంహితా)

పాంచరాత్రిక అర్చకస్య నామాంతరాణి

భాగవతః, భట్టారకః,భగవద్వంశజః,మంత్రి, కారి, దేశికః సాత్వతః, ఏకాయనః, ఏకాంతికః,

వాసుదేవికః,పాంచరాత్రికః, భగవద్వంశజః, భగవన్మయాః, రహస్యామ్నాయనిష్టాః,త్రయ్యంతజ్ఞాన

సంపన్నాః, ద్వాదశాక్షర తత్వజ్ఞాః,చాతుర్వ్యూహ విభాగవిత్. అచ్ఛిద్ర పంచ కాలజ్ఞః.ఇత్యాదయః.

అర్చకస్య వైశేషికం

దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనం తు దైవతం.

తన్మంత్రం అర్చకాధీనం అర్చకో మమ దేవతాః.

ఉత్తమా పాంచరాత్రస్థాః మధ్యమాస్తు త్రయీమయాః.

తంత్రాంతరం తు విజ్ఞేయా అధమా శాస్త్రకోవిదాః.

సప్తకోటిమహామంత్రాః యస్య చింతేఽవస్థిథతి.

స ఏవ భగవద్రూపో అర్చకో నాత్రసంశయః.

అర్చకస్సహరిఃసాక్షాత్ చల రూపీ న సంశయః. (ల-తంత్రే)

అర్చక దర్శనేన ఫలమాహ

దర్శనంత్వర్చకస్యాపి హరిభావేన కేవలం.

సర్వసంపత్కరం భూయాత్ సర్వపాతక నాశనం. (పరమపురుషం)

ఆచార్య పద నిరుక్తిః

ఆకారాదాగమజ్ఞేయః చకారోఽఽచార కోవిదః.

యకారో యాజ్ఞికో జ్ఞేయః ఆచార్యః పరికీర్తితః.(పరమపురుషం)

గురోః ప్రాశస్త్యం

గురురేవ పరం సత్యం గురురేవ పరాత్పరం.

గురురేవ పరో దేవఃగురుంచైవ పరంధనం.

ఏకః ప్రసూనాం సలిలం చ కించిత్-అమంత్రకం వాఽపి సమంత్రకం వా.

తమర్చయేద్యో హరిమూర్ధ్ని భక్త్యావంశ కోట్యా ధృత కోటిపుణ్యం. (పురుషోత్తమం)

అర్చకాణాం వైభవం- శ్రేష్ఠతమంచ

మోక్షశాస్త్రం యథా శ్రేష్టం శాస్త్రాణాం వివిధాత్మనాం.

ద్విపదాం అర్చకః శ్రేష్టః యథా గౌచ చతుష్పదాం.

లోహానాం కనకం శ్రేష్టం రత్నానాం కౌస్తుభం యథా.

మాతా శ్రేష్టం గురూణాంచ రాత్రౌప్రబోధయద్యథా.

తత్వానాం సర్గవిన్యాసో భవానాం చ యథోత్తమాः.

తథోత్తమమిమం తంత్రం తంత్రాణాం తత్వ వాదినాం.

భగవాన్ వాసుదేవోస్మి విష్ణుర్నారాయణో గురుः. (ల- తంత్రే)

పరంపరా దీక్షితస్య వైశేషికం

అర్చకో వంశవాన్ పుత్రः అనాచారానమంత్రవాన్.

యో యజేద్యది మే ప్రీతిः పూజాయాన్యన్యసమాహ్వాయేత్. (వాసిష్టే)

మంత్రాదీనాం సామాన్యభావధ్యానే ప్రత్యవాయः

మంత్రమక్షర రూపం చ శిలారూపంచ విగ్రహం.

గురుం మానుషరూపంచ సామాన్యం నైవ చింతయేత్.

చింతయేద్యది మోహేన రౌరవం నరకం వ్రజేత్. (ఈశ్వరే)

ఈశ్వరస్య సాన్నిధ్య అతిశయాः స్థలానిచ

తీర్థమధ్యే స్వహృత్పద్మే బింబే వేధ్యాస్థలేపిచ.

వంహిగర్భేచ నిర్ధూమే నిత్యమస్తి చతుష్టయే. (సాత్వతే)

మంత్రస్య వైశేషికత్వం

ద్రవ్యం శరీరమిత్యుక్తం క్రియాఒఙ్గమిహోచ్యతే.

మంత్రంచ ప్రాణమిత్యుక్తం దివ్యశక్తిమిహోచ్యతే. (వాస్తు శాస్త్రే)

అమంత్రేణ పూజనీయ అర్చకస్య ప్రత్యవాయः

వ్యాఘ్రం దృష్ట్వా మహారణ్యే పురుషో కక్ష్యాయేత్ ద్విజ.

అమంత్రమర్చకం దృష్ట్వా దూరో యాతి జనార్దనः.

అంత్య కాలేచ మృత్యుంచ దృష్ట్వా జీవో యథా భవేత్.

తథా అర్చకం పాపినం దృష్ట్వా దూరేఽభ్యేతి జనార్దనః.(పరాశరే)

అమంత్రమర్చకేన అకాలపూజనేన దోషః

అమంత్రమర్చనం కుర్యాత్ దూరే భీతో జనార్దనః.

ఛాయా మృగపతిం దృష్ట్వా గజవద్భీత కంపితః.

క్రియా శరీర మిత్యుక్తం తన్మంత్రం జీవ ముచ్యతే.

మంత్రహీనం క్రియా హీనం తచ్ఛక్త్యా నిష్ఫలం భవేత్.

అమంత్రమర్చనం కుర్యాత్ అకాలేచాపి పూజనం.

గ్రామ నాశంచ దుర్భిక్షం రాజరాష్ట్రో వినశ్యతి. (పరమ సంహితా)

బింబ సాన్నిధ్య అతిశయ విషయం

ఆచార్యో మంత్ర సంపూర్ణః క్రియా పూర్ణస్తు శిల్పినః.

దాతాయో విత్త పూర్ణస్తు బింబ సాన్నిధ్య కారణం.

అర్చకస్య తపోయోగాత్ పూజాయాశ్చాఽతిశయేనచ.

ఆభిముఖ్యాశ్చ బింబస్య తత్ర సన్నిహితో హరిః. (శ్రీ-పారమే)

అష్టవిధ నియమాః

అహింసా బ్రహ్మచర్యంచ సత్యమార్జవ మేవచ.

అక్రోధనంఽనసూయాచ దమో నిత్యముపై గుణం.

అష్టాగుణాని చ యుక్తస్యాత్ వ్రతేషు నియతేంద్రియః. (మార్కండేయే)

భగవతః - అర్చక భావనారూప వైశేష్యం (1)

ఆచార్య శిష్యవన్ మంత్రవిష్టరే స్నపనాసనే.

జననీవ శిశుం రథ్యాం సతీవ ప్రియ నాయకం.

అలంకారేఽతిథింథవైవ భోజ్యాయాం గృహస్తవత్.

యాత్రాసనేతు శయ్యాయాం నృపం మంత్రీవ సేవకః.

ప్రార్థనాయాం మిత్రవచ్చ దేవం ధ్యాయేత పూజకః. (శ్రీ:)

భగవతః-అర్చక భావనారూప వైశేష్యం (2)

ప్రపన్నానాం సదాసంయగ్విష్ణోర్దాస్యం చతుర్విధం.

పతిభార్యాది సంబంధం పితృ పుత్రాదికం తథా.

స్వామి భృత్యాది సంబంధం శిష్యాఽఽచార్యాదికం తథా.

ఏతచ్చతుర్విధం దాస్యం విష్ణుప్రీతికరం సదా. (పరాశరే)

అనర్చక లక్షణమాహ

పంచ సంస్కార రహితాః శిఖాకౌపీన వర్జితాః.

నిత్యకర్మాది రహితః అనర్చక ఇతి స్మృతః.

ప్రపత్తి రహితస్సోఽపి అధమశ్చ భవేన్మనే.

అనర్చక ద్విజాతీనాం తీర్థపానం సురా సమం.

ప్రసాదం మాంసతుల్యం చ చందనం రుధిరం భవేత్. (పరాశరే)

అర్చకేషు దేవలకత్వ విధిః

పరార్థే తిలహోమంచ పరార్థే రుద్రజాపకః.

స వై దేవలకో నామ సర్వకర్మ భహిష్కృతః.

శివార్చనంచైవ శివద్విజేన శ్రీపాంచరాత్రార్చనమేవవిష్ణోః.

అన్య ద్విజానామర్చనమేవ కార్యం చండాళకో దేవలకం భవంతి.

అన్యత్ర

ప్రస్థతండులముద్దిశ్య యోదేవాఽర్చనంచరేత్.

సవై దేవలకో నామ బ్రహ్మఘాదిషు గర్హితః. (శ్రీ)

మంత్రే లింగత్రయ భేదాః

ఐహికాఽఽముష్మికం సర్వం మంత్రేణైవ ప్రసిద్యతి.

స్త్రీపుంనపుమితి త్రైవం భజంతే మంత్ర జాతయః.

సంస్థ్యానమంత్రాఃస్వాహాంతాః నమోఽన్తాసు నపుంసకాః.

శేషాఃపురుషమంత్రాస్యురితి త్రివిధమీరితం. (పాద్మే)

మంత్రస్య వైశేషికత్వం

ద్రవ్యం శరీరమిత్యుక్తం క్రియాఽఙ్గమిహోచ్యతే.

మంత్రంచ ప్రాణసమ్యుక్తం దివ్యశక్తిమిహోచ్యతే. (వాస్తు శాస్త్రే)

వేదపూర్వ ఆరాధనస్య వైశేషికం

ఉత్తమం వేద పూర్వోక్తం మధ్యమం మంత్ర పూర్వకం.

అధమం తంత్రరూపంతు ఆరాధనవి ధిం చరేత్.

పూజన కాలభేదేన మంత్రభేదాశ్చ

ప్రాతఃకాలే ఉపనిషదః మాధ్యాంఘే పౌరుషం భవేత్.

నారాయణోపనిషద్రాత్రౌ త్రికాలం వేదపారగైః.(అనంతాఖ్యే)

పూజాయాం అన్యత్ర నామాని

అర్చనం పూజనం పూజా యాగ మారాధనం తథా.

అర్చనా చ ప్రపూజాచ సమారాధనమేవచ.

సంపూజనంచ నవధా కథితాన్యర్చనావిధౌ. (అగస్త్యే-మార్కండేయం)

భగవత్పూజాయాం అన్యత్రదేవపూజాయాం వైశేషికం

దివానాం దేవతాపూజా రాత్రిపూజాకదాచన.

సతతం పూజయేద్దేవం దివారాత్రౌచ పూజయేత్. (విశ్వామిత్రే)

ప్రతిష్ఠా ప్రోక్షణంచైవ మరణే క్షోభకాననే.

దివానాం దేవతాపూజా రాత్రౌ శాంతిం సమాచరేత్.

నద్యాంత పర్వతేచైవ తటాకే వన మధ్యకే.

దూరేచ దేవతాస్థానే రాత్రి పూజాం న కారయేత్.

దైవికం ఆర్షికం సైద్ధం స్వయంవ్యక్త మహాలయం.

సతతం పూజయేద్దేవం సదాకాలం ప్రపూజయేత్.

తస్కరే మ్లేచ్ఛ పాషండైఃకలహాది సముద్భవే.

స్పృశ్యతేచాఒఙ్గహీనేచ దివారాత్రౌ న పూజయేత్. (మార్కండేయం)

పరత్వాదిషు లోకేష్వపి పాంచరాత్రపూజనంశ్రేష్టం

వాసుదేవాది మంత్రైశ్చ మత్స్యాద్యైఃకేశవాదిభిఃం.

పుష్పాణిదత్వా ధ్యాత్వా చ తత్తన్మూర్తిం యథా తథా.

వైకుంటే సత్యలోకేచ క్షీరాబ్ధౌ రవిమండలే.

పాతాళాదిషు లోకేషు పాంచరాత్రేణ పూజయేత్.

యత్ర అష్టాక్షరసంసిద్ధాఃమహాభాగో మహీయతే.

తత్ర న సంచరిష్యంతి వ్యాధి దుర్భిక్ష తస్కరాఃం.

భక్తి యుక్త స్వభావేన కుర్యాద్దేవస్య పూజనం. (పరమ సమ్హితా)

దేవ దర్శన విధిఃం

ఆపీఠాన్మౌలి పర్యంతమవలోఖ్య హరిం విభుం.

ఉపేత్యాయతనం విష్ణోఃం ప్రణిపద్య తతస్తతఃం.

పరిస్తుత్యచ దేవేశం ప్రణమ్య ఆత్మానమర్చయేత్. (శాండిల్యం)

చతుష్కాల పూజనేషు సమయాఃం

ప్రాతర్మాధ్యందినే సాయం త్రికాలంచ యథాక్రమం.

ప్రాతఃం కాలే నిశీతాంతే చతుఃం కాలఃం ప్రకీర్తితాఃం. (నారదీయే)

క్షుద్ర పూజాయాం కాలఃం

ఏక కాలేచ మధ్యాంఫే క్షుద్రకం తత్ప్రకీర్తితం.

ఉత్తమాదిషుదేవేషు త్రికాలం పూజయేత్సదా. (కపింజలం)

మందిర ప్రవేశ కాలే కర్తవ్య నియమాఃం (1)

కవాటముద్ఘాట్య తతో వాయు మంత్రేణ పద్మజ.

సామ్నా దేవవ్రతేనాఽన్తః ప్రవిశేద్దక్షిణాంఘ్రిణా. (పాద్మే)

మందిర ప్రవేశ కాలే కర్తవ్య నియమాః (2)

శంఖధ్వని సమోపేతం దుందుభిః పటహస్వనైః.

వాదిబృందోత్థితోశ్చాపి నానా వాగ్భిర్మహామతే.

మహాజయజయాఽఽరావైః పునఃపునః ఉదీరితైః.

ప్రభోద లక్షణస్తోత్రైః ఉత్థాప్య శయనేస్థితః.

ద్వారమాసాద్య తత్రస్థో దశదిగ్బంద పూర్వకం.

అవకుంఠ్యాఽథ తర్జన్యా మంత్రం కవచముచ్చరన్.

స్థితేవా కల్పితే తత్ర పూజయేద్బలి మండలే.

సర్వం ఖగేశపూర్వంతు పరివారాభిచాచ్యుతం.

మనసా ప్రణవేనాథ పుష్పమాదాయ కీర్తయేత్.

సమస్త పరివారాయ అచ్యుతాయ నమో నమః.

వాస్తుపురుష అన్యాంశ్చ సమభ్యర్చ్య యథా క్రమం.

మూల మంత్రేణ సాంగేన నిరంగేనాఽథవాయథా.

న్యాసం కృత్వాఽథవాచ్చాద్య హస్త తాలం హృదా తథా.

మూలమంత్రేణచోద్ఘాట్య కవాటం నేత్ర మంత్రతః. (వాసిష్ఠే)

ఉత్తమాది త్రయ గేహేషు కవాటోద్ఘాటన మంత్ర భేదాః

ఉత్తమత్రయ గేహేషు ద్వారత్రయ కవాటకం.

ఉద్ఘాటయేత్తాక్ష్య నామ్నా దేశికః స్వయమేవహి.

మధ్యమ త్రయ గేహేషు శాంత మంత్రేణ పద్మజ.(ఓం శాంతాయ నమః ఇతి)

అధమత్రయ గేహేషు ద్వారమేవం పృథక్ పృథక్.

ఉద్ఘాటయేద్వాయు నామ్నా దేశికో మంత్ర విత్తమః.

ద్వారాణ్యన్యాని సర్వాణి బ్రాహ్మణః పరిచారకాః.

ఉద్ఘాటయేన్ ముక్తనామ్నా నశూద్రశ్చకదాచన. (పాద్మోద్భవే -చంద్రికాయాం)

తాళత్రయ కాలాని

ప్రబోధనే కుంభదీపే పాత్రాదిస్థాపనే కృతే.

ఆహ్వానార్థం బోధనార్థం తాళత్రయమథాచరేత్ . (విష్ణుతత్వం)

మనసా ఫల సమర్పణ క్రమః

మనసా గురువంశంచ తదాజ్ఞాం మానసీమథ.

శిరసా ధారయేత్స్వేష్టం ఫలం సంకల్ప్య చేతసా.

దేవాయ తం నివేద్యాఽథ యాగాగారస్య మధ్యతః.

ప్రాసాదం విగ్రహం కృత్వా వర్మ మంత్రం సవిగ్రహం.

తజ్జీవం భగవంతం చ ధ్యాత్వా యాగ గృహం తతః. (ఈశ్వరే)

అసన్నిధేయ ప్రాసాదే మంత్ర గృహ వర్ణనం

ఆసాద్య కల్పయేన్మాంత్రం గృహం తదధునోచ్యతే.

మూలమంత్రం పురాధ్యాత్వాబ్రహ్మవత్ సర్వగం తతః.

విదిక్షు దిక్షు మధ్యేచ జ్వలంతం భానుకోటిమత్.

హ్యాన్మంత్రంచ తదంతస్యమాక్రమ్యాఽఖిలాత్మనా.

శిరోమంత్రం చ తన్మధ్యే బ్రహ్మ నాడీ స్వరూపిణం.

స్తంభ భూతంతు విశ్వస్య సంచారత్వవదుజ్వలం.

శిఖామంత్రంచ సర్వస్మాద్బహిః ప్రాకారవత్ స్థితం.

వర్మమంత్రంతు కర్మాత్మా పరమాత్మానువేధయేత్ .

గవాక్షద్వారభూతంచ నేత్ర మంత్రంచ భావయేత్

స్ఫురద్వంఫిస్ఫులింగోర్మి సహస్ర పరిరాజితం.

సర్వ విఘ్నప్రశమనం బహిరస్త్రంచ భావయేత్.

ఏవం మాంత్ర గృహం ధ్యాత్వా తతో ద్వారంతుచేతసా. (పారమే)

విశ్వరూప కాలే దేవాయ దర్శనీయ ద్రవ్యాణి

ప్రథమం పంచ గవ్యంచ ద్వితీయం ఘృత దర్శనం.

తృతీయం క్షీర కుంభంచ చతుర్థం గజ దర్శనం.

పంచమంచాఽష్టధాన్యంచ ధేనువత్సంచ షష్టకం.

సప్తమం కన్యకానాంతు శ్వేతాశ్వంచాఽఽష్టకం భవేత్.

నవమం దర్పణంప్రోక్తం దశమం కృష్ణమర్కటం.

ఏకాదశంతు భక్తానాం ద్వాదశం నృత్త గీతకం.

యజమానాః త్రయోదశ్యాం దర్శయిత్వా యథాక్రమం. (అనంతాఖ్యం)

విశ్వ రూప కాలే ఘటేతీర్థాఽఽహరణ విధిః,నియమంచ

పరిచారైస్తు కర్తవ్యం సచేల స్నాన పూర్వకం.

జలకుంభం సమాదాయ సర్వాఽలంకార శోభితం.

ఉత్తమంతు గజారూడం మధ్యమం నరమూర్ధని.

ఛత్ర చామర సంయుక్తం నృత్త వాద్య సమన్వితం.

వీథిః ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ మండపంచ ప్రవేశయేత్. (పరమ సంహితా)

తత్తీర్థే ఉత్తమాది భేదాఃనియమాశ్చ

ఉత్తమం తు నదీశ్రేష్టం మధ్యమం చ తటాకయోఃం.

అధమం కూపపానీయం యథా సంభవమాచరేత్.

పరిచారైశ్చ కర్తవ్యం స్నానాంతో నియత మానసఃం.

దౌతవస్త్ర ఉత్తరీయంచ ఊర్ధ్వపుండ్రైరలంకృతఃం

ఘటం ప్రక్షాళ్యమనునా సౌరభీంచ ప్రదర్శయేత్.

జలం పురుషమంత్రేణ సంశోష్యగురురాత్మవాన్.

అగ్ని మంత్రేణగంధాంచ చంద్ర కోటి సమప్రభం.

నివృత్తిమంత్రం తద్ధ్యాయేత్ పుణ్య తీర్థాని చింతయేత్. (సనకే)

ఏతద్ విశ్వరూపస్య అవశ్యకత్వం-నివేదన ద్రవ్యాణిచ

గో దర్శనంచ విధివత్ కారయేత్ దేవసన్నిధౌ.

గోక్షీరం శర్కరాయుక్తం నవనీతం సువాసితం.

నివేదయిత్వా దేవాయ అర్చకాయ ప్రదాపయేత్. (జయోత్తరే)

విశ్వ శక్తియుతం దేవం జితంతా ప్రముఖైః స్తవైః.

స్తూయాద్గాథాభిరన్యాభిర్గోక్ష్రీరం శర్కరాయుతం.

దధ్యన్నాని నివేద్యాథ నిత్య పూజాముపక్రమేత్. (శ్రీ)

విశ్వరూప దర్శనే ఫలాని

విశ్వరూపంచ యః పశ్యేత్ దేవస్య పురతః స్థితః.

దశజన్మార్జితం పాపం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి.

ఇత్యేవం దర్శనాత్పుణ్యం మహా పాతక నాశనం. (వాసుదేవే)

ప్రచ్ఛన్న పట అవశ్యకత్వం తత్కాలంచ (1)

అర్చనాది క్రియా కాలే ప్రచ్ఛన్న పటముత్తమం.

కల్పయేద్దేవదేవస్య దృష్టిదోష వినివృత్తయే.

నిర్మాల్య ఉద్వాసన కాలే స్నానాంతేతు విశేషతః.

హవిరాదౌచ నిరుక్తాంతే కుర్యాద్యవనికాం సుధీః. (పరమ సంహితా)

ప్రచ్ఛన్న పట అవశ్యకత్వం తత్కారణంచ (2)

ప్రచ్ఛన్న పట సంయుక్తం యథా కాలంసు పూజయేత్.

పాపరోగ మథి బ్రష్టాన్ నాస్తికాన్ శ్రుతి దూషకాన్.

కృతఘ్నంచ పతితంచైవ విష్ణునిందాపరస్సదా.

గురునిందాపరంచైవ పాషండ సమయస్థితాః.

అసత్సంగు రపస్మారో పాపరోగోపవేశినః.

మూకంచ బధిరంచైవ పూజాకాలే నదర్శయేత్. (పారమే)

ప్రచ్ఛన్న పట అవశ్యకత్వం తత్కారణంచ (3)

స్వస్థానే పూజనేకాలే ప్రచ్ఛన్న పటముత్తమం.

పూజా కాలేతు దేవానాం పుష్పాఽలంకరణే తథా.

ముద్రాకాలేతు సర్వత్ర హేమ రత్న సమర్పణే.

ఏవమేతేషు కాలేషు పటమాచ్ఛాద్య వాససా.

పూజాకాలే స్నాన కాలే నైవేద్య వస్త్ర భూషణం.

యానాదిరోహణే కృత్వా ప్రచ్ఛాదన పటం న్యసేత్. (విహగేంద్రే)

ప్రచ్ఛన్న పటంవినా పూజన కాలాని

ఆస్థాన మండపే ప్రచ్ఛన్నంతు పటం త్యజేత్. (శ్రీ)

కుంబ మండల హోమేతు పుణ్యాహం దాన రక్షకం.

నద్యాదిస్నాన కాలేచ ప్రచ్ఛాదనపఠం వినా. (కపింజలే)

నిర్మాల్య విసర్జనే వైశేషికం

దీపాత్ సందీపయిత్వాతు నిర్మాల్యమపకృష్యచ.

విష్వక్సేనాయ దత్వాతు సమ్మార్జ్యాక్షోదవారిణా. (పౌష్కరే)

అన్యత్ర

న భారం మేరుశిఖరం న భారం సప్తసాగరం.

రాత్రౌపూజిత నిర్మాల్యం ప్రభాతే భారమద్భుతం. (విహగేంద్రే)

అన్యత్ర

సేనేశం మనసా ధ్యాయేద్యాగ విఘ్నోప శాంతయే.

తతః స్వ దేహ శుద్ధ్యర్థం యాగద్రవ్యాఽఽలయస్య చ.

శుద్ధ్యర్థం పాకశాలాయాః పుణ్యాహం వాచయేద్గురుః. (శ్రీ:)

పుణ్యాహవాచన కాలాని

ద్రవ్య శుద్ధిః స్థల శుద్ధిశ్చ ఆత్మశుద్ధిశ్చ కర్మకం.

చతుశ్శుద్ధిశ్చ మంత్రాణాం పుణ్యాహంచాఽపి కారయేత్.

పుణ్యాహ వాచన కాలేతు కోష్టధారణ మాచరేత్.

కోష్టధారణ హీనేతు సర్వ కర్మావినశ్యతి.. (పురుషోత్తమం)

పుణ్యాహస్య అర్చనీయ ద్రవ్యాణి.

అస్త్రమంత్రేణ ధరణీం సంప్రోక్ష్య ప్రథమం గురుః.

పుణ్యాహం వాచయేత్ పశ్చాత్ బ్రాహ్మణైఃసహ దేశికః.

స్థండిలం హస్తమాత్రంతు మేఖలా త్రయ సమ్యుతం.

వృత్తంవా చతురశ్రంవా కృత్వాకర్మ సమాచరేత్.

పుణ్యాహం శాంతి హోమంచ అంగురాది ప్రతిష్టకం.

శ్వేతం హరిద్రా కుంకుమంచ అక్షతాణి సమర్చయేత్. (విష్ణు సంహితా)

పుణ్యాహస్య కాలభేదేన తీర్థ భేదాః

ప్రాతఃకాలే హరిద్రాంచ మధ్యాంహ్నే గంధ తోయకం.

రాత్రౌ శుద్ధోదకంచైవ పుణ్యాహం త్రివిధం స్మృతం. (వాసిష్టే)

పుణ్యాహస్య పూర్వకార్యాణి

చరణం పవిత్రముచ్చార్య మహీంప్రక్షాళ్య వారిణా.

విష్ణోరరాట మంత్రేణ దర్భైః సమ్మార్జయేదను.

గంధ ద్వారేతి మంత్రేణ గోమయేనాఽనులిప్యచ.

ఆప ఉందంతు మంత్రేణ సుధాచూర్ణైరలంక్రియాత్.

దేవస్యత్వేతి మంత్రేణ వికిరేదక్షతాన్ క్షితౌ.

గ్రీష్మోహేమంత మంత్రేణ ధాన్యపీఠం ప్రకల్పయేత్.

శంనోదేవీతి మంత్రేణ శతపత్రం లిఖేత్ సుధీః.

ధన్వ నాగేతి మంత్రేణ దర్భైరూర్ధ్వం పరిస్తరేత్.

తస్మిన్ లక్షణ సంయుక్తం కనకాది వినిర్మితం.

రత్నం స్వర్ణం నాలికేరమామ్ర మశ్వత్థ పల్లవం.

వినిక్షిప్యచ తోయేన గంధేనాపూరయేత్ ఘటం.

చందనాక్షత మాలాభిర్భూషణైశ్చాప్యలంక్రియాత్. (శ్రీ-ఈశ్వరేచ)

పుణ్యాహ జలస్య ప్రోక్షణే మంత్ర భేదాః

పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధించ సంవాచ్య సహ మూర్తిపైః.

ప్రోక్షయేచ్ఛతధారేణ స్థానానీత్యాదికేనచ.(పారమేశ్వరే)

అకృత్వా యది పుణ్యాహం కృత్వా కర్మ నిరర్థకం. (శ్రీ)

వాసుదేవాఖ్య పుణ్యాహంవాచయేద్దేవసన్నిధౌ.

మానుషం యది పుణ్యాహం మందిరం శూన్యతాం వ్రజేత్. (వి -తిలకే)

త్రికరణ శుద్ధి విషయే

మానసం ధ్యానమిత్యుక్తం కాయికం కర్మచోచ్యతే.

వాచికం స్వస్తిమేవోక్తం త్రివిధం శుద్ధి రుచ్యతే. (సంవర్తం)

త్రికరణ తపో విషయం

కాయేనమనసా వాచా తపస్త్రివిధమీరితం.

గురుదేవ ద్విజః ప్రాజ్ఞః పూజాశౌచ మథార్జవం.

బ్రహ్మచర్యమఏహసాచ తపశ్శరీరముచ్యతే.

అనుగ్రహపరా వాచీ భూతానుభయకారితా.

స్వాధ్యాయో వేదమంత్రాణాం కథితం వాచికస్తపః.

నిష్టా బ్రాహ్మణి సంతోష సౌర్య భావో మనః శుచిః.

జ్ఞానాఖ్యేంద్రియ వశ్యంచ తత్ప్రోక్తం మానసస్తపః. (వి-తి)

లోచన మంత్ర జపేన శుద్ధి విషయః

వాసుదేవాభిదానం తు ప్రాగుక్తంచ సమాశ్రయేత్.

తతో లోచనయుగ్మేన స్తబ్దేన మునిపుంగవాః.

జపన్ లోచన మంత్రం తు పశ్యేద్యాగోపయోగినం.

సంభారమఖిలం తేన ద్రవ్యసంగో విశుధ్యతి. (ఈశ్వరే)

పంచ శుద్ధి విషయః

పూజాకాలే పురాకుర్యాత్ పంచశుద్ధి గురూత్తమః.

స్థానశుద్ధి పాత్రశుద్ధి బింబ శోధనమేవచ.

ఆత్మనో భూత శుద్ధి చ మంత్రవర్ణస్తథా రమే. (శ్రీ:)

శుద్ధి విషయః (బృహద్బ్రహ్మ-4-7అ)

కీర్తనేన వచస్శుద్ధిర్జాయతే వార్షికీ ప్రియే.

బింబస్య దర్శనాత్విష్ణోశ్చాక్షుశీ శుద్ధిరీరితా.

శ్రవణాద్యశసో విష్ణో శ్రోత్రాణాం శుద్ధిరీరితా.

నత్యాచ శిరసా శుద్ధిస్త్వచసా సాష్టాంగవందనాత్.

ఉత్తీర్ణధూప పుష్పాద్యైర్నాసా శుద్ధిర్వరాననే.

కరయోర్మార్జనాదిభ్యః ప్రాదక్షిణ్యాత్పదైరపి.

ఏకాదశ్యాం సకృత్ కృత్వా సర్వేషాం దేహవాసినాం.

ఆజీవనాంతం యా శుద్ధిస్సాశుద్ధిర్జాయతే ధ్రువం.

అన్యత్ర

పవమానస్య మంత్రేణ కృత్వా సంమార్జనం తథా.

గర్భగేహం చతుర్వక్త్ర లక్ష్మీ మంత్రేణ లేపయేత్.

దేహశుద్ధిః స్థానశుద్ధిః ద్రవ్య శుద్ధిరనంతరం.

మంత్రశుద్ధిః బింబ శుద్ధిః పంచశుద్ధిరితీరితం. (పాద్మే)

శరీరే పంచభూత తత్వ విషయం - 1

పాదాదిజాన్వంతంభూమి జానూ కట్వంతరం జలం.

హృత్కట్యోరంతరేతేజో వాయుర్నాసా హృదంతరే.

వ్యోమనాసాశిరోర్మధ్యే ఏవందేహ వ్యవస్థితః. (శౌనకే)

శరీరే పంచభూత తత్వ నిరూపణం 2

ఆజానుతో భువస్థానం ఆకట్యాం పయసస్మృతః.

ఆనాభిః తేజసాం స్థానం నాసాంతం మారుతస్తథా.

నాసికోపరి మూర్ధాంతం నభస్థానం ప్రకీర్తితం. (ల- తంత్రే,శ్రీ:)

ద్రవ్యాణాం ద్వాత్రింశద్ శుద్ధి విషయే

పంచ శుద్ధి ప్రవక్ష్యామి దేవదేవస్య శార్ఙ్గిణః.

స్నానాచమన శౌచేన ప్రాణాయామేన దేశికః.

అంతర్బహిశ్శరీరస్య సాధకః సహ శుధ్యతి.

ప్రసన్న జ్ఞాన సంతోషాత్ మానసం శుద్ధిరుచ్యతే.

సత్యం భూతహితంచైవ ప్రియాఽఽలాపస్తథైవచ.

వచసాంశుద్ధిరుద్దిష్టో సాధకస్య విశేషతః.

మార్జనం లేపనంచైవ ప్రోక్షణంచాఽక్షతార్పణ్మ్.

స్థానశుద్ధిరితి ప్రోక్తా ద్రవ్యశుద్ధి రిహోచ్యతే.

తింత్రిణీ ఫల తోయేన తామ్రం హేమంచ శోధయేత్.

గృహధూమేన కల్కేన శాంతాంగారేణ రాజతం.

శంఖం శుక్తయోశ్చ శుద్ధిస్తు తుషతక్రేణ దేశికః.

మృజ్జలేన ద్విజః శ్రేష్ట ఫలపాత్రం విశుధ్యతి.

అత్యుష్ణేన తు తోయేన దీపపాత్రం విశుధ్యతి.

మృణ్మయాణాంచ పాత్రాణాం దాహనాచ్ఛుద్ధిరుచ్యతే.

వస్త్రాణాం ధూపనాత్ శుద్ధిః పఠాదీనాం తథైవ చ.

శైలజం శర్కరా చూర్ణజలేన చ విశుధ్యతి.

రత్నజా మణినాచైవ క్షాళణాత్ కుశవారిణా.

ప్రోక్షణాద్ ద్విజ జాతీనాం పుష్పాణాంచైవ శుధ్యతి.

దీపస్యాజ్వలనాత్ శుద్ధిః స్తంబానాం క్షాళణాత్తథా.

ప్రభూతానాంచ దారూణాం తక్షకాచ్ఛుద్ధిరుచ్యతే.

వేదాదిమాదిమం కృత్వా నమస్కార ప్రదక్షిణం.

మంత్రం మంత్రేప్రయుంజీత తన్మంత్ర శుద్ధిరుదాహృతః.

కుశేన గంధ తోయేన బేర శుద్ధిరుదాహృతః.

నిర్దోషతోయమాదాయ నవ పాత్రేషు పూరయేత్.

నవపాత్రేణ పూతేన తోయశుద్ధిర్భవిష్యతి.

ద్రవ్య శుద్ధిరితి ప్రోక్తాసంక్షేపేణ ద్విజోత్తమ. (కపింజలే)

(2) అన్యత్ర

దేహ శుద్ధిపాదతీర్థం స్నాన శుధ్యాది తీర్థయోః.

ద్రవ్య శుద్ధిశ్చ పుణ్యాహం మంత్ర శుద్ధిః గురుర్ముఖః.

పాదశుద్ధిస్తు ప్రక్షాళణం తాంబూలం ఆస్య శుద్ధయోః.

కరన్యాసం కర శుద్ధిస్తు అంగన్యాసాది భూత హృత్.

తత్వన్యాసం రోగ శుద్ధిః ద్వాదశాక్షర చింతకాః.

అగ్నించ స్థలశుద్ధించ పాత్ర శుద్ధించ తింత్రిణీ.

అర్చకస్యచ దీక్షాయాః బింబశుద్ధిస్తు మంత్రకః.

దాన శుద్ధిశ్చ ద్రవ్యాణాం నైవేద్యం శుద్ధి ముద్రయోః.

దీపశుద్ధిః ఘృతేనైవ ఏలాదిః ద్రవ్యతీర్థయోః.

దృష్టిదోషం ఘటదీపేన నీరాజనం జ్ఞాన శుద్ధయోః.

భుక్తిశుద్ధిశ్చ గాయత్రియా ప్రేత శుద్ధిశ్చ శాంతయోః.

వాద్యాది తాల శుద్ధ్యి ఘనికా విప్ర కన్యయోః.

స్పర్శదోషస్తు కైంకర్యం పాపశుద్ధిస్తు వందనాత్.

క్షౌరే స్నాన పునస్నానాత్ ఉత్సవంచ తు పావయోః.

అష్టావింశతి శుద్ధిస్తు తత్తత్కర్మానుసారతః.

అన్యథా కారయేన్మోహాత్ తత్పూజా నిష్పలా భవేత్. (పరమ సంహితా)

మాత్రాయాః లక్షణే

జానుం ప్రదక్షిణం కృత్వా న ద్రుతం న విళంబితం.

క్రియతేచాంగులీ పూర్వా సా మాత్రా పరికీర్తితాః. (పారమే)

రేచకపూరకాదీనాం మాత్రా ప్రమాణాని

తదా ద్వాదశ మాత్రాభిః క్రియతే రేచకాస్తథా.

తస్మాద్విగుణ మాత్రాభిః క్రియంతే పూరకం తథా.

తస్య త్రిగుణమాత్రేణ క్రియతే కుంభకం తథా.

ఏవమాయామ పూర్వంతు యోగంవా యోగముత్తమం. (యోగశాస్త్రే)

శ్రోత్రాచమన లక్షణంచ ఫలానిచ

గంగా చ దక్షిణే శ్రోత్రేనాసికాయాం హుతాశనః.

ఉభయోఃస్పర్శనేచైవ శ్రోత్రాచమనమిష్యతే.

అగ్నిస్తీర్థాశ్చ దేవానాం వారుణీచైవ వాయవీ.

విప్రస్య దక్షిణే కర్ణే నిత్యం తిష్ఠంతు శుద్ధ్యతి.

సర్వకాలే హుతాద్యాదౌ శ్రోత్రాచమనమిష్యతే. (సారసముచ్చయే)

ప్రాణాయామ పదనిరుక్తిః

ప్రకారం పాపనాశంస్యాత్ ణకారం నాడిబంధనం.

యకారం యామవిద్యానాం మకారం మయిచింతనం.

ప్రాణాయామమితి ప్రోక్తం మోక్షమార్గైక కారణం. (విహగేంద్రం)

రేచకాది ప్రణాయామస్య అధి దేవతాః-తత్పలానిచ

బ్రహ్మ విష్ణు మహేశాద్యాః రేచకాద్యధి నాయకాః.

రేచకైః శోధయేత్పాపం పూరకైరపి దాహయేత్.

కుంభకైఃస్తంభయేద్వంఘిం ఏవం పాపం విశోధయేత్. (శ్రీ)

భూతశుద్ధేరవశ్యకత్వం

భవేత్ప్రాణజయఃపుంసః ప్రాణాయామః స ఉచ్యతే.

తతస్తు కాయ శుద్ధ్యర్థం వర్ణం భౌమాది విన్యసేత్.

భూత శుద్ధిం శ్రుణు మునే యథావదనుపూర్వశః.

పృథివ్యప్తేజో ఽనిలాకాశం శరీరం భూత పంచకం.

ఇంద్రజాలోపమం విద్ధి జ్ఞానాద్యైరూర్జితం గుణైః.

మలినంచా ఽస్వతంత్రంచ రేతో రక్తోద్భం క్షయి.

యావన్న శోధితం సమ్యగ్ధారణాభి ర్నిరంతరం.

తావదేతదయోగ్యంస్యాత్ మంత్ర న్యాసాది వస్తుషు. (పారమే)

భగవతః విరాజమాన మండపస్య వర్ణనం

తుంగం మంగల సమ్యుక్తం మణికుట్టిమ భూషితం.

సౌవర్ణైః బహుభిఃస్తంభైర్మణి విద్రుమ భూషితైః.

ఉపేతం దీపికాజాలైర్జాత రూపమయిర్వృతం.

విచిత్రాభిః పతాకాభిస్తోరణైరుప శోభితం.

మణికింకుిణి జాలైశ్చ వితానైః క్షౌమకల్పితైః.

విరాజమానంసర్వత్ర మణిపీఠ విరాజితం.

తస్య మణడపరత్నత్రయస్య మధ్యే పరమ భాస్వరాన్.

పద్మరాగామయైఃస్తంభైశ్చతుర్భిరుపశోభితాం.

ముక్తామయ వితానేన యుక్తాం రత్నచతుష్కికాం.

వైడూర్యఘటితోత్తుంగ వేదికాం దీపికాయుతాం.

ఏవం కర్తుమశక్తంచేదేవం ధ్యాయేత పూజకః. (అహిర్బుధ్న్యే)

శ్రియాఃమానసారాధనే ప్రార్థనా విశేషః

స్వాగతం పద్మపత్రాక్షీ సన్నిధిం భజమేఽమ్బుజే.

గృహాణమానసీం పూజాం యథార్థ పరిభావితాం.

యత్రాఽహం తత్రతత్వాని యత్రాఽహం తత్ర దేవతాఃం.

యత్రాఽహం తత్ర పుణ్యాని యత్రాహం తత్ర కేశవఃం. (ల-తంత్రే)

పురుష సూక్త ఆరాధనే మంత్ర నిరుక్తిఃం

ఆవాహనం సహస్రేతి పురుషఏవేదమాసనం.

ఏతావానితి పాద్యంస్యాత్ త్రిపాదాఽర్ఘ్యం ప్రకల్పయేత్.

తస్మాద్విరాడాచామం స్యాత్ యత్పురుషేణాఽవగాహనం .

తంయజ్ఞమితి స్తోత్రంతు తస్మాదే యజ్ఞోపవీతకం.

తస్మాద్యజ్ఞాశ్చ గంధంస్యాత్ తస్మాదశ్వేతి పుష్పకం.

యత్పురుషంవ్యదధో ధూపంచ బ్రాహ్మణస్యేతి దీపకం.

చంద్రమాఇతి నైవేద్యం నాభ్యాం పుష్పాంజలిం క్షిపేత్.

వేదాహమితి తాంబూలం ధాతాచేతి ప్రదక్షిణం.

సప్తాస్యాదితి నమస్కరం యజ్ఞేనేత్యుద్వాసనం క్రమాత్.

షడాసనానాం నామాని

మంత్రాసనం యథోస్నానం అలంకారం తు భోజనం.

యాత్రాసనం చ శయనం షడైతే దేవతార్చనం. (పాద్మే)

ఆచార్య నివేశన కూర్మాసనస్య లక్షణే

కూర్మవచ్చతురః పాదం శిరంచోద్ధ్వైవ పంచమం.

శ్వేత వర్ణం బృహత్కుక్షిం తాళత్రయ సమాయతం.

పీఠం పంచాంగుల ఘనం త్రితాళం విస్తృతం భవేత్.

తదాసనస్య వృక్షాణాం భేదాః

ఖాదిరం చందనంచైవ యజ్ఞ వృక్షేణ కల్పయేత్.

రజతం తామ్రజం వాపి తస్యోపరి నివేశయేత్.

తదుపయోగాని ఫలానిచ

జపహోమాఽర్చనాకాలే ప్రాఙ్ముఖోవాప్యుదఙ్ముఖః.

కూర్మాసనగతో విప్రః జపహోమౌ విశేషతః.

అశ్వమేధ ఫలం పుణ్యం విష్ణులోకే మహీయతే.

అన్యత్రకాలే ఆసీనే ప్రత్యవాయః

అన్యకాలే చ ఆసీనే గురూశ్చబాలకః.

కుక్షౌవ్యాధి మహారోగం భవిష్యతి న సంశయః. (వాసిష్ఠే)

వంశాసనాది భేదేన ఫలభేదాః

వంశాసనే దరిద్రంస్యాత్ పాషాణే వ్యాధి పీడనం.

ధరణ్యాం దుఃఖసంతాపం సౌభాగ్యం దారుకాసనే.

తృణాసనే యశోహానిః పల్లవైః చిత్తవిభ్రమం.

కృష్ణాజినే జ్ఞాన వృద్ధిః మోక్షశ్రీ వ్యాఘ్ర చర్మణి.

కౌశేయే తేజసాం వృద్ధిః కంబళే దుఃఖమోచనం.

సాధకానాం సుఖందద్యాత్ చేలక్షౌమాసనద్వయం. (యోగశాస్త్రే)

ఆచార్యస్య ఋజుకాయత్వ లక్షణం

అర్చకోహ్యేచరేన్నిత్యం వాసుదేవార్చనే రతః.

ఉపవిశ్యాఽఽసనే నిత్యం స్వస్తికాది యథారుచి.

బద్వాప్రాగానన స్సంయక్ ఋజుకాయస్సమాహితః.

నాసాగ్ర న్యస్త నయనే దంతైర్దంతాన్నసం స్పృశేత్.

రసనాంతాలువిన్యస్య అథ బాహుద్వయాన్వితః.

ఆకుంచిత శిరోకుంచిత్ నిబద్ధాన్యోగ ముద్రయా. (పాద్మే)

యోగపీఠార్చనే మూలభేరస్య కర్తవ్య విధిః

మంత్రపూర్వాః క్రియాస్సర్వాః సాధయంతీప్సితం ఫలం.

మంత్రైరాకృష్యతే దేవాః మంత్రేణైవ విసర్జయేత్.

బింబాకృత్యాత్మనా బింబే సమాగత్యావతిష్ఠతి.

యోగపీఠాదికం సర్వం మూల బింబే ప్రకల్పయేత్. (పరమ సంహితా)

అర్చనం యోగపీఠస్య మంత్రన్యసనమేవచ.

బింబే స్థిరే సదాకార్యం పూజారంభే చతుర్ముఖ. (పాద్మే)

ఆసీనాది బింభానాంభేదేన యోగపీఠార్చనేనియమః

ఆసీనస్య శయానస్య కర్మబింబస్యవై రమే.

పీఠకల్పన కాలేతు స్మరేత్ పద్మాంతమాదితః.

తతోఽనంతంస్మరేద్దేవీ సహస్రఫణ మండితం.

యానారూడస్యబింబస్య పద్మాత్తాక్ర్యం విచింతయేత్. (శ్రీః)

శ్రియాదిే దేవీనాం యోగ పీఠార్చనే వైశేషికం

శ్రియాదీనాంతు దేవీనాం పీఠమూలేతు కచ్ఛపం.

తన్మధ్యే పన్నగాదీశంఽస్యకోణేషు పద్మజే.

ధర్మాదీన్ క్రమశో ధ్యాత్వా తదూర్ధ్వేఽవ్యక్త పంకజం. (శ్రీః)

అన్యత్ర

విశేషోయం ప్రవక్ష్యామి యోగపీఠే ప్రకల్పనం.

హరిం వినా ఆశ్రయాదీనాం బ్రహ్మాదీనాం చతుర్ముఖ.

చండాది పరివారాణాం భక్తానాం పీఠ కల్పనం.

ఆధారాది చతుర్థ్యంతం ధర్మాదిచ చతుష్టయం.

ప్రకల్ప్య పాదరూపేణ పీఠం భద్రం ప్రకల్పయేత్.

పద్మాసనం తతోఽభ్యర్చ్య మూర్తి మంత్రేణ పూజయేత్. (వి-తిలకే)

చతుర్విధ ఆసనానాం భేదాని లక్షణాని చ

తుర్యాదీనాంతు తత్రైకం భావయేదాసనంత్వథ.

తుర్యంనామ ఆసనం పూర్వం కారణప్రణవాన్వితం.

సుషుప్తిర్నామా తద్వ్యాప్తఽవ్యక్త పంకజం.

స్వప్నః శేషాదిపూర్వంతు బహిఃపర్యంతమాసనం.

క్షీరార్ణవాదితో భావాదాసనాంతం జాగ్రదాసనం. (పారమే)

ఆసనే పంచ విధత్వం

పద్మాసనం చ పద్మంస్యాత్ అనంతం వృత్తమేవ చ.

సింహాసనే చతుష్కోణం షట్కోణం విమలాసనే.

యోగాసనే త్రికోణంచ పంచాసనమితి స్మృతం.

తేషాం పద్మాసనస్య ప్రాశస్త్యం

దేవానామపి సర్వేషాం ఆది పద్మమభూదితః.

తస్మాత్ సర్వదేవానాం పద్మేనైవాసనం భవేత్. (నారదీయే)

తదాసనానాం ఫల నిరూపణమాహ

పద్మాసనం తదా భాహ్యే అనంతాసన మాచరేత్.

విమలేత్యర్చనా ప్రోక్తం యోగేనైవ నివేదయేత్.

సింహాసనే తథా క్రీడాం పంచాసనమితి స్మృతం.

మంత్రాసనే యోగ పీఠం పద్మమన్యత్ర చింతయేత్.

ధ్యాయేన్మంత్రాసనే తార్క్ష్యం అనంతం శయనాసనే. (శ్రీ)

ఆసన భేదేన భగవతః ధ్యాన భేదాః

యోగేస్థితం మండసే చ యాత్రాయాం భోజనే తథా.

స్నానేచ సుఖమాసీనం శయ్యాయాం శయనం విభుం.

అన్యత్రచోపచారేషు స్థితం ఆసీనమేవవా. (శ్రీః)

స్వస్తికాసన లక్షణం

వర్ణ్యతే స్వస్తికం వామతలయోరుభయోరపి.

పూర్వోత్తరేజానునీ ద్వే కృత్వాఽఽసనముదీరితం.

విన్యస్య దక్షిణేపార్శ్వే సవ్యం సవ్యే తు దక్షిణే.

గుల్ఫంకృత్వా ఆసనం తచ్చ స్వస్తికం కథ్యతే బుధైః.

బద్ధపద్మాసనస్య లక్షణం

ఆరోప్య ఊర్వోఃచరణయోఃతదంగుష్టద్వయం పునః.

వ్యుత్క్రమేణైవ హస్తాభ్యాం గృహ్ణీయాత్తదాసనం.

బద్ధ పద్మాసనం జ్ఞేయం ఆసనేషు సుపూజితం.(పాద్మం)

అభివలజస్య(ఆచార్య స్థాన) లక్షణం

దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే ఆసనే చ సమావిశేత్.

ఉదఙ్ముఖం పూర్వ వలజేచాఽర్చయేత్ క్రమ యోగతః.

దక్షిణే వలజే విప్ర పూర్వాభిముఖతోఽర్చయేత్.

పశ్చిమద్వారజో విప్ర! దక్షిణాభిముఖోఽర్చయేత్.

దేవ ప్రాచ్యాం నదోషస్యాత్ అర్చకాణాం నరోత్తమాః. (ఖగప్రశ్నే)

ఆవాహన విధిః

ఆగచ్ఛ పదమంత్రేణ మూలేమంత్రేణ హృత్కజాం.

ఏవంతేజోమయందేవం నాడీ దక్షిణ మార్గతః.

సర్వభూతరతం విష్ణుం మంత్రమూర్తిస్సమాగతం.

సమాహూయస్య మంత్రేణ పూజాయాస్యాఽభిముఖం భవేత్. (విహగేంద్రే)

ఆవాహన నిషేద దేశాని

ఋషిభిర్మనుజైర్వాపి భక్తియుక్తైః ప్రతిష్టితం.

తన్మూర్తౌచ స్వమంత్రేణ యజేదావాహనం వినా. (ఈశ్వరే-పారమే)

అన్యత్ర

నాఽఽవాహయేదేకభేరే సురసిద్ధాఽవతారితే.

ఋషిభిర్మనుజైర్వాపి స్థాపితే నిశ్చితే హరౌ.

సుస్థితోఽభిముఖీ భావఃస్తదేవాఽఽవాహనం హరేః. (పాద్మే)

అన్యత్ర

నరైరారాధ్య బింబేషు ప్రత్యహం స్వహృదబ్జకాత్.

ప్రాగ్వదావాహనం కుర్యాదత్ర తద్విగ్రహస్థితాన్. (సనకే)

మూలభేరాత్ బింబ భేదేన ఆవాహన క్రమ భేదాః

దీపయేద్బింబతోఽన్యత్ర తస్మిన్ పుష్పాంజలిం హరౌ.

ఆగచ్చ పదమంత్రేణ మూలమంత్రేణ హృత్కజాత్.

ప్రత్యహం కర్మబింభానాం మూలబింభే హృదబ్జగాత్.

కించిదావాహనం కార్యతత్రత్వేవం క్రమో ద్విజాః.

మూలబేరే తు యత్తేజః షడ్భాగైకం తు కర్మణి.

కర్మబింబాంశ షడ్భాగంపంచాంశంతు ఉత్సవస్య తు.

తద్బింబాంశ చతుర్భాగం స్నానబింబముదాహృతం.

తద్బింబస్య త్రిభాగంతు బలిబేరముదాహృతం.

బలిబింబ ద్విభాగాంశం తీర్థబింబేన సంయుతం.

శయ్యాబేరం తతఃకుర్యాత్ ఏకాంశేన విధీయతే.

తత్తత్కర్మావసానేతు పునర్మూలే నియోజయేత్.(నారాయణే)

షట్ త్రింశత్ ఏకభాగస్తు బలి కర్మార్చనాదిషు.

ఏవం తేజోమయం దేవం నాడీ దక్షిణమార్గతః. (ఈశ్వరే)

ఆవాహనస్య విషయ నిరుక్తిః

జ్వలనస్సూర్యకాంతో యథా భాతి దివాకరాత్.

తథాఽర్చకః ప్రార్థనయా మూలాత్ కర్మణి కౌతుకే. (శ్రీ)

యథా సర్వగతోవాయుం వ్యజనేన మహామతే.

వృత్తిమభ్యేతి భగవన్ ఆహూతస్తద్వదేవహి. (ఈశ్వరే-పారమే)

ఆవాహిత దేవస్య సాన్నిధ్య కాల నియమాః

ఆవాహనం ద్విధా ప్రోక్తం అచలేపి చలేపి చ.

అచలేపూర్వమావాహ్య పశ్చాదావాహయేచ్చలే.

త్రికాలమర్చనాయుక్తే ఏకదాఽఽవాహనం చరేత్.

అన్యభేరాఽర్చనాయాం తు విసర్జన మథాచరేత్. (పాద్మం)

అన్యత్ర

త్రిముహూర్తాత్ పురా ప్రాప్తపూజనే పురుషోత్తమం.

నోద్వాస్య పూజనం కృత్వా తతోద్వాసనమాచరేత్.

త్రికాల అర్చనాయుక్తే ఏకదాఽఽవాహనం చరేత్.

అన్యభేరార్చనాయాంతు విసర్జనమథాచరేత్. (శ్రీ)

ఆవాహనస్య వైశిష్ట్యం

గృహ్యతేఽగ్నే యథాచాగ్ని కుంభేచైవ యథాఽమ్బసి.

తతో తేజోమయోదేవో తేజః కించిచ్చ గృహ్యతే. (నారదీయే)

అన్యత్ర

గోరంగేషు సమస్తేషు క్షీరం యద్యద్యద్ వ్యవస్థితం.

దుగ్ధం స్తన ముఖే దృష్టం తద్వదావాహనం భవేత్. (అనంతాఖ్యే)

ఆవాహన విషయే వైశేషికత్వం

ఆవాహితే ప్రతిష్ఠాయాం అర్చా చ జగతఃపతే.

నోద్వాస్య సర్వ పూజానాం ఆవాహ్య పురతోఽర్చనాత్.

త్రికాలం అంగ బింబేతు కర్మార్చాదిషు స్వస్వపి.

ఆవాహ్య పూజయేన్మూలాత్ విశేషేస్వపి కార్యతః.

తత్తత్కర్మావసానేతు పునర్మూలే నియోజయేత్.

యదన్యథా కృతే పూజా సాపూజా నిష్ఫలా భవేత్.

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన మూలాదావాహ్య పూజయేత్. (విహగేంద్రే)

ఏకభేర విషయే

మూలబేరం భవేద్యస్య ఏకబేరం యథా భవేత్.

బేరేహ్యావాహనముద్వాసం ధ్రువ బేరం నకారయేత్.(విహగేంద్రే)

అన్యత్ర

మూలబేరాద్యథా దీపం దీపాంతరం తథా.

ఉత్సవాదిషు బింబేషు ఆవాహ్యస్య యథా విధిః. (పాద్మే)

ఆవాహన మంత్ర నిరుక్తిః

ప్రణవద్వితయస్యాంతే తారికాద్వయ ముద్ధరేత్.

తతః పరమధామాచాఽవస్థితే మదనుగ్రహా.

అభియోగాగతేచేకతథైవాఽవతరేతిచ.

ఇహాభిమత శబ్దంచ సిద్ధితే ఇతి చ త్రయం.

తతో మంత్రశరీరే చ తారస్తారా నమో నమః. (ల.తంత్రే)

ఆవాహన మంత్రమాహ

(జయాఖ్యే-35 అక్షరాణి)

ఓం ఓం హ్రీం హ్రీం పరమ ధామావస్థిత మదనుగ్రహాఽభియోగోద్యత ఇహావతారే (ఇ)హాభిమత సిద్ధిద

మంత్ర శరీరే ఓం హ్రీం నమో నమః (ఇతి ల-తంత్రే) 45 అక్షరాణి)

ప్రథమం మూలబేరస్య ఏవ ధూపదీపాంతం పూజనం- నతు అన్యత్ర- తత్కృతే ప్రత్యవాయదోషవిధిః

నీరాజనాంతిమం పూర్వం మూలబింబం సమర్చయేత్.

తతఃకర్మాది బింబానాం మంత్రవత్క్రమశో భవేత్.

అనర్చ్య మూలబింబంవా సమకాలేన వారమే.

వ్యత్యాసేనచ వా కుర్యాత్ పూజనం గురుసత్తమః.

తద్దోష శాంతయే దేవి జపేన్మూలసహస్రకం.

పునఃపూజాం ప్రకుర్వీత మూలార్చాదిషు మంత్రవత్. (శ్రీ)

మంత్రాసనే ఉపచార విషయాణి

ఆవాహనం ఆసనం చ అర్ఘ్యం పాద్యం తథైవ చ.

మంత్రన్యాసం చ ముద్రాం చ షణ్ముద్రాం చ ప్రదర్శయేత్.

ఆచామం పాదశౌంచ తిలదానం తథైవచ.

మధుపర్కం ముఖవాసంచ మంత్రాసనమితి స్మృతం. (గారుడే)

మంత్ర న్యాస విషయే వైశేషికం

స్థితి న్యాసో గృహస్థస్య సృష్ట్యాఖ్యో బ్రహ్మచారిణః.

ముముక్షోసంహృతిన్యాసః ఏవం న్యాసస్త్రిధా భవేత్. (అనిరుద్ధే)

షడక్షరస్య స్థాన నియమాః

మూర్ధ్ని వక్త్రేచ హృదయే నాభౌ జాన్వోశ్చ పాదయోః.

షడక్షరస్య న్యాసోయంసృష్టౌ కుర్యాద్విచక్షణః.

అష్టాక్షరస్య స్థాన నియమాః

అష్టాక్షరస్య న్యాసేతు నత్రే గుహ్యం తతోఽధికః

ద్వాదశాక్షరే స్థాన నియమాః

ద్వాదశాక్షరస్య మంత్రస్య మస్తకే చతస్రుషు క్రమాత్.

ప్రాచ్యాది దిక్షువిన్యాసస్త్వధికః పరికీర్తితాః. (శ్రీ:)

త్రిపాత్రస్థాపన కాలే నియమాః

పాద్యం మధ్యే దక్షిణేచాఘ్ర్యమాచమనీయకం.

ఏవం త్రిపాత్రం సంస్థాప్య ద్రవ్యాణి వినివేశయేత్.

దక్షిణే జలకుంభం స్యాత్ పుష్పగంధాది పాత్రయోః.

వామే గండూషపాత్రంతు అగ్రే నైవేద్య పాత్రకం. (విహగేంద్రం)

తస్మిన్ దేవతానాం విషయే

అర్ఘ్యంస్య విష్ణు దైవత్వం పాద్యే చ మధుసూదనః.

త్రివిక్రమంచాచామే త్రి పాత్రేషు సమర్చయేత్. (వి-తిలకం)

పంచపాత్రాణాంస్థాపనకాలే

పాద్యం మధ్యే దక్షిణే అర్ఘ్యం వామేచాఽఽచమనీయకం.

తత్పార్శ్వయోశ్చ పార్శ్వస్థాన్ స్నాన శుద్ధోదకస్తథా. (పాద్మం)

తస్మిన్ క్షేపణీయ ద్రవ్యాణి

కుశాగ్ర మక్షతం పుష్పం ఫలం మలయజం తథా.

తిలాన్ సిద్ధార్థ సహితాన్ యవానఘ్ర్యస్య భాజనే.

తిలందూర్వా విష్ణుపర్ణీ శ్యామాకం పద్మ మక్షతం.

పాద్య పాత్రే షడేతాని ద్రవ్యాణి వినివేశయేత్.

ఏలాలవంగ తక్కోల జాతీ కర్పూర చందనం.

పుష్పాణ్యాచమనీయేచ పాత్రే ద్రవ్యాణి కల్పయేత్.

గంధ సర్వౌషధీ: రత్నఫల బీజం కుశానిచ.

తిలానిచాక్షతంచైవ దధి క్షీర ఘృతం తథా.

రజనీ ద్వాదశాంగాని స్నానీయ ద్రవ్యముచ్యతే.

కోష్ఠం మామ్సీ హరిద్రేద్వే మురా శైలేయ చంపకాః.

వచాకచ్చోర ముస్తాశ్చ సర్వౌషధీతి ప్రకీర్తితాః.

తిలైశ్చ తులసీంచైవ భవేచ్ఛుద్ధోదకం తథా. (పాద్మే)

తేషాం దేవతానాం నిరూపణమాహ

శ్రీ రర్ఘ్యస్య భవేద్దేవీ వాగీశాచమవీయకే.

పాద్యస్య పితరోదేవాః స్నానీయే వారుణస్తథా.

శుద్ధోదకస్య శాంతిః స్యాత్ పాత్రేష్వేతాన్ సమర్చయేత్. (పాద్మే)

అర్ఘ్యాది పాత్రాణాంలోహ విషయే

సువర్ణం రజతం తామ్రం కాంస్యపాత్ర మథాపివా.

ఏవం పాత్రమలాభేచ మృత్పాత్రం నూతనం క్రమాత్.

అన్యాని లోహజం పాత్రం తత్పూజా నిష్ఫలం భవేత్. (విహగేంద్రం)

అర్ఘ్యాదీనాం సమర్పణ విషయే

అఘ్ర్యం శిరసి విన్యస్య పాద్యం పాదతలే న్యసేత్.

హస్తే ఆచమనం దద్యాత్ గంధం కాయానులేపనం.

పుష్పం తు మూర్ధ్ని విన్యస్య భోజ్యం కరతలే న్యసేత్.

దీపంచ నేత్రయోర్దద్యాత్ ధూపం నాసంతికేపి చ. (అనిరుద్ధం,పాద్మం)

ఆచమనీయ సమర్పణ కాలాని

శయనాంతేచాఽర్చనాంతే హోమాంతే బలిదానకే.

స్నానాంతే భోజనాంతేచ చాంద్రాయణేతథా.

మంత్రాసనాది కర్మాంతే హోమాద్యాంతే విశేషతః.

క్రియాహీనాఽర్చనాహీనే ద్రవ్యహీనే శుద్ధి హీనకే.

తత్సర్వం పూరణార్థాయ ఆచామం పూరయేత్ క్రమాత్. (పరాశరే)

అన్యత్ర

భోజనాంతే చ వస్త్రస్య పరిధానే తథాప్లవే.

జిహ్వా నిర్లేఖనాంతే చ సర్వత్రచాఽఽచమనీయకం. (పారమే)

స్వయం వ్యక్తాది ఆలయ భేదేన అర్ఘ్యాదిషు సమర్పణే భేదాః

స్వయంవ్యక్తే త్రిరర్ఘ్యాణి దివ్యే సైద్ధే తథైవచ.

మానుషం చ గృహార్చాయాం ఏకమర్ఘ్యం ప్రదాపయేత్. (ఖగప్రశ్నం)

అర్ఘ్యాదీనాంసమర్పణ కాలే ముద్రా విషయః

తులస్యాఽర్ఘ్యం హరేర్దద్యాత్ జ్ఞానముద్రాగృహీతయా.

తర్జనీ మధ్యమాంతస్తు తులస్యా పాద్యమర్చయేత్.

హస్త ప్రక్షాళనాఽఽచామం గండూషం ముఖ శోధనం.

ఉద్ధరణ్యాం హరేర్దద్యాత్ పాద్యాఽఘ్ర్యేచ తులసీ దళాత్.

ఆసన ఉపచార భేదేన అఘ్ర్యాదీనాం సమర్పణే భేదాని

దృశ్యం స్పృశ్యం తథా దృశ్యం త్రిధాఽర్ఘ్యంపరికల్పయేత్.

అలంకారాసనే దృశ్యం స్పృశ్యం స్నానాసనే తథా.

భోజ్యాసనే ముద్రాంచ త్రిధాఽర్ఘ్యం ప్రదాపయేత్. (ఖగప్రశ్నే)

మూల భేరాదిషు పూజనస్య అన్యత్ర పూజనస్య పాత్ర విశేషాః

మూలార్చా ఉత్సవం భేరం లక్ష్మ్యాది పూజనం తథా.

న్యాసపూజా యథోక్తంచ అన్య భేరాదికం తథా.

పుణ్యాహం శాంతి హోమంచ బలిదానంచ కుంభయోః.

తాంబూలం తీర్థ కాలేచ అంకురం యాగశాలయోః.

పరివారం భక్త దేవం చ ఏక పాత్రేణ పూజయేత్.

ఏతాని నామదేయాని ప్రణవం పూజయేత్ క్రమాత్. (ఈశ్వరే)

అర్ఘ్యాదిషుతీర్థేన అర్చకః కరశోధనే ప్రత్యవాయః

పూజాకాలే చ ముద్రాణాం దేవమావృత్య నిర్గతః.

అన్యేషు సర్వ కాలేషు స్వస్థానేషు నియోజయేత్.

విష్ణు పాదోదకం పీత్వా న క్షాళయేత్ కరం.

క్షాళయేద్యది మూడాత్మా రౌరవం నరకం వ్రజేత్.

సాధకో స్నానహీనే తు సర్వకర్మావినశ్యతి.

శాస్త్ర మంత్ర క్రియాహీనే సర్వం నిష్ఫలితం భవేత్.

తస్మాత్సర్వ ప్రయత్నేన కారయేత్ శాస్త్రవర్త్మనా. (శాండిల్యే)

మధుపర్క విషయః

(1)ఫలాన్యేలాఫలం సర్పి శర్కరాచ మధూన్యపి.

పంచానామపి సంయోగాత్ మధుపర్కమితి స్మృతం. (వి-తిలకే)

(2)మధుపర్కం దధి ఘృతం మధుయుక్తమనంతరం.

సమస్తమేవమేకాంగం దధివాఒపి నివేదయేత్. (పారమే)

(3)గోధూమతండులైః పిష్టం శర్కరా దధి దుగ్ధకం.

పీడ్యాజ్య మధుసంయుక్తం మధుపర్కమితి స్మృతం. (హిరణ్యగర్భే)

(4)మధు క్షీరంచ దధ్యాజ్యం మధుపర్కమితి స్మృతం.

ఏకాంగం వా సమస్తంవా మధుపర్కం న లోపయేత్.

ఏకైకం ప్రస్థ మాత్రంస్యాత్ తదర్ధం వా నివేదయేత్. (పాద్మే-వి.తిలకే)

కదళ్యాది నారికేళంచ సితామధుఘృతం తథా.

ద్రవ్యాణ్యేతాని సంయోజ్య పంచామృత ఘటే క్షిపేత్. (శ్రీ:)

మధుపర్క ద్రవ్యాణాం అలాభే,నివేదన మంత్రంచ

అలాభే మధు ఘృతాదీనాం దధికేవలమేవ వా.

అగ్నిమీళీతి మంత్రేణ మధుపర్కం నివేదయేత్. (ల-తంత్రే)

నవనీతస్య లక్షణే

తక్రంచ నిక్షిపేత్తస్మిన్ అహోరాత్రోషితాదపి.

దధ్యంచ మధనం కుర్యాత్ ఉద్భవేత్ నవనీతకం.

నవనీతం గుళం శ్రేష్టం ఏలంచామిశ్రితం తథా.

నవనీతం రసంగ్రాహ్యం విష్ణుః ప్రీతికరం శుభం. (వి-తత్వం)

హస్త ముఖ పాద శాఠీనాం లక్షణమాహ

హస్త శాఠీ పాద శాఠించ వామాంసే ధారయేద్బుధః.

అన్యథా ధారయేన్మోహాత్ సాపూజా నిష్ఫలా భవేత్.

శాఠీమాదాయ హస్తాభ్యాం ద్విధా కృత్వా విచక్షణః.

భాగమేకం హస్త శాఠీ హస్త దేశస్థ వారిభుక్.

అన్య భాగం పాదశాఠీ పాద దేశస్థ వారిభుక్.

శాఠికా ద్విధైనైవ శిరో దేశస్థ వారిభుక్.

యథైవ వామ పార్శ్వేచ శాఠీ నిక్షిప్యతే బుధః.

తథైవ దక్షిణే కర్ణే పవిత్రం ధారయేద్బుధః. (సనాతన సంహితా)

శ్రీవత్సాది అర్చణేషు స్థాననిర్ణయః

ప్రణవం కర్ణికా మధ్యే స్మరేద్వేదాదిమబ్జజ.

తస్య ద్వాదశ పత్రేషు శ్రీవత్సాదీన్ సమర్చయేత్.

వంహి మండల పూర్వాది దిక్షు ఇద్రాదీన్ యథాక్రమం.

అర్కస్య మండలేదేవీ కుముదాది పదేష్వమూన్.

శంఖ చక్రం గదాం శార్ఙం వజ్రం ఖడ్గం తథాఽపరం.

పద్మం ముసలమిత్యేతాన్ ఆయుధాన్ పురుషాకృతీన్.

సోమస్య మండలే పూర్వాదిష్వష్టసు క్రమాత్.

వ్యాప్తిం కాంతిం తథా తృప్తిం శ్రద్ధాం విద్యాం జయాం క్షమాం.

శాంతిం చ శక్తిరష్టైతాః స్మరేత్ చామరధారిణీం. (శ్రీ:)

శ్రీవత్సాది అర్చణేషు ఆవరణనిర్ణయః

స్మరేత్పత్రాశ్రితం సూర్యం శశాంగం కేసరావణౌ.

కర్ణికాస్థం హుతభుజం తతో గంధదినా యజేత్. (ఈశ్వరే)

శ్రీవత్సాది అర్చనేషు ఏకభేర బహుభేర విషయే వైశేషికం

అర్చనాద్వివిధాః ప్రోక్తాః స్థావరాఽస్థావరాపరా.

ఏకభేర విధానేతు స్థావరార్చాః ప్రకీర్తితాః.

కర్మార్చాయా సమాఖ్యాతా నిత్యమస్థావరార్చనా.

న కుర్యాత్స్థావరార్చాయాం పరివారాన్ కథంచన.

అస్థావరేషు ప్రయుంజీత పరివారాన్ యథా క్రమం.

ఉభయత్ర యథాశాస్త్రం యోగ పీఠం ప్రకల్పయేత్. (సనత్కుమారే)

మంత్రాసనాది పూజేషు ఘటికా(సమయ) నిరూపణం

ఘటికైకం భూత శుద్ధిస్యాత్ ఘటికాద్వయ జపం తథా.

ఘటికాద్వే భవేత్స్నానం ఘటికార్ధాఽర్చనం భవేత్.

నైవేద్యంచ త్రిపాదంస్యాత్ త్రిపాదంచాఽగ్నికార్యకం.

ఘటికాద్వే ఉత్సవంచ ఘటికైకంచ నృత్త గీతకం.

దీపాంతస్త్రీణి మాహ్నోతి హవిషః పంచ నాడికాః.

బల్యంతం సప్త నాడీస్యాత్ నృత్తానాం నవ నాడికాః.

ఏవంచ నిత్య పూజాయాం దేశికః తంత్ర పారగాః. (పారమేశ్వరం)

పాదుకాదీనాం దేవతా నిర్ణయమాహ

పాదుకాయం అనంతం చ సేనేశం శివదిక్స్థితం.

అగ్రే దేవాయ పక్షీంద్రం గంధ పుష్పాదిభిర్యజేత్. (వి-తిలకే)

పాదుకా సమర్పణ కారణమాహ

ఆసనం గంతుమీశస్య పాదయోః పాదుకాం న్యసేత్. (వి-తిలకే)

స్నానాసన ప్రార్థనా

స్నాన కాలస్త్వయం ప్రాప్తః తవేచ్ఛా వర్తతే యది.

అభ్యంజయిత్వా దేవేశ సుస్నానం కర్తుమర్హసి.

సపాదపీఠమపరం శుభం స్నానాసనం మహత్.

ఆసాదయాశుస్నానార్థం మదనుగ్రహకామ్యయా. (పాద్మే)

అన్యత్ర

దేవదేవ సురా సిద్ధాః తీర్థానిచ మహర్షయః.

త్వత్సేవార్థంమిహాయాతాన్ స్నానేతాన్ కృతార్థచ.

సుస్నానో భవ దేవేశ మంత్రసంభావితాంబుభిః.

ఆసాదయాసుస్నానార్థం మదనుగ్రహకామ్యయా. (విష్ణు తత్వే)

స్నానాసన (సాంస్పర్శిక) ఉపచారాణి

తైలం చ దంతకాష్ఠం చ బిల్వాఽఽమలక చూర్ణకం.

హరిద్రామలకం వస్త్రం గంధమాల్యాను లేపనం.

యజ్ఞోపవీతం భూషాం చ ఆయుధాని తథైవ చ.

పాదుకాఽఽవాహనం చైవ సాంస్పర్శిక మథోచ్యతే. (జయాఖ్యే)

స్నపనస్య అర్థ విశేషః

స్నకారం సర్వ సిద్ధిస్యాత్ పకారం పాప నాశనం.

నకారం నర తేజస్యాత్ స్నపనం నామ ఉచ్యతే.

అభిషేక పద నిరుక్తిః

అకారం అతిరూపం స్యాత్ భకారం భాగ్య వర్ధనం.

షకారం షడ్రసోపేతం కకారం కర్మ సిద్ధిదం.

అకారంచ భకారంచ షేకారంచ ककారకం.

అభిషేకమితి ప్రోక్తం ధర్మ కామార్థ మోక్షదం. (పరమ సంహితా)

స్నపనస్య ఫలం

యథావ్యాధిగతం దేహం ఔషధేన వినశ్యతి.

తథా బింబగతం దోషం స్నపనేన వినశ్యతి. (విష్వక్సేనం)

స్నపనకాలే కూర్చ లక్షణే

ద్వాత్రింశదుత్తమం ప్రోక్తంమధ్యమం షోడశం భవేత్.

అధమంచాఽష్టమం ప్రోక్తం కనిష్టంపంచమం స్మృతం.

కలశానాం త్రిభిఃకూర్చం కారయేద్ ద్వాదశాంగులం. (వాసిష్టే)

కలశానాం లక్షణమాహ

సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం మృణ్మయం వా యథావసు.

కలశాలక్షణోపేతాః పక్వ బిల్వఫలోపమాః.

అచ్ఛిద్రాస్వనవంతస్య కాళమండల వర్జితాః.

ద్రవ్య కుంభాః ద్రోణపూర్ణాఃతదర్ధేనాఽథవాఽథవా.

పాదేన కలశాశిష్టాఃపూతావార్యాఽఽఢకమేవవా. (పాద్మం)

దంతకాష్టస్య లక్షణమాహ

దంతకాష్టం తతో దద్యాత్ ఖదిరోదుంబరం తథా.

చూతదండేనదేవస్య దంతధావన మాచరేత్.

కాష్టేన దేవవదనే సవ్యాదారభ్య పశ్చిమం.

శోధనార్థంతుదంతానాం దర్శయిత్వా తతఃపరం. (పారమే,వి-తిలకే)

ఘృతారోపణ విధిః

దేవస్యపురతస్థాప్య పాత్రంలోహ వినిర్మితం.

ఘృతేనాపూర్య తత్పాత్రంప్రాగ్వత్ సంస్కృత్య దేశికః.

ఉభాభ్యాంచైవ హస్తాభ్యాం దూర్వామాదాయ మూలతః.

ఘృతేనిమజ్యచాగ్రాణి దేవదేవేషు సేచయేత్.

తతస్తు కంఠపార్శ్వేతు తతోదేవస్య మూర్ధని.

పాణిప్రక్షాళనంకుర్యాదంతరాంతరయోగతః.

దూర్వాభేదస్తథా ప్రోక్తాః ఘృతారోపణ కర్మణి.

హస్తవ్యత్యాస మార్గేణ ఘృతారోపణమాచరేత్. (పాద్మే - పారమే)

స్నానసనే మంత్ర విషయాః

స్నానాసనప్రార్థనంచ ఉత్తిష్ఠ బ్రహ్మణస్పతే.

స్నానాసనం ప్రవేశ్యాఽథ భద్రంకర్ణేబుచస్తథా.

తద్విష్ణోరితి మంత్రేణ దంతధావనమాచరేత్.

ఇషేద్వోర్జేతివై మంత్రం జిహ్వానిర్లేపనంతథా.

శన్నో దేవీతి మంత్రేణ గండూషంచ సమాచరేత్.

పిశంగ పృష్టి మంత్రేణ ముఖమార్జన మాచరేత్.

దధిక్రావిణ్ణేతి మంత్రేణ మధువాతేతివై తథా.

మధుపర్కం ప్రదాతవ్యం దధిక్షీరమధు దధ్యాజ్య శర్కరైః.

వామదేవ్యమితి మంత్రేణ అభ్యంగంచ సమాచరేత్.

విష్ణోర్నుక మంత్రేణ మౌలా ఆమలకం లిపేత్.

నతే విష్ణురితి మంత్రేణ ఆమలక స్నాన మాచరేత్.

దేహశోధే హరిద్రాం చ పంచగవ్యం చ మేవ చ.

కలశ స్నపనం చైవ పూర్ణకుంభాఽభిషేచనం.

నారాయణం చ తద్విష్ణోః నతేవిష్ణోస్తథైవచ. (పాద్మే)

ఘృతారోపణకాలే మంత్ర భేదాః

పాదే సుమంగలంచేతి కంఠే భద్రమితి ద్విజ.

సుశోభనంతు శిరసి క్రమాన్మంత్రప్రకీర్తితాః.

యద్వాసర్వస్య మంత్రస్య ద్వాదశాక్షరమేవవా. (పారమే)

కలశ స్నపనే మంత్ర నిరుక్తిః

విష్ణోర్ణుకం దధిక్రేతి ఆప్యాయ మధువేతిచ.

త్రాతారం భూర్భువస్వేతి గంధద్వారాం తథైవచ.

శతధారం ఘృతంచైవ ఏవం స్నపన మాచరేత్.

హిరణ్యవర్ణాం హరిణీతి హరిద్రాలేపనం చరేత్.

హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయేతి హరిద్ర స్నపనం చరేత్.

గంధశ్చ స్నపనం కుర్యాత్ గంధద్వారేతి మంత్రతః.

సహస్ర ధారయా స్నానం పురుషసూక్తంచ తద్భవేత్. (విహగేంద్రం)

అభిషేచన కాలే మంత్ర నిరుక్తిః

యద్ద్రవ్యస్య చ యోమంత్రస్తన్మంత్రేణాభిషేచయేత్.

అథవా పౌరుషైః సూక్తైఃద్వాదశాక్షర విద్యయా.

అథవా విష్ణు గాయత్రియా షడర్ణేనాథవా రమే.

స్వమూర్తి విద్యయావాఒపి స్నాపయేత్ శ్రీపతిం గురుః. (శ్రీ)

తంతువేష్టన కాలే మంత్రః

త్రైగుణ్యం సూత్రమావృత్య కలశీ వార్ధకీ ఘటే.

ఇంద్రంనత్వేతి మంత్రేణ తంతునా పరివేష్టయేత్. (విహగేంద్రం)

కలశ భేదేన తంతువేష్టన భేదాః

తంతుభిఃక్రమ యోగేన వేష్టయేన్మాల విద్యయా.

మహాకుంభం త్రిసూత్రేణ వర్ధనీంచ ద్విసూత్రకం.

కలశంస్వేక సూత్రేణ అంతరం యవమాత్రకం. (మార్కండేయం)

సూత్రాదీనాం అధిదేవతా విషయే

కలశానాంతు గరుడః శేషః సూత్రస్య దైవతం.

కూర్చానాంతు పరంబ్రహ్మ చక్రికాణాంతు చక్రరాట్.

వాససాం వాసుదేవోస్తు సర్వేషాం స ఏవవా.(ఈశ్వరం)

కలశాణామభావే

కలశానామభావే తు శంఖం వా శుక్తికంతు వా.

ఈశానే నిక్షిపేత్పాత్రం స్నానార్థం కల్పితోదకే.

పృథక్ పృథక్చ ద్రవ్యాణి క్షిప్త్వాఽభిషేచయేత్. (తత్వసంహితా)

కలశేనిక్షేపణీయ ద్రవ్యస్య శారీరక సామ్యత్వం .

అస్తిరత్నం సిరా తంతుం మాంసం మృత్స్నేతి కీర్తితాః.

మజ్జాణితాన్మేధో జలంరక్తం ప్రశస్యతే.

కూర్చంతు శక్తి ఇత్యుక్తం చర్మస్యాంబరవేష్టనం.

సప్తదాతూని దేహానాం కుంభేషు కలశేషుచ. (పాద్మం)

మహాభిషేక కర్తవ్య కాలాని

మహాఽభిషేకమిత్యుక్తం మహాపాతక నాశనం.

విషువే జన్మ నక్షత్రే ద్వాదశ్యామమావాసరే.

అర్ధోదయాది కాలేచ జగత్పీడా సమాకులే.

ఆకర్షణ ప్రతిష్ఠాఽన్తే అన్యేషు వివిధోత్సవే.

ఆదౌవంతేచ కర్తవ్యం తత్తత్కాలానుసారతః. (విష్వక్సేనం)

మహాభిషేకస్య ద్రవ్యాణాం మానాని

తైలం త్రిభార మిత్యుక్తం తద్భారం మాక్షికం తథా.

ద్విభారం ఘృతమిత్యుక్తం ద్విగుణం క్షీరముచ్యతే.

పంచ భారం దధి ప్రోక్తమ ద్విభారం ఇక్షుసారకం.

తదర్ధం ఆమ్ర సంప్రోక్తం లికుచాంబు చతుర్గుణం.

భారం నారంగ సారంస్యాత్ ఘనసారం దశాంశకం.

తండులాంబు ద్విగుణం ప్రోక్తం త్రిగుణం శుద్ధతోయకం.

రంభా ఫలంతు లక్షం స్యాత్ తదర్ధం నాళికేరకం.

సహస్ర సంఖ్యా పనసం పంచచూర్ణంతు భారకం.

హరిద్రాచూర్ణం తు భారంస్యాత్ హరిభక్తి ప్రదం శుభం.

సితా భార త్రయంచైవ తింత్రిణీ అర్ధభారకం.

పిష్టం ధాత్రీచ భారంస్యాత్ పుణ్య తీర్థంచ శోధితం.

ఉత్తమోత్తమ మిత్యుక్తం తదర్ధం మధ్యమోత్తమం.

తదర్ధం అధమంప్రోక్తం దేశకాలానుసారతః. (పరమ)

అభిషేక యజమానస్య ఫలం

ఏవం యః కురుతే భక్త్యా శ్రద్ధా భక్తిసమన్వితః.

మహీంలోకే సుఖం ప్రాప్య పుత్ర పౌత్రాది సంయుతః.

దేహాంతే విష్ణు సాయుజ్యం ప్రాప్నుయాన్మమ శాసనాత్. (విష్వక్సేనం)

ద్రవ్యాణాం అభిషేక క్రమాణి

ప్రథమం గంధతైలంచ ద్వితీయం ఆమలకం భవేత్.

తృతీయం పంచగవ్యంస్యాత్ ఘృతస్నానం చతుర్థకం.

పంచమం పయసస్నానం దధిస్నానంతు షష్టకం.

సప్తమం పంచాఽమృతంచైవ ఇక్షుసారాఽష్టకంతు వై.

నవమం మధుసమ్యుక్తం పనసం దశమం తథా.

ఏకాదశాఽఽమ్రసారంస్యాత్ పంచచూర్ణం తుద్వాదశం.

త్రయోదశే హరిద్రాంచ బీజసారైఃచతుర్దశే.

పంచదశ్యాం హరేఃస్నానం మాతులంగరసేన చ.

నాళికేరాంబునీచైవ జంభీరరసషోడశే.

సప్తదశం హరేః స్నానం తింత్రిణీఫల వారిణా.

అష్టాదశంభవేత్స్నానం సర్వగంధాంబుభిర్హరిం.

ఏకోన వింశతిజలే వింశతికలశైస్తథా.

ఇత్యేతేరుపచారైశ్చ స్నాపయిత్వా జనార్దనం. (సనక సంహితా)

స్నానకాలే దేవ దర్శనేఫలం

స్నానాసనస్థం దేవేశం యో నరో దర్శయిష్యతి.

గంగాస్నాన ఫలంప్రాప్యవిష్ణు సాయుజ్యమాప్నుయాత్. (అనిరుద్ధే)

స్నపన కాల భేదేన ఫల భేదాః (పాద్మే)

పంచమ్యాం స్నపనే విష్ణోఃయధేష్ట ఫలమశ్నుతే.

ఆజన్మ ఋక్షే దశగుణం శ్రవణే ద్విగుణం భవేత్.

త్రిగుణం శశినం పూత్ర్యా క్షయేశతగుణం భవేత్.

చతుర్గుణం స్యాత్ ద్వాదశ్యాం త్రిగుణం తారక త్రయే.

సంక్రాంత్యాం షడ్గుణంస్యాత్ విషువే త్రిగుణం భవేత్.

అయనే దక్షిణం పర్వంఏకం శతగుణం భవేత్.

అయనేఽన్యత్రవిహితే సహస్రగుణమప్లవం.

విధౌవిధంతుదగ్రస్తే స్నానం త్రింశద్గుణం భవేత్.

సూర్యే శతసహస్రం తు యుగాంతే కోటి సంమితం.

అనంతంస్యాత్ వ్యతీపాతే కాలేష్వేతేషు పూజనం. (అనంతసమ్హితా)

పంచగవ్యస్య పృథక్ఫలాని

పంచగవ్యాని గృహ్ణీయాత్ మృత్పాత్రే నూతనేశుభే.

గోమూత్రం రోగనాశంస్యాత్ దధిః పుత్రవివర్ధనం.

ఘృతంతు దేహశుద్ధిస్యాత్ క్షీరేణ ఆయుర్వర్ధనం.

గోమయేన పాప నాశంస్యాత్ పంచగవ్యఫలం శుభం. (పరమ సంహితా)

పంచగవ్య పూజన కాలే స్థానాని

నవక్కృత మధ్యే దుగ్ధం ఐంద్రే తు దధినిక్షిపేత్.

యామ్యంతు ఘృతకుంభంచ గోమయం వారుణేతథా.

గోమూత్రం సౌమ్యదిగ్భాగే స్థాపయేత్ పంచగవ్యకం. (విష్వక్సేనం)

ఆడకాదీనాం ప్రమాణాని

ఆఢకద్వయసంయుక్తం తదేవ శివముచ్యతే.

తద్వయం ద్రోణమిత్యుక్తం తద్వయం ఖారి సంజ్ఞకం.

తత్రయం భారమిత్యుక్తం తస్మాత్సర్వాన్ విచింతయేత్. (పారమే)

అభిషేక ఘటానాం దానస్య ఫలం

వాసుదేవాఽభిషేకార్థం మృత్ఘటాని ప్రయచ్ఛతి.

లోకేశతాయుషమ్స్యాత్ సర్వకామసమృద్ధిమాన్.

తామ్ర కుంభ ప్రదానేన దేవేంద్రత్వం సమాప్నుయాత్.

రౌప్యకుంభప్రదానేన బ్రహ్మలోకం సమశ్నుతే.

హేమకుంభప్రదానేన విష్ణుసారూప్యమాప్నుయాత్. (అనిరుద్ధే)

శాశ్వత కవచ సమర్పణ విధిః

కస్తూరికాం మృగమదం కర్పూరేణ సమన్వితం.

చందనం కుంకుమంచైవ వాసనాద్రవ్య సమ్యుతం.

కవచే నిక్షిపేత్ గంధం పుణ్యాహం వాచయేద్గురుః.

తత్ప్రతిష్ఠాంచ కుర్వీత గుప్తస్థానే సమర్పయేత్.

బంధయిత్వాతు కవచం సర్వాంగం పరివేష్టయేత్.

పూజయిత్వా యథాన్యాయం క్షమాపణమథాచరేత్.

ఏవంప్రకారం ద్వాదశ్యాం కారయేద్దేశికోత్తమః. (జయోత్తరే)

అభిషేచన ద్రవ్యభేదేన ఫలభేదాని

అభ్యంగ తిలతైలేన రమానాథం మహత్ప్రభుం.

యః కరోతి సకృత్ భక్తాః సకుబేర గృహేవసేత్.

రమానాథం మహావిష్ణుం దధ్నా యః స్నాపయేన్నరః.

సర్వ పాప వినిర్ముక్తాః విష్ణులోకే మహీయతే.

రమానాథం మహావిష్ణుం ఘృతేన స్నాపయేన్నరః.

కల్పార్జితం మహాపాపం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి.

రమానాథం మహావిష్ణుం గోక్షీరేణచ స్నాపయేత్.

కులైకవింశముత్థాప్య పుణ్యలోకే మహీయతే.

రమానాథం మహావిష్ణుం మధునాస్నాపయేన్నరః.

పాపనాశంవినిర్ధూయ బ్రహ్మలోకే మహీయతే.

రమానాథం మహావిష్ణుం స్నానం ఇక్షురసేన యః.

సకృదప్యాచరేత్ భక్త్యా చంద్రలోకే సమశ్నుతే.

లికుచేన రసోత్పన్నం సారేణ స్నాపయేన్నరః.

రమానాథం మహావిష్ణుం పితృలోకే మహీయతే.

నాళికేర జలంస్నానం రమానాథస్య యద్భవేత్.

బ్రహ్మహత్యాది పాపానాం నాశనం పరికీర్తితం.

రమానాథం మహావిష్ణుం రంబాఫలైశ్చసించయేత్.

విన్యస్య సకలం పాపం వాయులోకే మహీయతే.

వస్త్రపూతేన తోయేన రమానాథం మహత్ప్రభుం.

స్నాపయేద్వారుణం లోకం ఆప్నోతి ద్విజ సత్తమ.

రమానాథం మహావిష్ణుం స్నాపితే గంధ వారిభిః.

సవై పురుషోవిప్ర గంధర్వలోకమాప్నుయాత్.

రమానాథం మహావిష్ణుం ఘనసై రభిషేచయేత్.

ఫలభూమి మవాప్నోతి సస్యవాన్నాత్ర సంశయః.

ఇక్షుసారంచ జంభీరం ఆమ్రైఃనాళికేరకైః.

పంచామృతైశ్చ కర్పూరైః కుంకుమైరభిషేచయేత్.

రమానాథం మహావిష్ణుం ఫలైరన్యైశ్చ సించయేత్.

బహుపుత్రానవాప్నోతి అతులాం శ్రియమాప్నుయాత్. (అనిరుద్ధే)

స్నపనబింబమభావే విధిః

అభావేస్నపనార్చాదేః హేతునా సన్నిధావపి.

కూర్చేవా పాదుకాయాంవా దేవమావాహ్య మూలతః.

తత్తద్బింబోక్త కర్మాణి కృత్వా మూలే విసర్జయేత్. (నళకూభరే)

అన్యత్ర

ప్రాతఃకాలే సపర్యాయాంస్నపనం కర్మకౌతుకే.

మాధ్యాంఘ్నపిచ సాయాహ్నే స్నపనం ప్రోక్షణం భవేత్. (సనత్కుమారే)

స్నపనే పంచద్రవ్యాణాం లక్షణం

ఏలా లవంగ మధురం కోష్టం చంపక కుడ్మలం.

స్నపనాంగమిదం ద్రవ్యం పంచద్రవ్యమిహోచ్యే.

అభిషేక పంచామృతస్య లక్షణం

ఏకంచ నాళికేరంచ కదళీ సప్తమం భవేత్.

నాళికేరాఽర్ధంచగుళందధ్యాఢ్యుళాఽర్ధం చ ఘృతం మధు.

ఏలాచూర్ణసంమిశ్రం పంచామృతమితి స్మృతం. (అనిరుద్ధే)

పంచామృతస్య వైశేషిక భేదాని లక్షణంచ

1- కదళీ నాళికేరంచ సితామధుఘృతం తథా.

సమావయేస్తు పంచానాం పంచామృతమితి స్మృతం.

అన్యత్ర

2-గోఘృతం నాళికేరంచ పైశాచ కదళీఫలం.

శర్కరా మధుసమ్యుక్తం పంచామృతమితి స్మృతం.

అన్యత్ర

3-ఫలసారం ఇక్షుసారం పుష్పసారం తథైవచ.

నాళికేరం ఘృతంచైవ పంచామృతమితి స్మృతం.

అన్యత్ర

4-క్షీరం దధిఘృతం చైవ మధుశర్కరమేవ చ.

ఉత్తమం ద్రోణమాత్రం తు మధ్యమం తు తదర్ధకం.

తదర్ధమధమం ప్రోక్తంపంచామృతమితి స్మృతం.

అన్యత్ర

5-ఆమ్రం ఘనసమేవోక్తం దాడిమం బీజపూరకం.

నారంగం శర్కరాచైవ ఫలపంచామృతం స్మృతం.

స్నపనస్యఫలభేదేన కాలభేదాః

మోక్షకాః సదాకుర్యాత్ స్నపనం నిశివాహినీ.

రిపుక్షయార్థీ దివసే ధర్మార్థీ దినమధ్యమే.

దినాంతే సర్వభోగార్థీ ప్రాయశ్చిత్తేషు సర్వదా. (ఈశ్వరం)

స్నపనస్య ఏకభేర బహుభేరయోః స్థాన భేదాశ్చ

ఏకభేరే గర్భగేహపురతఃస్నపనార్థికాః.

బహుభేరవిధానే తు ప్రాసాదస్యాఽగ్రతోపివా.

సర్వావరణభూష్వేవ దిక్షుసర్వాసువా రమే. (శ్రీ)

కలశేషు బధ్నీయ సూత్రానాం నియోజన విధిః

ఘటేన యేన దేవేశఃస్నాప్యతే గురుణా రమే.

తద్ఘటావేష్టితం సూత్రం ఛిత్వా ప్రాదేశ సమ్మితం.

బధ్వాహరేః కరేదేవి స్నాపయేత్తద్ఘటాంబునా. (శ్రీ)

చతుస్థానార్చనభేదేన స్నపన భేదాః

చతుస్థానార్చనం కృత్వా స్నాపయేచ్చ తతో హరిం.

ఏషముఖ్యోఽభిషేకస్తే కథితః కమలేక్షణే.

వినా హోమం మధ్యమం స్యాత్ తథా చక్రాబ్జ మండలే.

పూజాహీనోఽధమో భద్రే కుర్యాజ్జ్ఞాత్వా విచక్షణః. (శ్రీ)

హరిద్రాచూర్ణస్నపన ఫలం

శ్రియః కుంభాత్ సముద్ధృత్య శ్రీసూక్తేనాఽభిషేచయేత్.

పూర్ణాహుతి యథాహోమే చూర్ణస్నానం తథా భవేత్.

పవిత్రారోపణేవాపి పూర్ణమారాధనం భవేత్. (పాద్మం)

తచ్చూర్ణేన తిలక ధారణేఫలం

హరిద్రాకుంగుమం వాపి చూర్ణం విష్ణ్వభిషేచితం.

ఊర్ధ్వపుండ్రస్య మధ్యేతు ధారయేద్దీపవత్ ద్విజ.

విష్ణుగాత్రాత్ యచ్చూర్ణం లలాటే యదిధారయేత్.

అపోహ్య పాతకాన్యాశు మోదంతే దివిదేవవత్. (సనకం)

అభిషిక్తేతు యచ్చూర్ణం విష్ణు బింబేతు యో నరః.

హరిద్రాం ధారయేన్నిత్యం సోఽశ్వమేధ ఫలం లభేత్. (పాద్మం-పారమే)

ఊర్ధ్వపుణడ్రస్య ఆకార భేదేన ఫలభేదాః

యేనోర్ధ్వపుండ్రం సౌమ్యంస్యాత్ ఆర్జవంచ కృతం భవేత్.

తే కరాకార్య ప్రకారేణ తాదృశం ఫలదం భవేత్.

ఊర్ధ్వ పుండ్రస్య అవశ్యకత్వం

శ్రీచూర్ణ రహితం పుండ్రం కదాచిన్నైవ కారయేత్.

ధారయేద్యది మోహేన తత్పుండ్రంస్యాదనర్థకం.

శ్రీచూర్ణ సహితం పుండ్రం విష్ణుస్థానం ప్రకీర్తితం.

నోచేత్ జ్యేష్టాగృహం విద్యాత్ తస్మాత్తత్ ధారయేత్ ద్విజ.

స పవిత్రేణ కరేణైవ ధారయేదూర్ధ్వపుండ్రకం.

చందనాఒలేపనంచైవ తద్దానంచైవ వర్జయేత్.

కంఠే తులసీమాలా ధారణే ఫలం

కంఠమూలే తు తులసీం యస్తు ధారయతే నరః.

అహోరాత్రకృతం పాపం తస్య నశ్యతి తత్క్షణాత్. (అగస్త్యే)

ప్రతిష్ఠాకాలే కర్తవ్య స్నపన నియమాః

నయనోన్మీలనాత్పూర్వం నవభిః పంచభిస్తు వా.

కలశైఃస్నాపయేత్పూర్వం నయనోన్మీలనం తతః.

తత్వన్యాసహోమాదీన్ కృత్వా దేశికసత్తమః.

పునః పూర్వోక్త కలశైః సంస్నాప్య పురుషోత్తమం.

దేవీభ్యాం దేవదేవేశం శయ్యాయాం శాయయేత్తతః.

ప్రాతరుత్థాయ దేవాయ భోగాన్ సందర్శయేత్ క్రమాత్.

కలశైః సప్తదశభి ర్షోడశైర్ద్వాదశైస్తు వా.

అభిషిచ్యాథ దేవాయ ముద్ధాన్నం వినివేదయేత్.

ప్రతిష్ఠాదివసే ప్రాతస్త్రింశద్భిః పంచవింశకైః.

ఏకవింశైస్తు వా జిష్ణుం కలశైరభిషేచయేత్.

తదన్యేద్యుఃప్రభాతాయాం అష్టోత్తర శతైర్ఘటైః.

ఏకాశీతి ఘటైర్వాఒపి సంఖ్యైకేన విహీనయా.

పంచాశతావా దేవీభ్యాం దేవం సంస్నాపయేద్రమే. (శ్రీ)

స్నపన మధ్యే ఉపచారనియమాః

ప్రతిద్రవ్యం తు మంత్రేణ హ్యభ్యర్చ్యాలభన మాల్యకైః.

ధూపద్రవ్యైః సమభ్యర్చ్య తతస్తేనాఒభిషేచయేత్. (శ్రీ-ఈశ్వరే)

స్నపనే పర అపర భేదేన ద్వివిధ లక్షణే (ఈ)

స్నపనం ద్వివిధంవిద్ధి పరాఒపరవిభేదతః.

పరంతు దశధాప్రోక్తం ప్రధానాది విభేదతః.

ప్రధానం ప్రథమం విద్ధి ద్వితీయంతు పరం స్మృతం.

తృతీయం పర సూక్ష్మంస్యాత్ పరస్థూలం చతుర్థకం.

పంచమం స్యాత్ సూక్ష్మపరం సూక్ష్మసూక్ష్మంతు షష్టకం

సూక్ష్మస్థూలంసప్తమం స్యాత్ స్థూలం స్యాత్ పరమష్ఠమం.

స్థూలసూక్ష్మం తు నవమం స్థూలస్థూలం తదుత్తరం. (పారమే)

చతుర్ధాత్వపరం విద్ధి హ్యేకైక నవధాస్థితం.

ఉత్తమోత్తమ పూర్వేణ భేదేన ద్విజసత్తమ.

పరాఽపరవిభేదానామేషాం సాధారణం స్థితం.

అనంతకలశంనామ్నా స్నపనం సర్వపూరకం. (పారమే)

పూర్వోక్తద్రవ్యాఽలాభే ప్రతిద్రవ్యానాం నామాని

పాద్యే ద్రవ్యాంతరాలాభే దూర్వాఽర్ఘ్యే చ సర్షపః.

శస్తమాచమనీయే తు తక్కోలం మార్జనాంభసి.

సహదేవీ గంధతోయే చందనక్షోద ఇష్యతే.

కషాయతోయే చ అశ్వత్థం శీతం ఉష్ణోదకే అసతి.

రత్నోదకే వజ్రమేకం కదళ్యేకా ఫలాంభసి.

సువర్ణం లోహపానీయే శాలి తండులమక్షతే.

యవోదకఘటే వ్రీహిః శస్యతే కమలాసన.

అలాభే దధినీ క్షీరం క్షీరాభావే తు తద్దధి.

మధూన్యలాభే సర్వోషి తదలాభే భవేన్మధు.

అలాభే పంచగవ్యానాం ఘృతమేవైక మిష్యతే.

పంచగవ్యేతు యస్యస్యాత్ అలాభః తత్పదే ఘృతం. (పాద్మం)

స్నపన కాలభేదేన తీర్థస్య పరిమాణ విధిః

ప్రాతఃకాలే సపర్యాయాం స్నపనం కర్మకౌతుకే.

తథైవ స్నపనం వజ్ర్యం అన్యకాలేచ ప్రోక్షణం.

పూర్వాంహ్ణే qవశతిద్రోణం మధ్యాంహ్ణే ద్విగుణం భవేత్.

సాయాంహ్ణేవింశతి ద్రోణం అష్టద్రోణాఽర్ధ రాత్రికే.

ఇత్యేతే జలసంఖ్యాస్యాత్ అభిషేకం విధీయతే. (సనత్కుమారే)

వస్త్రాదీనాం అభావేన అభిషేచితే ప్రత్యవాయః

యజ్ఞోపవీతపుష్పాద్యైః సమభ్యర్చ్య యథా విధిః.

పురుష సూక్తేన మంత్రేణ స్నానం కుర్యాత్ జనార్దనః.

వస్త్రపుష్పాణి హీనేన స్నానం కుర్యాత్ జనార్దనః.

తత్స్నానం రాక్షసం జ్ఞేయం తద్గ్రామం రాక్షసం భవేత్. (సార సముచ్చయే)

అభిషేక కాలే కలశానామభావే పర్యాయ విధిః

జలజానాం చ బింబానాం నిత్యస్నానం విధీయతే.

లోహజానాం చ బింబానాం స్నానం పర్వణి పర్వణి.

కలశానామభావే చ స్నానార్థం కల్పితోదకే.

పృథక్ చ ద్రవ్యాణి క్షిప్త్వా క్షిప్త్వాఽభిషేచయేత్. (తత్వసమ్హితా)

పూజితకలశస్య పర్యుషితదోషాఽభావః

అధివాసిత కుంభస్య తీర్థానాం పూర్వమేవతు.

న పర్యుషిత దోషోస్తి అధివాసైఃతథాఽర్చనైః. (శ్రీ:)

ఔపచారిక(అలంకారాసన) ఉపచారాణి

దర్పణం వ్యజనం ఛత్రం పూకశం (కలశం)పూర్ణ పాత్రకం.

ధూపం దీపం మహాకుంభం నృత్యం వాద్యం చ గీతకం.

యోషితేశ్చతురంగైశ్చ మాత్రా ముద్రా విరాజితైః.

సర్వాకృతి దర్శితాని ఔపచారికమిష్యతే. (జయాఖ్యే)

వస్త్ర సమర్పణే కాలభేదేన వర్ణభేదాః

ఉషత్కాలేతు నీలంస్యాత్ పూర్వాహ్ణే శుద్ధవస్త్రకం.

మధ్యాహ్నేరక్త వస్త్రంస్యాత్ సాయాహ్నే క్షౌమ వస్త్రకం.

నిశాయాం శ్యామవర్ణంస్యాత్ రాత్రౌపీతాంబరం ధరేత్. (అనిరుద్ధే)

యజ్ఞోపవీత ధార్యమాన విధిః(ఆచార్యస్యచ

నాభేరూర్ధ్వమనాయుష్యం అధోనాభేస్తపః క్షయం.

తస్మాత్ నాభిసమం కుర్యాత్ యజ్ఞ సూత్రం చ ధారయేత్.

తాలమాన గతే సూత్రే ఏకాశీతి గుణీకృతం.

త్రిగుణం త్రిగుణీకృత్య పరివృత్య పునః పునః.

స్వర్ణోపవీతకం నిత్యం యథాకాలే చ ధారయేత్. (ధర్మ శాస్త్రే)

అంజనస్య లక్షణమాహ

ఉక్తచందన కస్తూరి కరటీ రోచనా జటా.

అంజనానామభావే చ చందనం చ ప్రశస్యతే.

హైమ కర్పూర సంయుక్తం అశీత గుణ రంజనం.

అంజనం హస్త సంగ్రాహ్యం ఉక్త మార్గేణ మర్ధయేత్.

దర్పణాకారవదనే ఘోనాగ్రే మత్స్య రూపిణం.

అంజనం చ శలాకం చ దేవ నేత్రే చ రంజయేత్.

సూర్యాయ చంద్ర దేవాయ నయనే మధ్య దేవతాః.

తత్ప్రమాణంచ నయనం సర్వ కామ ఫలప్రదం. (బృహద్బ్రహ్మా)

గంధసమర్పణ క్రమః

తద్విప్రాసేతి మంత్రేణ గంధేన ఊర్ధ్వాగ్రమాలిపేత్.

లలాటే భుజయోఃకంఠే నాభౌ వక్షసిచ క్రమాత్. (శాండిల్యే)

ప్రాతఃకాల పూజనే ఉపయోజ్యపుష్పాణి

పాటలం శతపత్రంచ తుళసీ ఘటమల్లికా.

నంద్యావర్తంచ మందార మాధవీ చంపకం తథా.

పున్నాగ కేతకీచైవ ప్రాతఃకాలార్చనే దశ.

మధ్యాహ్నకాల పూజనే ఉపయోజ్యపుష్పాణి

శ్వేతాబ్జం కరవీరంచ పాలాశం తుళసీ తథా.

ఉత్పలం బిల్వ దూర్వాచ రక్తోత్పలమథాపివా.

కోవిదారక పత్రంచ శ్వేతపాటలమేవచ.

ప్రోక్తాన్యేతాని పుష్పాణి దశ మధ్యాహ్న పూజనే.

సాయాహ్నకాల పూజనే ఉపయోజ్యపుష్పాణి

రక్తాబ్జం కుముదంచైవ మల్లికా జాతి మాలతి.

మాధవీ కరవీరంచ హ్రీబేరపుష్పదంశకం.

తథాదమనకంచైవ సాయంకాలాఽర్చనే హరేః. (పాద్మే-శ్రీధరీయే)

సర్వకాలార్చనీయ ఉపయోజ్య పుష్పాణి*

హ్రీబేరంచ తమాలంచ తథా దమనక త్రయం.

తులస్యా సిత కృష్ణేచ కేవలా క్షపకస్తథా.

ఏతైః సంపూజయేత్ సర్వకాలేషుచ తథాఽర్చయేత్. (శ్రీ)

అభీష్టఫలావాప్తి కథనం

కల్హార పంకజ పలాశ సుగంధితాని బిల్వైశ్చ పాటలమశోక స చంపకాని.

అన్యాని సౌరభ సుపుష్పవిచిత్రితాని అష్టాధివింశతిశతం ద్విశతాధికాని.

పక్వాని క్షీర మధుపర్క సుసర్పిషాణాం వస్త్రాణిసూక్ష్మ వనమాలవిచిత్రితాని.

ప్రజ్వాల్యమగ్ని విధితాని తిలాని పుష్పైఃమధ్వాదిరంభ పనసామ్ర ఫలానిరమ్యే.

భుక్తానిశాంబు మృగనాభి సుచందనాని కర్పూరరోచనాఽగరు సుగంధితాని.

ఏవంసదైవవిహితాని విపశ్చితాని సర్వంమమాఽర్చయభవేదిహ సర్వకామః..

(శ్రీధరీయం)

ధూప ద్రవ్యస్య లక్షణం

గుగ్గుళ్యాదగరుంచైవ సకోష్ట చందనం తథా.

ఉశీరం చ గుగ్గుళంచైవ ధూపం కర్పూరకైర్యుతం.

ఏవమష్టవిధం గ్రాహ్యం ధూపద్రవ్యమితిస్మృతం. (సనత్కుమారే)

ధూప పాత్రస్య లక్షణం

ధూప పాత్ర ప్రమాణేన ద్విపాదం ముఖ వృత్తకం.

పద్మం పావక పూరంచ తన్మానం తాలమేవచ.

ఏవమేతత్ప్రమాణేన ధూప పాత్రస్య లక్షణం.(పారమే)

ధూప పాత్రస్య అధిదేవతాః

ముఖే పావక దైవత్యం ద్విపాదౌ చంద్రసూర్యయోః.

ధూప పాత్రాధి దైవతాయ ఓం నమఃపావకాయ చ . (పాద్మే)

ధూప సమర్పణ లక్షణమాహ

న ధూపైః స్ఫురదంగారైః నజ్వాలైశ్చ నిరంజనైః.

ధూపం దత్వాఽథ దేవేశం పాదం వామేన తాడయేత్.

దేవదారు కృతం ధూపం చందనాఽగరు మిశ్రితం.

దద్యాద్దేవాయ పూజాయాం సధూమాఽఙ్గార సంభవం.

శాలీ సర్జర సందగ్ధ కృత్రిమాఽగరు మిశ్రితం.

ధూపం సౌగంధమాదాయ దేవాయ వినివేదయేత్. (పరమ సంహితా)

ధూప సమర్పణ కాలాని

పుణ్యాహం పాత్రపీఠం చ స్నానం గంధాది ధూపకం.

కలశం శాంతి హోమం చ అభిషేకే కేశశోధనం.

రక్షాముహూర్తం దీపాంతం ధూపం దత్వా ప్రదర్శయేత్. (సనత్కుమారే)

దీపారోపణ లక్షణం

ముఖే వక్షసి నాసాగ్రే కంఠే వక్షసి పాదయోఃు.

ప్రత్యేకం ప్రణవాకారం దీపారోపణ లక్షణం. (పరమే)

అన్యత్ర

దక్షిణంపాదమారభ్య వామపాదంతు పశ్చిమం.

వాద్యమంగలసంయుక్తం గీతమంగుష్ట సంయుతం.

దీపం ఆరోపయేన్మంత్రి ఉద్దీప్యస్వేతి మంత్రతఃు. (అనిరుద్ధే)

దీపారోపణ యజమానస్య ఫలం

వక్త్రే వక్షసి నాభౌ చ జానూ పాదద్వయే తథా.

ఏవం పంచ విధం కుర్యాత్ చక్రాకారం చ వేష్టయేత్.

తత్సన్నిధౌ మహాదీపానారోపయతి యో నరఃు.

దీపం దీపద్వయం వాపి ఆజ్యేన తైలేనవాపునఃు.

ఇహే సాంరాజ్యతాం ప్రాప్య దేహాంతేయాంతితత్పదం.

కార్పాసం పాటలం వాపి పద్మతంతు సముద్భవం.

కౌసంబం రజితం కృత్వా దేవస్యాగ్రే సమర్పయేత్.

తచ్చ సంఖ్యైక వర్షాణి వైకుంఠే వసతి ధ్రువం. (విహగేంద్రే)

ఏకదీపాదీనాం అధిదేవతా నిర్ణయం

పంచదీపం నివృత్యాది ఏక దీపే సరస్వతి.

అష్టదీపే అష్టశక్తిస్యాత్ ద్వాదశే కేశవార్చనం.

వాసుదేవాద్యనిరుద్ధాంతం షోడశం దీప దేవతాఃు.

సప్తవింశతినక్షత్రం కోకణం చ వినిర్దిశేత్. (విష్ణుసంహితా)

దీప పాత్రస్య లక్షణం

దీపపాత్రం తథానాళం మధ్యే కుముదకుడ్మలం.

వహ్న్యాధారం శతేనాపి యుక్తమష్టాభిరేవచ.

వింశత్యాచాఽష్టభిశ్చైవ ద్వాభ్యాం పద్భ్యంచ సమ్యుతం..

అష్టభిర్వా నవభిర్వాపి ఏక హస్తోచ్ఛ్రితం భవేత్.

ఏకదీపాఽగ్రతో న్యస్య కల్పయేచ్ఛిల్ప విత్తమః.

దీప పాత్రం సరోజాభం సువర్ణాదభి నిర్మితం.

అథవా వికసేత్పద్మం సదృశం ద్వారశోభితం.

ఇందునాళం తథానాళం దండాగ్రే సుప్రతిష్ఠితః.

ఉద్దీప్యస్వేతి మంత్రేణ దీపమారోపయేత్సుధీః.

దీపజ్వాలేషు తారాణి మధ్యదీపేషు వై విధుం. (శ్రీ)

దీపే నివేశిత ఆజ్యాదీనం విశేషః

ఉత్తమం గోఘృతంచైవ మధ్యమం తిలతైలకం.

అధమం వృక్షతైలంచ దీపతైలమిహోచ్యతే.

దీపస్య కాపిలం సర్పిః ఉత్తమం పరిచక్షతే.

మధ్యమం శ్వేతవర్ణానాం గవాం పద్మసముద్భవ.

కృష్ణగోభ్యాం సముద్భూతం అధమంచాజ్యసమ్మితం.

అథవా తిలతైలేన అన్య తైలం న కారయేత్. (చిత్ర శిఖండి)

దీపాదనంతరం ధూప సమర్పణే ఫలం

దీపంచ ప్రథమం దద్యాత్ పశ్చాత్ ధూపం సమర్పయేత్.

వామనాసాపుటే ధూపం దీపం అక్షిణి దక్షిణే.

నిత్య దీపం క్రియా దీపం బలి దీపం తథైవ చ.

ప్రమాదాద్దీప శూన్యేన తత్ర దీపం శతం భవేత్.

మోక్షార్థీ దీప మాద్యంచ వర్ధంతే బ్రాహ్మణానృపాఃి.

స్వర్గే ఫలంచేత్ ధూపాదీన్ వర్ధంతే వైష్ణవాస్సదా.

తస్మాత్సర్వ ప్రయత్నేన దీపాద్ధూపం సమర్చయేత్. (పారమే)

ఘటదీప సమర్పణ కాలఃి ప్రయోజనం చ

యాత్రాకాలే విశేషేణ కుర్యాత్ నీరాజనం హరేఃి.

దృష్టి దోషాఽభవేద్బింబే సంకరస్పర్శ సంభవఃి.

స్పర్శాఽస్పర్శాదికం బింభే మందిరే సంభవేద్యది.

ఏవమాదిషు శాంత్యర్థం ఘటదీపం ప్రదర్శయేత్.

ఫలం వా ముద్గఖండం వా చణకం వా నివేదయేత్. (సాత్వతే)

ఘట దీపస్య వర్తీనాం లక్షణమాహ

ఉత్తమాజ్యస్య దీపంచ మానం సప్తాంగులం భవేత్.

మధ్యమం త్ర్యంగులం ప్రోక్తం అధమం ద్వయంగులం భవేత్.

ప్రమాణరహితే దోషనియమాఃి

మానహీనే మహావ్యాధి అధికే శత్రు వర్ధనం.

తస్మాత్ మానసమం కుర్యాత్ రాజరాష్ట్రాభివర్ధనం.

ఏతత్ ప్రమాణ దీపస్య అధిదేవతా నిర్ణయం

యజ్ఞమూర్తించ తచ్చక్తిం చతుఃశృంగ సమన్వితం.

పాదత్రయం సమాయుక్తం శిరోద్వయ సమన్వితం.

సప్తహస్తం మహావిష్ణుం షణ్ణేత్రం ధవళ ద్యుతిం.

శంఖచక్ర గదాపద్మ చాపాదిషు ధరం హరిం.

స్వాహా దేవ్యాది సహితం బహు దీపేన ధారయేత్.

అర్చయేత్ అగ్నిమంత్రేణ దీపం ధూపఽవసానకం. (శాండిల్యే)

పిష్టదీపస్య లక్షణం

గోధూమ తండులం పిష్టంశర్కరేణ సమన్వితం.

ఏలాచూర్ణసమాయుక్తం ఘృతేనచ సమన్వితం.

దీప పాత్రాకృqత కృత్వా మధ్యే దీప సమన్వితం.

పిష్ఠ దీపమితి ప్రోక్తం దేవదేవాయ దాపయేత్. (అనిరుద్ధే)

నరకచతుర్దశి దివసే దీపారోపణే ఫలం (విష్ణు తిలకే)

ఆశ్వయుజ కృష్ణపక్షస్య చతుర్దశ్యాం జనార్దనం.

బ్రాహ్మే ముహూర్తేచోత్థాయ స్మరేత్సర్వాత్మకం పరం.

తైలాభ్యంగం ప్రకుర్వీత బంధుభిఃసహా ధర్మజ.

అరుణోదయ వేళాయాం కుర్యాత్తాత్కాలకీం క్రియాం.

గాయత్ర్యాది జపం కృత్వా సర్వంవై స్నానపూర్వకం.

స్నాన ధూపాదినైవేద్యం పూజయేత్ ప్రయతో హరిం.

భక్ష్యభోజ్యాది నైవేద్యం యః ప్రీణయతి కేశవం.

తిలతైల ప్రదీపైశ్చ సోఽశ్వమేధ ఫలం లభేత్. (మహాభారతేచ)

దీపదానేన ఫలమాహ

దీపదానం ప్రవక్ష్యామి ఫలయోగ మనుత్తమం.

యథాయేన యథాచైవ ప్రదేయా యాదృశాశ్చ తే.

జ్యోతిస్తేజః ప్రకాశం వాప్యూర్ధ్వదశ్చాపి వృణ్యతే.

ప్రదానం తేజసాతస్మాత్ తేజోవద్ధ్రుయతే నృణాం.

అజస్తమస్త మిశ్రంచ దక్షిణాయనమేవచ.

ఉత్తరాయణమేతస్మాత్ జ్యోతిర్దానం ప్రశస్యతే.

యస్మాదూర్ధ్వగమేతంచ తమసంచైవ భేషజం.

తస్మాదూర్ధ్వగతే దాతా భవేదత్రేతి నిశ్చయః.

దీపదాత భవేన్నిత్యం యఇచ్ఛేత్ భూతిమాత్మనః.

కులోధ్యతా విశుద్ధాత్మా ప్రకాశత్వంచ గచ్ఛతి. (జ్యోతిషే)

కార్తికాది మాసే దీప దానే ఫలం

కార్తిక్యాం దీపదానంచ యఃకరోతి గృహే గృహే.

సముక్త సర్వ పాపేభ్యో విష్ణులోకం సమాప్నుయాత్.

కార్తిక్యాం నృప శర్వర్యాం దీపం దద్యాద్యతో హరేః.

ఏకం వా పంచ చత్వారి తస్య పాపం సకృందతి.

యః కుర్యాత్ దీపదానంచ ఏకమేకం దినే దినే.

ఆమాసంచ స్వకైర్వంశైః విష్ణులోకం భవేద్ధ్రువం.

పూర్ణమాసేతు విఖ్యాతే హరేః ప్రియతరోభవేత్.

ప్రదోత్సర్గం(ర్జం)అన్నదానం కరోతి యః.

సర్వాన్ వంశాన్ సముద్ధృత్య సవిష్ణు పదమశ్నుతే. (నారదీయే)

నిత్య పూజేషు దీప సమర్పణ కాలాః

శయనాంతేచాఽర్చనాంతే హోమాంతే బలిదానకే.

స్నానాంతే భోజనాంతేచ భ్రమణాంతే విశేషతః.

తత్తత్సంపూరణార్థాయ నీరాజన మథాచరేత్.

నీరాజనం వినాకుర్యాచ్చతత్కర్మ నిష్పలం భవేత్. (సనకే)

నీరాజనస్య త్రై విధ్యం

స్నానాంతే భోగ యజ్ఞాంతే ద్వితయం సాత్వికం భవేత్.

సాయంకాలే ప్రతిదినం కుర్యాద్రాజస సంమితం.

పూజాయాం దీప దానాగ్రే నైవేద్యాంతేపి తామసం.

అలంకారాసనోక్తానాం భోగానాం అంతతోపివా.

ఉభయత్రాపివా కుర్యాత్ విభవేచ్ఛానుసారతః.

కుర్యాద్ ప్రాసాద ఏకస్మిన్ తేషామేకం నతు త్రయం. (పారమే)

ఘట దీపస్య లక్షణమాహ

పంచవింశాంగులాఽఽయామం విస్తారం తత్సమం భవేత్.

ముఖం నవాంగులం ప్రోక్తం పాదంచ చతురంగులం.

నాళం సప్తాంగులోత్సేధ్మష్టపత్రంచ కర్ణికం.

ఏవమేవ ప్రకారేణ ఘట దీపస్య లక్షణం. (హిరణ్య గర్భే)

ఘటదీపస్య ఆవాహన దేవతావిధిః

పంచ వింశాంగులాయామం షోడశాంగుల విశ్రుతం.

వృత్తపాదం సమాయుక్తం అగ్రే పద్మ సమన్వితం.

ఘటాగ్రే చంద్ర దైవత్యం కంఠేస్యాద్విష్ణుదైవతం.

ఉదరే బ్రహ్మ దైవత్యం ఆసనే రుద్రదైవతం.

ముఖే పావకమావాహ్య ఘట దీపం ప్రదర్శయేత్.

ఆపాదే చక్ర దైవత్యం వృత్తశ్చక్రాధి దైవతం.

ఏవమేవ ప్రకారేణ పాదాదారభ్య దైవతం. (పారమే)

ఘట దీపసమర్పణకాలే దర్శన ఫలం

ఘటదీపంతు యఃపశ్యేత్ దేవస్య పురతస్థితః.

సప్త జన్మార్జితం పాపం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి. (వి-తిలకే)

ఘటదీపస్యజ్వాలాయాంఉత్తమాది భేదాః

ఉత్తమం త్రయంగులంజ్వాలా మధ్యమంతు ద్వయంగులం.

అధమైకాంగులా ప్రోక్తా దీపజ్వాలేతి లక్షణం.(త్రైలోక్యమోహనే)

నీరాంజనస్య అన్యవిధేషులక్షణం

కార్పాసబీజం సితరక్త పుష్పం దూర్వాక్షతం సర్షపనింబపత్రం.

నీరాజనాంతే ప్రతినిత్యమేవం కార్యా త్రికాలేపి హరిద్రతీర్థైః.

ధూప దీప సమర్పణ క్రమః

ఘట దీపంచ ధూపంచ పాత్రకర్పూర దీపకం.

సర్వాన్ దేవాన్ సమభ్యర్చ్య చక్రాకారం త్రివేష్టయేత్. (పాద్మే)

మాత్రాదానస్య లక్షణం

మాత్రాదానం తతో దద్యాత్ తత్ప్రకారమిహోచ్యతే.

సౌవర్ణాదిషు పాత్రేషు యద్వా వేత్రలతా కృతే.

తండులంచ తతో వస్త్రం విన్యసేచ్చత్తిలానపి.

తిలేషువిలిఖేత్ పద్మం విశ్వ మంత్రేణ పద్మజ.

కర్ణికా కేసరయుతం చతుర్దళ సమన్వితం.

హేమం ఫలంచ మధ్యాజ్యం ప్రతిపర్ణాన్ పృథక్ పృథక్.

సచూర్ణం పూర్య తాంబూలీ విన్యసేత్ కర్ణికా తలే.

పాత్రముత్థాప్య హస్తాభ్యాం ఉద్దీప్యస్వేతి దర్శయేత్.

దేశికాయ స్వయందద్యాత్ గోవిందప్రియతామితి. (వి-తిలకే)

ఆభ్యవహారిక (భోజ్యాసన)ఉపచారాణి

సూపోదనం ఘృతాన్నంచ తిలాన్నం కృసరం తథా.

గుడోదనం ఘృతాన్నంచ క్షీరోదన మథాపివా.

పాయసాన్నమపూపాది లాజ సక్తు ఫలాదికం.

ఫలం మూలాదికంచైవ తాంబూలంచ తథైవచ.

ఆహారాది చ సర్వత్రాఽఽభ్యవహారిక ముచ్యతే. (జయాఖ్యే)

ప్రసాదస్య పద నిరుక్తిః

ప్రకారం ప్రాణమిత్యుక్తం సకారం సర్వ సాధనం.

దకారం దేవతా రూపం ప్రసాదం నామ ఉచ్యతే. (అనిరుద్ధే)

ఉత్తమాది భేదేన ప్రసాదస్య మాన భేదాః

ఉత్తమం త్రిశతం భారం మధ్యమం ద్విశతం భవేత్.

అధమం శత భారంచ త్రివిధా సంప్రకీర్తితాః.

తదర్ధం వా తదర్ధం వా యథా విభవ విస్తరం.

ఏవం ప్రకారం నైవేద్యం దధ్యాత్ రసవచ్ఛుతం.

తదన్నం మేరునాతుల్యం అనంత ఫలదం భవేత్.

భక్తి పూర్వం ప్రదధ్యాత్ మహాహవిర్నివేదయేత్. (అనంత సమ్మితా)

అపూపస్య లక్షణమాహ

అపూప రహితం భోజ్యం అభోజ్యమితిహి స్మృతం.

తండుల క్షారకం కృత్వా పిష్టీకృత్య ద్విజ స్త్రియా.

తండులాత్తదర్ధ ఘృతేనైవ యోజయిత్వాచ పిష్టకం.

త్వదితే లోఘృతేసంయక్ పలాశచ్ఛతవద్భవేత్. (పారమే)

నారంగపత్ర చూర్ణస్య లక్షణం

నింబపత్రైశ్చ సంయుక్తం నారంగదళసంయుతం.

జంబీరపత్రసంయుక్తం కాళపత్రైః సమన్వితం.

ఆఖండ సమవాయుక్తం హింగుజీరక సంయుతం.

సైందవేన సమాయుక్తం ఊర్వేణచ సమన్వితం.

ఉలూఖలే వినిక్షిప్య ముసలేనైవ మర్దయేత్.

నింబపిండమితి ప్రోక్తం దధ్యన్నం వినివేదయేత్.

ప్రాతఃకాలే నివేద్యాత దేవ దేవస్య శార్ఙ్గిణః (విష్వక్సేనే)

రోగ భేదేన ప్రసాద నివేదనే భేదాః

నేత్రరోగం గుళాన్నం స్యాత్ తింత్రిణ్యాన్నం మహోదరం.

జలరోగం నాళికేరాన్నం లికుచాన్నం చ గుల్మయోః.

కుష్టరోగం తిలాన్నం స్యాత్ మరీచి పిత్త నాశినీ.

దధ్యన్నం శీతవాతం స్యాత్ పిత్త కాశం కపిత్తయోః.

ద్రాక్షాఫలం మేహరోగం కర్ణ రోగాదిజంబీరం.

శీత జ్వరం గుళాపూపం హరిద్రాన్నం అజీర్ణయోఃం.

జహ్నివాతంచ ముద్గాన్నం స్త్రీజాతిశ్చ మఖండయోఃం.

శిశుజన్నిశ్చ ముద్గాపూపం కదళీ గర్భరోగయోఃం.

పనసం శంఖరోగం స్యాత్ మంత్ర రోగాది పాయసం.

ఆయురారోగ్యం ఐశ్వర్యం క్షీరం తాంబూల మేవచ.

ఏతాని నివేదితాన్నాని దేయం భుక్తి యథా క్రమం.

దద్యాద్యది బ్రాహ్మణం చ సర్వ పాపైఃం ప్రముచ్యతే. (గరుడే)

విసర్జనీయ నైవేద్యాని

మాక్షికం క్రిమిశాన్నంచ పాషాణం ధాన్య దూషకం.

దేహజం నాసికా వాసం అన్య జాతి విలోఖనం.

కుంభీపాకం ద్రవ్య హీనం పూర్వ భాగంచ మిశ్రకం.

అత్యుష్ణమతి మందంచ ఏవమాది విసర్జయేత్.

సావధానేన పక్వాన్నం మందోష్ణంచ నివేదయేత్. (శ్రీఃం)

నైవేద్య సమర్పణ క్రమఃం-నియమంచ

అ ర్ఘ్యేదకేన సంప్రోక్ష్య శోషణాద్యభి మంత్రయేత్.

బలమంత్రేణ సంజప్త్వా హస్త న్యాసం దిశో దిశి.

గ్రాసముద్రేణ సంగ్రాహ్యం చక్ర సౌరభి దర్శకం.

మూలమంత్రం పురస్కృత్య మధువాతాక్షయం జపేత్.

ఉత్తమా పంచవింశత్యా మధ్యమం పక్షమేవచ.

అధమం నవమం ప్రోక్తం నైవేద్యం చ సమర్పయేత్.

మూలవిగ్రహ దేవస్య ఆదౌ నైవేద్యకం చరేత్.

తథా ఉత్సవ దేవస్య నైవేద్యం చ సమర్పయేత్.

మూలభేరస్య దేవీభ్యాం శ్రీ భూమిభ్యాం నివేదయేత్.

తథా ఉత్సవ దేవీభ్యాం శ్రీ భూమిభ్యాం నివేదయేత్.

స్నాన మూర్తించ నైవేద్యం బలిమూర్తిమతః పరం.

యాగమూర్తింమతః పశ్చాత్ భోగమూర్తిమతః పరం.

సాళగ్రామం చ నైవేద్యం పాదుకాస్తదనంతరం.

అనంతం గరుడం చైవ విష్వక్సేనం ప్రపూజయేత్.

చండః ప్రచండం ద్వారస్థం భక్తబింబంచ పూజయేత్.

అపూపాది ఫలాదీని దర్శయేన్ముద్రయా వినా. (విహ)

అన్యత్ర

అన్నాదీన్ క్రమశో న్యూనం దశభాగం స్మరేద్రమే.

మూలాది సప్త బింబానాం సప్త భాగం నివేదయేత్.

సాలిగ్రావస్యైక భాగం విమానస్య తథా పరం.

హోమాయచాపరం భాగం పాత్రేఽన్యస్మిన్నివేశయేత్.

ద్వాత్రింశత్ కబళాన్ విష్ణోః దేవస్యత్వేతిమంత్రతః. (శ్రీ)

నైవేద్య సమర్పణ క్రమాః-

అన్యత్ర విధిః ఆచార్యం హస్తమాదాయ దేవీ హస్తే ప్రదాపయేత్.

దేవీ హస్తాత్సముద్ధృత్య దేవ భుక్తిం యథా విధి. (విష్ణుతత్వే)

విష్ణోర్నివేదిత ప్రసాదస్య ప్రయోజనమాహ

విష్ణోర్నివేదితాన్నేన శ్రాద్ధ కర్మాణి కారయేత్.

భుంజీత విష్ణు నైవేద్యం దేవీభ్యోపి నివేదితం.

చండాది పరివారాణాం యదన్నంచ నివేదితం.

తన్న భుంజీతమనుజాః జలేఽగ్నౌవా వినిక్షిపేత్.

ఆలయే దేవదేవాయ యద్యత్తస్మై నివేదితం.

తేనైవ స్వ గృహేవిష్ణుం తోషయేదనిశం తతః. (ఖగ ప్రశ్నే, వి-తిలకే)

నివేదనకాలే అసన్నిధేయభోగానాం మనసాధ్యానప్రకారః

సవ్యేన పాణినాఽఽస్పృశ్య ప్రకోష్టందక్షిణస్యతు.

తేనదక్షిణ హస్తేన అగ్ర సంకుచితేనతు.

నివేదయేత్తతోవిప్ర శిరసాఽవనతేన తత్.

అసన్నిధేశ్చ యో భోగో హ్యంగ భావ మనువ్రజేత్.

తత్తత్ ధ్యాత్వా తు మనసా భక్త్యా విష్ణో ర్నివేదయేత్. (ఈశ్వరే)

భోజ్యాసన ఉపచారాణి

అష్టపుష్పాంజలించైవ రత్నదానం తథైవ చ.

ఘృతంచ వ్యంజనం చైవ దధిక్షీర మధూనిచ.

అర్హణం ప్రాపణం చైవ పాయసాన్నం తథైవచ.

ఫల మూలమపూపాది మోదకంచ గుళం తథా.

హస్తప్రక్షాళణంచైవ పాద్య తాంబూలమేవచ.

కూర్చ ప్రసారణంచైవ అన్నదీపంచ దర్శయేత్.

హోమం భూతబలిం కర్మో భోజ్యాసనమితి స్మృతం.

అర్హణపానీయ లక్షణం సమర్పణవైశేషికం చ

శీతలోదక సంయుక్తం ఏలాకర్పూర సంయుతం.

మందోష్ణం వాసనాయుక్తం అర్హణాంబు ఇతి స్మృతం.

భోజ్యాసనాదౌ భోజ్యంతే దద్యాదర్హణాంబు చ. (శ్రీ:- పాద్మే)

తర్పణ జల లక్షణమాహ శీతళం తర్పణ జలం నారికేల జలాన్వితం.

శ్రమశాంతి నిమిత్తాని అన్యాన్యపినివేదయేత్. (పారమేశ్వరే)

గ్రాసముద్రాలక్షణమాహ

నైవేద్యానిచ సర్వాణి ప్రత్యేకం గ్రాసముద్రయా.

పంచాంగులీనా మగ్రంతు సంయోజ్య కమలాసన.

అన్వారబ్ధేన వామేన పాణినా దక్షిణేనచ.

నైవేద్య పరమాన్నాది ముద్రా సా గ్రాసముద్రికా. (పాద్మే)

అన్యత్ర

పంచాంగులీనామగ్రంతు సంయోజ్య కమలాసన.

సశీర్ష జానునీ భూమౌ కృత్వా విష్ణోర్నివేదయేత్.

నైవేద్యకాని సర్వాణి ప్రత్యేకం గ్రాస ముద్రయా. (హయశీర్షే)

దేవస్య నివేదన పూర్వ క్రమ లక్షణే

అర్ఘ్యోదకేన సంప్రోక్ష్య శోషణాద్యభిమంత్రయేత్.

బలమంత్రేణ సంజప్త్వా హస్తన్యాసం దిశోదిశ.

గ్రాసముద్రేణ సంగ్రాహ్య చక్ర సౌరభి దర్శనం.

మూలమంత్రం పురస్కృత్య మధువాత త్రయం జపేత్. (వాసిష్టే)

కాలభేదేన నైవేద్య ద్రవ్య భేదాః

ఉషఃకాలేచ దధ్యన్నం చిత్రాన్నం సంగవే తథా.

మధ్యాహ్నే సస్యభోజ్యంస్యాత్ సాయాహ్నే గుళమిశ్రితం.

రాత్రౌ చ పాయసం దద్యాత్ నిశి క్షీరాన్నమాచరేత్. (అనంతే)

ఆలయాశ్రిత బింబానాం పూజనాత్ మూలభేర పూజనే శ్రేష్టతమ విషయే

ఆలయాశ్రిత బింబానాం నైవేద్యాంతం ప్రపూజయేత్.

మంత్ర న్యాసం బలిం హోమం బేరాణాంచ న కారయేత్.

మూలేసిక్తస్తథా వృక్షః శాఖా భవతు తేజసా.

మూలేన పూజనం కుర్యాత్ సర్వం భవతు పూజనం. (విహగేంద్రే)

గ్రాస ముద్రా విషయే

వామేన పాణినా స్పృశ్య ప్రకోష్టం దక్షిణేనతు.

తేన దక్షిణ హస్తేన దధ్యాత్ భోజ్యాదికం సదా.

ఉద్ధృత్య దేవం పానీయం మధుపర్కేన సాదరం.

పత్రం పుష్పం గృహీత్వాచ దక్షిణేనతు పాణినా.

అధోముఖాంగులేనైవ దధ్యాత్ దేవాయ భక్తితః. (నారదీయే-పాద్మే)

షడ్వేర విషయే నివేదన క్రమమాహ

మూల విగ్రహ దేవస్య ఆదౌ నైవేద్యకం చరేత్.

తథా ఉత్సవ దేవస్య నైవేద్యంచ సమర్పయేత్.

మూలవిగ్రహ దేవీభ్యాం శ్రీభూమిభ్యాం నివేదయేత్.

స్నాన మూర్తించ నైవేద్యం బలిమూర్తిమతః పరం.

యాగమూర్తింమతఃపశ్చాత్ భోగమూర్తిమతః పరం.

సాలగ్రామంచ నైవేద్యం పాదుకాస్తదనంతరం.

అనంతం గరుడంచైవ విష్వక్సేనం ప్రపూజయేత్.

చండః ప్రచండం ద్వారస్థం భక్త బింబం ప్రపూజయేత్.

నైవేద్య కాలే ఉత్తమాది క్రమ భేదాః

ఉత్తమా పంచవింశత్యా మధ్యమం పక్షమేవ చ.

అధమం నవమం ప్రోక్తం నైవేద్యంచ సమర్పయేత్. (విహగేంద్రే)

భగవతఃప్రసాదస్వీకరణ విషయే

నైవేద్యం పురతోన్యస్తం చక్షుషా పరిగృహ్యతే.

రసాన్ భక్తస్యజిహ్వాగ్రే అశ్నామి కమలోద్భవ.

ఆచార్య భోజనేహీనేదేవపూజాచ నిష్ఫలా.

యథాచాఽగ్నిముఖే భుంక్తే తథా కారిముఖో హరిః (పారమే)

నివేదనవిషయే భక్తబింబానాం అలాభే

ముక్త మార్గేణ సర్వేషాం పార్థిక్యేన నివేదయేత్.

గురు శిష్యానుభంధే తు శేషేణవా సమాచరేత్.

దేవీ సూరిజనాదీనాం మూర్త్యఽభావే హరేఃపదే.

తత్ భావనా ప్రకారేణ తత్తన్మంత్రేణ సమర్చయేత్.

నివేదనే చతుర్భాగం సేనేశాయ నివేదయేత్.

గురుభిః శేష శేషాశనేనాపి సాదరం.

అన్యేభ్య పరివారేభ్య సర్వం శేషం నివేదయేత్.

సేనేశ భుక్త శేషంచ తత్భూతేభ్యః ప్రదాపయేత్. (పౌష్కరే)

భక్ష్యాదీనాం నివేదనే వైశేషికం

అపూపాది ఫలాదీని దర్శయేన్ ముద్రయా వినా.

భక్ష్యం ఫలం ఇక్షుసారంచ తాంబూలం లాజ పిష్టకం.

శర్కరా దధి పానీయం గుళం ముద్గాది ఖండనం.

ఇక్షుఖండం నాళికేరం మూలమంత్రేణ నివేదయేత్. (శాండిల్యే)

భగవత్ప్రసాద, మంత్రాణాంచ విక్రియే ప్రత్యవాయః

మత్తీర్థం మత్ప్రసాదంచ దత్వాయో యాచయేద్ధనం.

సజీవేనైవ చండాళః సవైసన్మాతృ విక్రయీ.

స్వభార్యా విక్రయీచైవ సయాతి నరకం ధ్రువం.

కృత్వా తాపాది సంస్కారంధనార్థీ యాచతే గురుః.

సవై చండాళ ఇత్యుక్తో సపత్నీ విక్రయీప్యసౌ.

ఆచార్యో మంత్రధాతారం మోక్షమార్గైక సాధనం.

అవమన్యతి మూఢాత్మాసయాతి నరకం ధ్రువం. (కపింజలే)

తాంబూల నివేదనస్య విశేషత్వం సమయానిచ

ముహూర్త శుద్ధిః స్నానకాలే నైవేద్యమర్చనేతథా.

దంత దావన దానంచ వీధిం రథ్యాదియానయోః.

కుంభాది శాంతి హోమేచ తాంబూలంచ నివేదయేత్.

తాంబూల నివేదనస్యక్రమః

జాతి పత్రం జాతిఫలం క్రముకద్వయ మిశ్రితం.

ఏలా లవంగ నాళికేరం నాగవల్లి దళైర్యుతం.

ముక్తాది చూర్ణ సమ్యుక్తం తాంబూలంచ నివేదయేత్. (వి-తిలకే)

ప్రాపణం, తర్పణస్య లక్షణే

ఫలపక్వరసాదీని భక్ష్యభోజ్యాది సంయుతం.

మధురాది రసోపేతంప్రాపణం సముదాహృతం.

అపక్వై రతిపక్వైశ్చ సుపక్వైర్జల పక్వకైః.

పానీయైరిక్షు శకలైఃనారికేళ్జలైరపి.

ఏతైస్తుతర్పయేద్దేవంతర్పణం సముదాహృతం. (శాండిల్యే)

ధనుర్మాసే ముద్గాన్న నివేదనే ఫలం

ధనుర్మాసార్చనంచైవ పూజయేత్ పురుషోత్తమం.

ఉత్తమం త్రిశతం భారం మధ్యమం ద్విశతం భవేత్.

అధమంశత భారంచ నిస్వ్చా ముద్గ సంయుతం.

గోఘృతేన సహితం త్రివిధంచ ప్రకీర్తితం.

తదర్ధంవా తదర్ధంవా యథా విభవ విస్తరం.

యత్కించిదపి నైవేద్యందద్యాత్ భక్తి రసాచ్యుతం.

తదన్నం మేరుణా తుల్యం అనంత ఫలదం భవేత్. (అగస్త్యే)

ముఖవాసస్య లక్షణం

నాళికేరైశ్చ శకలం ఏలాజాతి లవంగకం.

జాతి పత్రంచ తక్కోలం చూర్ణ పుచ్చ మరీచకం.

ముఖవాస మితి ప్రోక్తం దేవదేవాయ దాపయేత్. (సనకం)

అన్యత్ర

క్రముకం శకలం భిన్నం అభిన్నం వా మునీశ్వర.

కర్పూర తైల సంసిక్తం అపక్వం పక్వమేవవా.

తాంబూలవల్లి పత్రైశ్చ నాళికేర ఫలైరపి.

ఏలాఫలాతి జాతిభిఃలవంగేనచ సంయుతం.

శిలారేణు సమాయుక్తం కర్పూర సహితేనచ.

సమస్తం ప్రణవేనైవ ముఖవాసం ప్రదాపయేత్. (విష్ణుతత్వం)

అన్యత్ర

క్రముకస్యఫలం భిన్నం అపక్వం పక్వమేవవా.

కర్పూర తైలసంసిక్తమసిక్తంవా మునీశ్వర.

తాంబూలవల్లిపత్రైశ్చ తప్తహేమప్రబోధనైఃి.

ఏలా తక్కోలజాతీభిఃి కర్పూరం విహితం క్రమాత్.

మాతులంగఫలైర్యుక్తం నాళికేరఫలాన్వితం.

శిలాచూర్ణేన సంయుక్తం కర్పూర సహితం తథా.

సంస్కృతం ప్రణవేనైవ ముఖవాసం నివేదయేత్. (విష్వక్సేనం)

అన్యత్ర

ఏలాలవంగ తక్కోల జాతిభిశ్చాన్వితం శుభం.

ముఖవాసం శుభంవిద్యాత్ తాంబూలమితిచ ద్విజ. (నారదీయే)

పుష్పాంజలిం ప్రదాతవ్యా భక్త్యా ప్రత్యుపచారతఃి.

ప్రత్యాసనం నకుర్వీత పాదుకాభ్యాది పంచకం.

గంధాక్షతంచ పుష్పంచ ధూపంచైవ సమర్చయేత్.

యోగాసనాట్ట దేవానాం దాతవ్యంచ యథాక్రమం.(శ్రీధరీయం)

లక్ష్మ్యాఃి వాస స్థలాని

లక్ష్మీ బిల్వవనే కదంబ కుసుమే దివ్యాంగణా కుంజరే.

శ్వేతాశ్వే రథగోపురేచ ధవళే ఛత్రే ధ్వజే చామరే.

శంఖం పద్మవనే నరేంద్రభవనే గంగాజలే గోకులే.

సత్యం శౌచయశ్చ సలక్షణగృహే శ్రీవిష్ణువక్షస్థలే. (ల తంత్రే)

హవనవిధౌ ప్రమాణశ్లోకాని

హోమస్య ప్రాశస్త్యం

హోమేన సర్వం లభతే హోమేలోకాని శాంతయేత్.

హోమేన దేవతా తృప్తిః హోమే సర్వం ప్రతిష్ఠితం.

సర్వం యజ్ఞమయో విష్ణుః విష్ణువ్యాప్తంచరాచరం. (విహగేంద్రే)

అగ్నికార్య కర్తవ్య కాలాని

అగ్నికార్య విధిం వక్ష్యే దేవ దేవస్య శార్ఙ్గిణః.

దీక్షాయాం ప్రోక్షణేచైవ ప్రతిష్ఠాయాం విశేషతః.

స్నపనంచోత్సవంచైవ ప్రాయశ్చిత్తేతు సర్వదా.

అన్యేష్వపిచ సర్వేషు కాశ్యప ద్విజసత్తమ. (కపింజలే)

ఆజ్యాది పాత్రాణాం వర్ణాశ్రమ భేదేన లోహ భేదాః

రాజాచేద్యజమానస్యాత్ పాత్రాణి కలశానిచ.

హైమాది బ్రాహ్మణిర్యద్వా కార్యాణినాఽన్యథా.

బ్రాహ్మణాదీషువర్ణేషు యజమానేషు పద్మజ.

మృణ్మయాద్యపి పాత్రాణి యథా విభవ విస్తరం. (పాద్మోద్భవం)

హోమద్రవ్యాణామలాభే

సమిద్భిశ్చ ఘృతంచైవ చరుణాజుహుయాత్తతః.

లాజేనచ తిలేనైవ దుగ్ధైశ్చ జుహుయాత్తతః.

పూర్వే పూర్వేసమాలాభే సమం గ్రాహ్య పరైఃపరైః.

హోమద్రవ్యస్వ్లాభేతు ఘృతేన జుహుయాత్తతః. (పాద్మం)

సమ్మితాభేదేన సప్తజిహ్వానాం నామాని

కాళీ కరాళీ సుమనా లోహితా ధూమ్ర ఏవహి.

స్ఫులింగిణీ విశ్వరూపా సప్త జిహ్వాః ప్రకీర్తితాః. (పాద్మం)

ప్రభాదీప్తి ప్రకాశాచ మరీచి స్థాపినీ తథా.

కరాళాలేలిహాచైవకుండంవ్యాప్యవ్యవస్థితాః. పారమే, జయాఖ్యే)

సమిత్సప్తక విషయే

స్రగ్ధూప మధుపర్కంచ బీజాన్యాజ్యం యథాక్రమం.

తత్రాన్నసమిదాధానే విశేషోయం విధీయతే. (ఈశ్వర, పారమే)

ద్రవ్యాణాం భేదేన ముద్రాణాం భేదాశ్చ

తిలానాం శస్యతేహోమో హరిణానన ముద్రయా.

ఘృతస్య కార్షికోహోమః క్షీరస్యచ విశేషతః.

శుక్తిమాత్రాహుతిర్దధ్నః ప్రస్రుతిః పాయసస్యతు.

గ్రాసార్ధమానమన్నానాం భక్ష్యాణాం స్వప్రమాణతః.

తృతీయం మూలకందానాం పుష్పాణాం స్వప్రమాణతః.

సర్వేషామేవ బీజానాం ముష్టినా హోమమాచరేత్.

అగ్రాంగులీస్తు లాజానాం శాలీనాం పంచకం హునేత్.

ఫలానాం స్వప్రమాణంచ పల్లవానాం తథైవచ.

కర్కందుమాత్రా గుళికా హోతవ్యో గుగ్గుళోః సదా.

ధాత్రీఫల ప్రమాణం తు సంభవే సతి హోమయేత్.

దూర్వాకాండాని విప్రేంద్ర చతురష్టాంగులాని చ.

సమిత్ప్రాదేశమాత్రేణసమచ్ఛేదాస్స్వగన్వితాః. (పారమే, చంద్రికాయాం)

మృగీచ సూకరీ హమ్సీ తిస్రో ముద్రాఃప్రకీర్తితాః.

సూకరీ ముద్రయా ధూప చరుక్షీర ఘృతం మధు.

సమిదాజ్య తిలాదీని హంసికా ముద్రయాతథా.

అన్యాని సకల ద్రవ్యాణి మృగముద్రయాహునేత్ తతః. (పరాశరే)

కర్మభేదేన స్వాహాకారమంత్రస్య భేదాః (జయాఖ్యే)

స్వాహాకారం సదాహోమే పూర్ణాయాంవౌషడేనచ.

తమేవ శాంతికే కుర్యాద్ వషడాప్యాయనే తథా.

స్వధాం పితృక్రియాయాంచ ఫట్కారం క్షయ కర్మణి.

విద్వేషే హుం వశే ప్రీం చ నమోమోక్షప్రసిద్ధయే. (ఈశ్వర-పారమే)

స్వాహాంతం భోగసిద్ధ్యర్థం నమోంతం మోక్షసిద్ధయే.

భోగమోక్షాప్తయేవాఒపి తదేవోభయ లక్షణం. (ఈశ్వరే)

పూర్ణాహుతి కర్తవ్య లక్షణం.

స్రగ్బిలేతు ఘృతంచైవ పూరయిత్వాపిదాపయేత్.

స్రువాగ్రే వేణీబంధంచైవతు కారయేత్.

ఉద్ధృతౌతు క్రమాత్ తర్జన్యా తథాచైవ కనిష్ఠికా.

వక్రాంగుష్టే స్రువౌగ్రాహ్యద్వాభ్యం పూర్ణాహుతించరేత్. (విహగేంద్రే)

రోగాది భేదేన హోమద్రవ్య భేద విషయః

దీర్ఘజ్వరాదిషు బ్రహ్మన్ పాలాశం జుహుయాత్ సమిత్.

గుడాన్నం లాజసంయుతం గోక్షీరంచాఒఒజ్యమేవచ.

యక్ష్మారోగే తు న్యగ్రోధ సమిధః అర్ధంచ తిలాన్ యజేత్.

పాయసం మధుసంమిశ్రం ఆజ్యంచైవ చతుర్ముఖ.

కుష్ఠాదిషు యజేద్ బ్రహ్మన్ ఖాదిరం చ సమిత్తథా.

దధిసమ్మిశ్రతాజ్యం చ ముద్గాన్నం దేశికోత్తమః.

అతిసారేతు సంప్రాప్తే శ్లేష్మరోగాది సంభవే.

మల్లికా కుంకుమంచైవ ప్లక్షంతు జుహుయాత్ సమిత్.

పీతాధిక్యే చంపకాని ప్రసూతాని యజేత్ గురుః.

హరిద్రాన్నం తథాబిల్వసమిధా సర్పిరేవచ.

వాతరోగాదిషు యజేదౌదుంబర సముచ్చయం.

కృసరాన్నం తథా పద్మబీజానామాజ్యం చ భూతలే.

అష్టోత్తర సహస్రంవా శతమష్టోత్తరం తువా.

యద్వాఽష్టావింశతిర్వాపి ప్రత్యేకంచ పృథక్ పృథక్. (శ్రీమన్నారాయణే)

పూర్ణాహుతి ద్రవ్య విశేషాః

పరిషేచనపూర్వంతు దద్యాత్ పూర్ణాహుతిం ద్విజః.

సర్వరత్నాని ధాన్యాని ఫలాని క్రముకానిచ.

గంధద్రవ్యాణి వస్త్రాణి లోహాని వివిధానిచ.

సౌషధీశ్చ తాంబూలందక్షిణా భూషణాని చ.

తథైవ వివిధాన్నాని ఆజ్యసిక్తాని పద్మజ.

సర్వద్రవ్యాణి సమ్యోజ్య పూర్ణాహుతిమథాచరేత్.

ఇదంవిష్ణురితి బ్రహ్మన్ యోదీక్షామితిమంత్రతః.

సర్వమంగలవాద్యైశ్చ జయశబ్ద సమాకులైః.

పూర్ణాహుతిం ప్రదద్యాత్తు కుండే కుండేచ దేశికః.

వసోద్ధారేతి తదను ఆజ్యధారాం క్షిపేత్త్రమాత్. (శ్రీమన్నారాయణే)

క్రమహోమాఽవసానేచ ఘృతేనాపూర్య చ స్రుచం.

అభావాచ్చ ప్రభూతేన హోమద్రవ్యేణ పూరయేత్.

తత్రోపరి ఘృతం దద్యాత్తతోఽర్ఘ్యకుసుమాదిభిః.

మూలదేశాత్ సమారభ్య స్రుక్ సంపూజ్యా స్రువాన్వితా.

ఘృతయుక్తంతు తద్ద్రవ్యం స్రుచః పుష్కర కుక్షిమం.

ద్రవచ్చంద్రోపమం ధ్యాయేత్తతః పూర్ణా సముద్ధరేత్.

స్రువ దండం దేహనాభౌ మూలే సంరుధ్య సంస్మరేత్. (పారమే)

అగ్ని ఉద్వాసవిషయే వైశేషికం

తతః సంపూజ్య విధివదర్ఘ్యాద్యైః పావకం తథా.

ఆజ్యాదికం నివేద్యాథ కుండే కుండే స్థితాఽనలం.

యథాక్రమం సమాధాయ గార్హపత్యే వినిక్షిపేత్.

తదగ్నిం విధివద్ బ్రహ్మన్ ఆత్మన్యారోపయేత్త్రమాత్. (శ్రీమన్నారాయణే)

యజ్ఞాది సర్వకార్యేషు ఆచార్య ఋత్విగ్సంఖ్యా నియమః

ఆచార్యాఃచతురోవిప్రాః షడష్టౌ ద్వాదశాపివా.

యజమానస్తు వరయేద్విప్రా గురుణాసహ.

ప్రవీణాంశ్చ బహుత్వే తు తత్సంఖ్యా నియతిఃకృతా.

తేషాం యథోక్త సంఖ్యానామభిజ్ఞానామసన్నిధౌ.

తాదృశాన్ వరయేద్విప్రాంశ్చతు స్త్రి ద్వియేకమేవ వా.

సాధకాంచతురః షడ్వా అష్టౌ ద్వాదశ షోడశ.

వరయేచ్ఛాస్త్ర కుశలాన్ ప్రవీణానుక్త కర్మసు.

ఏవం సర్వేషు యాగేషు నిత్య నైమిత్తికాత్మసు.

ఆచార్యాణాం సాధకానాం సంఖ్యా నియమ ఈరితః. (ఈ)

అగ్నేరంగాని

యత్రకాష్ఠం తు తచ్ఛ్రోత్రం యత్ర ధూమస్తు నాసికా.

యత్రాల్పజ్వలనం నేత్రం యత్ర భస్మస్తుతచ్ఛిరః.

యత్రసంయక్ స్థితా దర్భాఃతత్ర కేశాః ప్రకీర్తితాః.

యత్ర ప్రజ్వలితో వంహిః సా జిహ్వా తస్యవై రమే. (పాద్మే-శ్రీ)

అగ్నేరంగానాం హోమభేదేన ఫలభేదాః

అగ్నేః శిరసి హోమశ్చేత్ పాపం కేశే దరిద్రతా.

చక్షుషోర్నిధనం భద్రే కర్ణయో రోగ సంభవః.

నాసికాయాం మనోవ్యాధిర్జిహ్వాయాం సర్వ సిద్ధితః. (శ్రీ)

అగ్నేః భేదాః

అరణ్యామథితో వహ్నిః బాల సంజ్ఞశ్చతుర్ముఖ.

శిలయా మణినాజన్మా యౌవనాగ్నిరుదాహృతాః.

వృద్ధాగ్నిరుచ్యతే బ్రహ్మన్ శ్రోత్రియాగారైశ్చ సంభృతాః. (వి తిలకం)

తేషాం ఉపయోగాని

నిత్యాగ్నిర్వృద్ధ ఇత్యుక్తో ఉత్సవాగ్నిర్యువా భవేత్.

దీక్షాశాంతిః ప్రతిష్ఠాగ్నిః బాల ఇత్యభిధీయతే. (పాద్మే)

పరిధి విషయే

చతుర్యవ పరీణాహానాగారే హస్త సమ్మితే.

అన్యేషాం ద్వ్యంగులం వృద్ధిః పరిధీనాం ద్విజోత్తామ. (జయాఖ్యే)

*నిత్యహోమేషు పరిధీన్ బహిర్దిక్షు న దాపయేత్. (శ్రీ)

తాలమానేన విజ్ఞేయ సమిత్కాష్టమయం శుభాః.

*ఇద్మాఽఽయామోద్వితాలేన పరిధీ బాహుమాత్రకం. (నారదీయం)

పరిధీన్ విన్యసేద్దిక్షు ప్రాచీ వర్జ్యం గురూత్తమాః.

పరిధీం హస్తమానం తు ప్రమాణం మేఖలోపరి.

శక్రాదిచ కుబేరాంతం త్రీణీచైవతు నిక్షిపేత్. (బృహద్బ్రహ్మం)

అగ్నేర్హోమస్య తిథి భేదేన ఫల భేదాః

శుభేగ్రహే సునక్షత్రే శుక్లపక్షే తిథిష్వపి.

ద్వాదశ్యాం ధర్మకామార్థానగ్నిస్థ కురుతే విభుః.

సౌభాగ్యంతు త్రయోదశ్యాం ఏకాదశ్యాం ధ్రువం జయః.

పంచమ్యాం ద్రవ్య సిద్ధించ నవమ్యాం కీర్తిదః ప్రభుః.

తిథయః శుక్లపక్షేతు ప్రోక్తాః సౌభాగ్య కర్మణి.

యథాకామంతు మోక్షార్థీ పక్షయోరుభయోరపి. (జయాఖ్యే)

నిత్యారాధనే ఉత్తమాది భేదాః

ఉత్సవావసితం శ్రేష్టమారాధనముదాహృతం.

హోమాంతం మధ్యమం ప్రోక్తం ప్రాపణాంతమథాఽధమం.

క్షుద్రంతు ధూపదీపాంతమథమాఽధమం భవేత్.(పాద్మే)

హోమసంఖ్యాభేదేన కుండానాం మాన భేదాః-పారమే

శతార్ధ సంఖ్యా హోమేచ కుండంస్యాద్ద్వాదశాంగులం.

హోమేచాఽష్ట శతంచైవ సాఽరత్ని సా కనిష్టికా.

హస్తం సహస్రహోమేతు అయుతాఖ్యేద్ద్విహస్తకం.

లక్షహోమే చతుర్హస్తం కోటిహోమే అష్ట హస్తకం.

యావదష్టకరం కుండం అత ఊర్ధ్వం నకారయేత్. (శ్రీ-జయాఖ్యే)

సమిదాది హోమ భేదేన భగవతః ధ్యాన భేదాశ్చ

సమిద్ధోమే స్థితం ధ్యాయేత్ ఆసీనం చరుణా హునేత్.

ఆజ్యహోమే శయానంస్యాత్ శేషానాంస్తు గతాగతం. వి తిలకే)

ప్రోక్షణాఽవోక్షణాఽభ్యుక్షణాదీనాం లక్షణాని

*కమండలం సమాదాయ పూర్వతః ప్రోక్షణం తథా.

*జలమాదాయ హస్తేన దక్షిణేనాచ దేశికః.

అవాక్కరతలే కృత్వా సేచనం తదవోక్షణం.

*కరేణజలమాదాయ ఊర్ధ్వాంగుష్టేన ముష్టినా.

*ఆధితస్సేచయే త్తత్ర హ్యభ్యుక్షణముదాహృతం. (వి.తిలకం)

హోమద్రవ్యాణాం మంత్ర నిరుక్తిః

లక్ష్మీఃప్రసూనకైః పుష్పైః హోమోబిల్వాదిపల్లవైః.

సమిధాదైశ్చ మంత్రేణ శ్రియశ్చాఽష్టాక్షరేణవా.

సమిధోమూలమంత్రేణ ప్రణవేనఘృతం హునేత్.

లక్ష్మీమంత్రేణ చాన్నంతు సరస్వత్యాచ లాజకం.

తిలాని ప్రీతి మంత్రేణ రధ్యా దుగ్ధం హునేత్ గురుః. (ల-తంత్రే)

పాయసం బ్రహ్మజిజ్ఞానం ఇదం విష్ణుంచ గోఘృతం.

చరుంవై హ ససుచిషత్ శన్నోదేవీ తిలం తధా.

ఇషేత్వోసర్షపాశ్చైవ అగ్న ఆయాహి మాషకం.

అగ్నిమీళేతి లాజంచ ఆసత్యేనతు సక్తుకం.

ఆప్యాయస్వేతిచ క్షీరం దధిక్రావిణ్ణేతి వై దధి.

హిరణ్యవర్ణాం ముద్గంచ నీవారం వృషభోరధి.

అపూపంచ గణానాంచ సుబ్రహ్మణ్యేతి వై గుళం.

విశ్వం భూతమితి యవాంచ కద్రుద్రాయేతివేణుకం.

యోవినిద్యో నిష్పావం తరళం జాతవేదసం.

సోమోధేనుమిత్యాఢకంచ రుద్రాయేతి ప్రియంగుకం.

ప్రాణోదేవీ మధుశ్చైవ ఫలంతు సప్తతేతిచ.

హ్రీశ్చతే లక్ష్మీశ్చ తాంబూలం గంధద్వారేతి చందనం.

పూర్ణాహుతిశ్చద్రవ్యేణ పూర్ణాహుతీతి మంత్రతః. (సారసముచ్చయే)

సమిధాం భేదేన మంత్ర భేదాః

ద్వాదశార్ణేన పాలాశం బృహత్సామేతి ఖాదిరం.

అశ్వత్థం మూలమంత్రేణ ప్లక్షంచైవ బృహస్పతే.

వటం వై విష్ణు గాయత్రియా లక్ష్మీ గాయత్రి బిల్వకం.

ఔదుంబరేతు తద్విష్ణోః శమీభిః ప్రణవేనతు. (నారదీయే)

హోమధూమాదీనాం ఆఘ్రాతే ఫలం

ఆఘ్రాతే హోమధూమశ్చ ఏన భక్ష్యాహరేర్గ్రహే.

తస్యాభూయాత్సదారోగ్యం ఆయుః శ్రీర్వర్ధనం ధనం. (పరమపురుషం)

మలమాసస్య లక్షణం

మధ్యే సూర్యస్య సంక్రాంత్యోర్ద్వయ సమన్వితః.

తద్వద్ధర్శ వియుక్తశ్చ మలమాస ఇతీరితః. (పారమే)

ప్రదక్షిణవిషయాః

ప్రదక్షిణం కర్తవ్య క్రమః

ప్రాసాదం దేవ దేవస్య ఆచార్యం పాంచరాత్రికం.

అశ్వత్థం చ వటం ధేనుం సత్సమూహం గురోర్గ్రహం.

దూరాత్ ప్రదక్షిణీ కృత్య నికటాం ప్రతిమాం విభోః.

దండవత్ ప్రణి పాదైశ్చ నమస్కుర్యాత్ చతుర్దిశీ. (శ్రీతత్వే)

అన్యత్ర

తార్క్ష్య కేశవయోర్మధ్యే దండవత్ ప్రణమేద్భువి.

ఆలయే గోపురే పీఠే గరుడధ్వజ పుష్కరే.

ప్రణామం తు సమం కుర్యాత్ ధ్రువ భేరే విశేషతః.

దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే సేవార్చన జపం చరేత్. (పరమే)

బింబ భేదేన ప్రణామ భేదాః

అన్యత్ర దక్షిణే కుర్యాత్ విపరీతంచ మృత్యుదం.

ఉమేశం ప్రణమేత్ పార్శ్వే సవ్యే శ్రీశస్య దక్షిణే.

ఆసీనం స్థితం మంత్రస్థం శయనేత్వంఘ్రి పాదయోః.

హస్తాభ్యాం శిరసా పద్భ్యాం మనసాచ ధియా తథా.

అహంకారేణచాత్మానం నిపాత్య ధరణీ తలే.

ఇత్యష్టాంగప్రణిపాదేన ప్రణమేత్ పురుషోత్తమం. (పాద్మే)

ప్రణామ వర్జనీయ కాలాని

దూరస్థం జలమధ్యస్థం ధావంతం ధనగర్వితం.

ఆలయే జల వేగేచ నమస్కారంచ వర్జయేత్. (తత్వ దర్శినీ)

ప్రణామ అర్హనీయకాలాఃు

బ్రాహ్మణం పాంచరాత్రంచ వేదం విష్ణుముఖోద్గతం.

పాంచరాత్రమిదం విప్రాన్ దేవవత్ ప్రతిభావయేత్.

ప్రణామో దండవత్ భూమౌ దృష్టమాత్రేణ వైష్ణవం.

అనాదృత్యేవ యోమోహాత్ దూరేవా యది గర్వితఃు.

నరకాయ భవేదత్ర నాఽత్ర కార్య విచారణా.

వైష్ణవౌ ద్వౌ యథా విప్రౌ సంగతౌచ పరస్పరం.

ప్రణామం కురుతస్తత్ర తయోర్మధ్య స్థితో హరిఃు.

వైష్ణవో వైష్ణవం దృష్ట్వా దండవత్ ప్రణమేద్భువి.

తయోర్మధ్యగతే విష్ణుఃు ప్రణామ మధిగచ్ఛతి. (వారాహే)

విష్ణు క్షేత్రే వైశేషిక ప్రణామ విధిఃు

వైష్ణవోవపి రాజానఃు గురవే యతినస్తథా.

నోపచర్యా హరేస్థానే సన్నిధౌచ విశేషతఃు.

ఏకాంతినో మహాభాగాన్ విష్ణుమేవ సమాశ్రితాన్.

తానేవ ప్రణమేత్ ప్రాజ్ఞఃు విష్ణుక్షేత్రే వినేతరాన్. (వారాహే)

అభివాదన నిషేధ సమయాఃు

సమిత్పుష్ప కుశాఽగ్నించ మృద దీపాఽక్షత పాణయఃు.

జప హోమంచ కుర్వాణో నాఽభివాద్యా కథంచన. (సాత్వతే)

ప్రణామ వర్జనీయ దేశాని

ప్రాసాదే గర్భగేహం చ ప్రతిమా పీఠమేవ చ.

శరీరం దేవదేవస్య చతుష్టయ మిదం సమం.

నైవ ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ అంతరే దేవ పీఠయోః. (సాత్వతే)

అష్టోత్తరశత ఉపచారాణాం అధిదేవతాణాం నిర్ణయం

ఆసనస్య భవేద్ధర్మో ఆహ్వానం విష్ణురేవచ.

అర్ఘ్యంసరస్వతీచైవ పాద్యం నామ భాగీరథి.

ఆచామం అగ్ని దైవత్యం పాదశాఠీంచ పార్వతి.

తిలదానే యమోదేవః మధుపర్కేచ వాసవః.

పాదుకో భూమి దైవత్యం దంతకాష్టం త్రినేత్రకం.

జిహ్వాలేఖం శ్రియాదేవీ హస్త ప్రక్షాళ్యమచ్యుతః.

గండూషంచ గణేశంచ ముఖమంజనం పద్మజః.

ముఖశాఠీంచ శుక్రంచ తాంబూలేన త్రిమూర్తినా.

దర్పణంచ త్రిదేవత్యం స్నానశాఠీ జనార్దనః.

అభ్యంగంపిత్రదైవత్యం ఉద్వర్తనం ఉమాపతిః.

ఆమలకం చ అశ్వినీదేవౌ దేహశోధే త్రివిక్రమః.

హరిద్రాయాం లక్ష్మిదైవత్యం పంచ గవ్యం ప్రజాపతిః.

కలశే కేశవాదీనాం పూర్ణ కుంభే మహోద్భవః.

సహస్ర ధారాయాం సావిత్రీ అంగశాఠీ హలాయుధః.

నీరాంజనే నీలకంఠం ప్లోతే సూర్యంచ దేవతాః.

కంగతం చతుర్ముఖంచైవ సుగంధంచ సురాధిపః.

ప్రార్థనే వాసుదేవత్వం స్వర్ణదానే పరాంతకః.

వస్త్రే పీతాంబరేచైవ ఉత్తరీయే బృహస్పతిః.

ఉపవీతేచ లోకేశః పవిత్రేచైవ భాస్కరః.

ఊర్ధ్వ పుండ్రేచ భూదేవీ శిరో మాల్యే జనార్దనః.

కేశబంధంచ పుష్పంచ ఉష్ణీషో మకుటాధిపః.

గంధాలేపనం సోమంచ కస్తూరి తిలకోశ్రియః.

భూషణే కౌస్తుభదేవాః అంజనం కృష్ణ దేవతాః.

బాహుమాల్యేచ వాసుఖ్యాం సర్వాలంకార సుందరీ.

పుష్పేచ పుష్టి దైవత్యం దీపంచైవ అష్ట శక్తయః.

ధూపో పావక దైవత్యం మాత్రాదానేచ మన్మథః.

పంచాంగే చ బృహస్పతిఃస్యాత్ వేదపాఠేచ వాసవః.

పురాణే పుండరీకాక్షః శఠకోపశ్చ ద్రావిడః.

మంత్రపుష్పేణ మంత్రేణ శంఖేన పాంచజన్యయోః.

కాహళే చిహ్న హస్తంస్యాత్ నృత్తే శంకర దేవతాః.

గీతే చతుఃపురాణం చ వాద్యేదేవంమహాశనిః.

పంచాయుధే హేతిరాజఃఘటదీపేచ కాశ్యపః.

కర్పూరదీపికా లక్ష్మీః ప్రత్యేకాక్షర భానునా.

అష్టపుష్పాంజలించైవ దేవీఅష్టాక్షరం తథా.

రత్నదానేచ రత్నంచ హయగ్రీవేచ అర్హణం.

ప్రాపణంచ గణేశంచ తర్పణంచ గణాధిపః. (కాశ్యపం)

యాత్రాసన ఉపచారాణి

నిత్యోత్సవంచ కర్తవ్యం అష్టదీపంచ దర్శయేత్.

చామర వ్యజనంచైవ ధ్వజం ఛత్రంచ వాహనం.

స్తోత్ర ప్రదక్షిణంచైవ అష్టాంగంచ నమస్కృతం.

అలంకార దీపమాత్రం చ యాత్రాసన పరిగ్రహే.

శయనాసన ఉపచారాణి

శ్రుతిస్సుఖం స్తోత్రజాలం ఆశుజ్ఞాన మనంతరం.

శయనాసనేషు విధివత్ తాంబూలదానముత్తమం.

శుష్కక్షీరం నివేద్యాఽథ సాష్టాంగంచ నమస్కృతిః.

కవాట బంధనంచైవ ద్వారే పంచాయుధాఽర్చనం.

ఉపచారం తతస్సర్వం అష్టోత్తర శతం తథా. (పరమ సంహితా)

ఔపచారిక సాంస్పర్శిక ఆభ్యవహారికఉపాచారాణాం లక్షణాని

మంత్రవింశతి పూర్వం అభిగమ్యం దినేదినే.

ఔపచారికం సాంస్పర్శం భోగ్యభోగేసమర్చయేత్.

ధూపాది దశపర్యంతం భోగ్యస్యాఽఽదౌ చ పారగైః.

వాసో భూషాఽఙ్గరాగైఃభోగైః సాంస్పర్శ ఉచ్యతే.

పాయసాఽపూప పక్వాని ఆభ్యవాహారికముచ్యతే. (జయాఖ్యే)

భగవద్దర్శన కాలే దాతవ్య నియమాఃా

స్వర్ణపుష్పం ఫలం పుష్పం తాంబూలం వస్త్రమేవవా.

నాళికేరం హరిద్రాం చ కుంకుమో గంధమేవ వా.

విష్ణోర్దర్శన కాలే తు దద్యాత్ దేవస్య సన్నిధౌ.

రిక్తహస్తేన నోపేయాత్ రాజానం దైవతం గురుం.

తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన స్వర్ణహస్తేన దర్శనం. (పద్మోద్భవం)

గృహార్చా పూజనే ఆవాహన విధిః

గృహార్చామర్చయేద్దేవం బలిహోమ విహీనకం.

రవిమండలమధ్యేతు ఆవాహ్య చ యథా క్రమం.

ఏవం గృహార్చా కర్తవ్యం బ్రాహ్మణైర్వేద పారగైః. (ఈశ్వరే- కపింజలే)

బలిపీఠస్య లక్షణం- ధ్యానంచ

మేఖలోపరి విన్యస్య పద్మం అష్టదళైర్యుతం.

తస్యోర్ధ్వే కర్ణికా క్షేత్రం బలి మూర్తిం విచింతయేత్.

పూర్వాది వారిజ దళైః ఆమోదాది గణాం తథా.

ఏకవక్త్రం చతుర్భస్తం చతుశ్చక్ర సమన్వితం.

ద్విపాదం రక్త వర్ణంచ రక్తకేశం మహా బలం.

దంష్ట్రా కరాళవదనం భయస్యాపి భయంకరం.

రక్త వస్త్రం రక్తమాల్యం రక్తచందనచర్చితం.

విష్ణు పారిషదాద్యైవ పశ్చిమాభిముఖస్తథా.

ధ్యానేనాఽనేనమాచార్యః కృత్వోదక బలిం క్షిపేత్. (విష్ణుసంహితా)

(ద్వారశ్రియాదీనాం చ లక్షణే)

సవ్యాఽపసవ్య పార్శ్వేతు లక్ష్మీ ద్వయ విరాజితాం.

రాజ్యలక్ష్మీం సవ్యపార్శ్వే ద్వారలక్ష్మీరసవ్యకే.

పద్మాసనే సుఖాసీనాం కరండి మకుటోజ్వలాం.

పూర్ణచంద్రాననాంసుభ్రూం తిలకేన విరాజితాం.

అపరాభ్యాంచ హస్తాభ్యాం సరసీరుహ కుడ్మలాం.

హారకేయూర వలయాం నూపురేణ విరాజితాం.

కల్పయేత్ శాస్త్రవర్త్మేన సంపూజ్య గురురాత్మవాన్.

సర్వసంపత్కరాం దేవీం పార్శ్వయుగ్మ విరాజితాం. (విష్ణుసంహితా;

బలిదానే భేదాః

దేవతానాం బలిర్హస్తే భూతానాం బలి జిహ్వకే.

పిశాచానాం బలిర్భూమౌ బలిపీఠే శిరోపరి.

తత్రాశ్రయ దేవానాం తృప్త్యర్థం సజలం హవిః. (సాత్వతే)

బలిదాన నిషేధన కాలాని

మహావాతే మహావర్షే సర్వత్రాఽశని గర్హితైః.

అంతే బలిం చ కుర్వీత బలిర్హోమో నకారయేత్. (పాద్మే)

బలిదానే అన్నస్య ప్రమాణం.

ఉత్తమం కబళం ప్రోక్తం మధ్యమం ముష్టిమాత్రకం.

అధమంచాఽఽహుతిర్మాత్రం ఇత్యేవం బలి లక్షణం. (పారమే)

బలి పీఠస్య ఆవరణ దేవతాః(నారాయణే)

ఆమోదే ప్రాగ్దళే పద్మే తద్భూతం భువనాత్మకం.

ప్రమోదం యామ్యదిక్పద్మే తద్భూతంస్యాత్ జలాత్మకం.

ఉదఙ్ముఖం సౌమ్య దిక్పద్మే వాయుభూతం తమేవహి.

తామసం జ్వలనం పద్మే రాజసం నైఋతే దళే.

సాత్వికం వాయుదిక్పద్మే విష్ణు కర్తార మీశకే.

యక్షేశం పూర్వదిగ్భాగే రాక్షసం దక్షిణే తథా.

పైశాచం పశ్చిమే భాగే భూతాన్యుత్తరతో న్యసేత్.

గంధర్వం కిన్నరంచైవ ఊర్ధ్వేనైవ సదా హరిం. (విష్ణుతత్వ)

బలిపీఠస్య పరితః అష్టాదశ దేవతానాం నామాని

అష్టాదశ గణాన్ వక్ష్యే దిక్బల్యాం క్రమయోగతః.

ఆదిత్యో వసవో రుద్రః సాధ్యాంచ మరుతస్తథా.

విశ్వేదేవాశ్చ పితరః మాతరో గ్రహ దేవతాః.

ఆంగీరసోఽశ్వినీ దేవాః యథా దేవగణాః స్మృతాః.

లోకపాలాంచ దేవాంచ నక్షత్రాణిచ పార్షదాః.

తత్తన్నామార్చనోపేతాం ఉత్తమాది యథా క్రమం.

భూమిం ప్రదక్షిణం కృత్వా ద్వితీయంచాంతరిక్షకం.

పీఠోర్ధ్వే విష్ణుభూతానాం సగణానాం యథా క్రమం. (నారాయణ సంహితా)

జపవిధిః

మణీనాం భేదేన జపఫలభేదాః

అంగులీభిర్జపంయావత్తావన్మాత్ర ఫలం స్మృతం.

రేఖాఽష్టగుణ సంయుక్తం పుత్రజీవ శతాఽధికం.

శతాఽధికం తుళస్యాంశ్చ ప్రవాళంచ సహస్రకం.

స్ఫటికంచాఽయుతంచైవ మౌక్తికం లక్షమేవచ.

రుద్రాక్షం దశలక్షంస్యాత్ సౌవర్ణం కోటిరుచ్యతే.

కుశగ్రంధించ ముక్తాచ అనంత గుణితం భవేత్. (అనంతాఖ్యే)

అన్యత్ర

అంగులీజప సంఖ్యాయ ఏకమేకం వరాననే.

రేఖైరష్టగుణంచైవ పుత్ర దీపఫలోదశ.

శతంవై శంఖమణిభిః ప్రవాళంచ సహస్రకం.

మౌక్తికం లక్షమేకంచ సౌవర్ణం కోటిరుచ్యతే.

కమలాక్షే దశకోటిస్యాత్ తుళసీరష్టకోటిచ.

కుశగ్రంధీచ పద్మాక్షం అనంతగుణితం భవేత్. (హ్రీప్రశ్నే)

సంఖ్యాభేదేన ఫలభేదాః

పంచవింశతి మోక్షార్థీ షడ్వింశతి ధనార్థయే.

సప్తవింశతి పుష్ట్యర్థం పుత్రార్థం అష్టవింశతిః.

ద్వాత్రింశద్వశ్యకంప్రోక్తం జపం పంచవిధం స్మృతం. (విహగేంద్రే)

సువర్ణాదిషు మణీనాం సంఖ్యాభేదేన ఫలభేదాః

అష్టోత్తరశతం సంఖ్యామణినా శ్రేయసీ భవేత్.

తదర్ధంమణినా సంఖ్యా మధ్యమాఽఽచార్యమామతా.

సప్తవింశతి సంఖ్యాస్యాత్తైర్భవేదక్షమాలికా.

స్వర్గాఽపవర్గంరత్నం సువర్ణం విభవప్రదం.

రజతం కీర్తి ధనదం తామ్రం మోక్షకరం భవేత్.

త్రపుకేమణిభిర్యుక్తాత్ యక్షైశ్చాపి వశన్నయేత్.

సీసాక్షమాల్యా రక్షోవశీకుర్యాచ్చతుర్ముఖ.

పైత్తళైశ్చ తథా శత్రూన్ కాంస్యైస్సర్వాన్ వశన్నయేత్.

ఆయసైశ్చాపి భూతాని జాపకః స్వవశన్నయేత్. (విష్ణుతత్వే)

జపస్యకాలభేదేన మంత్ర భేదాః

అష్టాక్షరంజపేత్సాయం మధ్యాహ్నొద్వాదశాక్షరం.

ప్రాతశ్చ విష్ణుగాయత్రియా శ్రియమష్టాక్షరం తు వా. (శౌణకే)

జపాదీనాం కర్తవ్య దేశభేదేన ఫలభేదాః

గృహేష్వేకఫలం ప్రోక్తం గోష్టే దశఫలం భవేత్.

నదీతీరే శతంవిద్యాత్ సహస్రం శంకరాలయే.

ఆరణ్యస్య సహస్రంస్యాత్ కోటిపర్వత పార్శ్వయోః.

అశ్వత్థే దశకోటిస్యాత్ అనంతం విష్ణుసన్నిధౌ. (శ్రీధరీయే)

నిత్యారాధనే జపవిధిః

యత్సంఖ్యాజపఃపూర్వం మానసారాధనే కృతే.

తత్సంఖ్యైవ బాహ్యేపి జపేద్యాగే గురూత్తమః.

జపంతు సర్వపూజాంతే క్షుద్రపూజాం తు నాచరేత్. (శ్రీ:)

జపసిద్ధి విషయే స్వయంవ్యక్తాది భేదేన ఫలభేదాః

కామోపభోగ వైముఖ్యం మంత్రిణః కార్యముచ్యతే.

మోక్షైకఫలదంధామ దక్షిణద్వారముత్తమం.

సిద్ధాయతన,మాసాద్య తత్ర దేవం చతుర్విధం.

మనుష్యనిర్మితం,చార్షం, దైవంరూపం మధుద్విషః.

స్వయంవ్యక్తం సమారాధ్య మోక్షకామః సమాహితః.

సాలోక్యాది చతుర్భేదాం ముక్తిమాప్నోత్యసంశయం.

సాలోఖ్యంమానుషాద్, ఆర్షాత్సామీప్యం,దేవనిర్మితాత్.

సారూప్యం,తుల్యమాప్నోతి స్వయంవ్యక్తాదనుక్రమాత్. (పాద్మే)

స్వయం వ్యక్తాది దేశేషు కర్తవ్య దానానాం ఫల కథనం

స్వయంవ్యక్తే విభోః స్థానే యో దద్యాత్ భూపతిర్హరేః.

సర్వ పాపవినిర్ముక్తాః సర్వామయ వియోజితః.

సర్వసంపత్సమృద్ధిశ్చ సర్వదేశాఽధిపో భవేత్.

భుంక్తే చ వివిధాన్ భోగానిహలోకేపరత్రచ.

కోటి కోటి గుణందానం తథైవ చ ఫలం భవేత్.

దానం యద్దివ్యాయతనేదానం తదనంతగుణం భవేత్.

ఆర్షంచ సైద్ధాయతనే దానం లక్షగుణం భవేత్.

సదివ్యప్రకల్పితేదానం సహస్రగుణితం భవేత్.

సత్క్షత్రకల్పితేస్థానే దానం శతగుణం భవేత్.

సద్వైశ్యకల్పితేస్థానే తదర్ధగుణితం భవేత్.

సచ్ఛూద్రకల్పితేదత్తం ద్విషట్కగుణితం భవేత్.

అనన్య శరణైర్వర్ణైః స్థానేతు పరికల్పనే.

దానం దశగుణం ప్రోక్తం వర్ణైర్వ్యామిశ్రయాజిభిః.

నిర్మితాయతనేదత్తం తత్పంచగుణితం భవేత్. (పారమే)

విసర్జన ముద్రా లక్షణమాహ

ఖడ్గాధార సమాకారౌ విరళాంగుళికా ఉభౌ.

అంగుష్టౌ దండవత్కృత్వా ముష్టి బందం శనైఃశనైః.

కుర్యాత్కనిష్టికాదిభ్యో ముద్రైషాస్యాద్విసర్జనే. (శ్రీఈశ్వరే)

భగవత్ప్రసాద, తీర్థానాం విషయే

భగవతః తీర్థ పద నిరుక్తిః

తికారం దేహ శుద్ధ్యర్థం థకారం ముక్తి సాధనం.

అక్షర ద్వయ సంయుక్తం తీర్థం నామమిహోచ్యతే)(విష్ణుతత్వే)

భగవతః తీర్థ గ్రాహణ విధిః

వస్త్రం తు త్రిగుణీకృత్య పాణౌ పాణి నివేశయేత్.

గోకర్ణంవత్ కరం కృత్వామాషమఘ్నజలం పిబేత్.

తన్యూనం అధికంపీత్వా సురాపానసమం భవేత్. (ప్రీప్రశ్నే)

భగవతః తీర్థ మహిమా -ప్రాశన ఫలంచ

పాపౌఘనాశనంవిష్ణోః చరణౌస్పర్శనంజలం.

పీత్వా సద్గతిమాప్నోతి న దేహే జాయతే పునః. (గరుడే)

త్రివార తీర్థ ప్రాశనే ఫలం

అజ్ఞానమూలహరణం జన్మకర్మనివారణం.

జ్ఞానవైరాగ్యసిద్ధ్యర్థం విష్ణుపాదోదకం పిబేత్. (విష్ణు సంహితా)

(అన్యత్ర)

పాత్రేయుక్తస్తుళస్యాః శుచికర మధురం వ్యాధినాశం చ మోక్షం.

గంగాతీర్థేన తుల్యం సకలవిషహరం క్రోధనాశం పవిత్రం.

రక్షోపైశాచ యక్షాఽసురభయహరణం పూర్ణబుద్ధిం సమృద్ధిం.

వశ్యంలోకే నరాణాం త్రిభువన జయినం శ్రీశతీర్థప్రసాదం. (క్రియార్ణవే)

శ్రీశస్య పాదుకా ధారణే ఫలం-లక్షణం చ

పాదుకా మోక్షరక్షార్థం నానా వర్ణశిరోపరి.

స్పర్శదోషేణ సంగచ్ఛేత్ రౌరవం నరకం వ్రజేత్.

మాలాపాదుకాగంధాది విష్ణోరగ్రే ధరంతి యః.

పుత్రపౌత్రసుఖంభుక్త్వా అంతే సాయుజ్యమాప్నుయాత్. (అనంతే)

శ్రీ వైష్ణవానాం శిరస్యాదిభిఃపాదుకా సమర్పణ లక్షణం

పంచముద్రా లక్షణమాహ

ఉత్తమాంగేచ హృదయే సవ్యాది భుజమూలయోఃు.

పాదుకా ధారణం కుర్యాత్ పునఃు శిరసి ధారయేత్. (అనంతే)

ఉపవాసదినేఽపి భగవత్ప్రసాద స్వీకార అర్హత్వం (పరమ పురుషే)

ప్రసాదం కృపయా దత్తం విష్ణుభుక్తోజ్ఝితం యది.

ఉపవాసచ్ఛలాన్నాస్తి తమాహు బ్రహ్మఘాతకం.

అర్ధాఽఽమలక మాత్రం తు నైవేద్యం పురతో హరేఃు.

నాచామానాగ్ని సంస్కారఃు ప్రాశయేదవిచారతఃు. (అనంతాఖ్యే, పాద్మే)

పాదుకాధారణవిషయే

స తు నిర్మలభక్త్యాయై పాదుకాశిరసావహేత్.

వినా తత్పాదవహనాత్సర్వస్యాన్నిష్ఫలా భువి.

తస్మాత్ప్రత్యహమేతౌ శ్రీపాదుకాశిరసా వహేత్.

భగవత్పూజన ప్రయోజనమాహ

పాతాళే దివివా భూమౌ యే భోగా భువిదుర్లభాఃు.

తానవాప్నోతి పురుషఃు పురుషోత్తమపూజయా.(పాద్మే)

పూజాకాలే దానస్య ఫలం

వ్రతపూజాది మోక్షంస్యాత్ క్షుద్రపూజాఽభివర్ధనం.

వస్త్ర కంబళదానేన క్షయరోగం వినశ్యతి.

దధిదానాత్ పుత్రవృద్ధిస్యాత్ దాంతం వశ్యకరం భవేత్.

ఆరోగ్యం లభతే గంధం ఫలం ఇష్టార్థ సాధకం.

శత్రునాశకరం క్షీరం శర్కరాఘృప్యమేవ చ.

అపూపాద్ధనలాభం స్యాత్ అనంతంకనకం భవేత్.

దీపంచ సర్వ పాపఘ్నం మాస పూజా ఫలం లభేత్. (విహగేంద్రం)

షోడశోపచారాణాం కృతే ఫలాని

ఆవాహనం చ యో దద్యాత్ అశ్వమేధఫలం లభేత్.

ఆసనం చ పృథక్ దద్యాత్ శతకృత్ఫలితం లభేత్.

పాద్యేన పాతకం హంత్యాత్ అర్ఘ్యేనైవాఽఘనాశనం.

భవేదాచమనం దత్వా శుచిత్వం శుద్ధిమాప్నుయాత్.

స్నానం వ్యాధిభయం హంత్యాత్ వస్త్రేణాఽఽయుష్యవర్ధనం.

ఉపవీతం చ యోదద్యాత్ బ్రహ్మయుషత్వమాప్నుయాత్.

గంధం గంధర్వ మాప్నోతి పుష్పేణ పుణ్యమాప్నుయాత్.

భూషణేనాస్తథా దద్యాత్ అష్టైశ్వర్యంచ సంపదం.

దర్పణం జ్ఞాన వృద్ధిస్యాత్ ఛత్రమాజ్ఞా ప్రవర్తతే.

చామరం శత్రునాశంస్యాత్ వ్యజనం వ్యాధి నాశనం.

ధూపో దహతి పాపాని దీపేన మృత్యు నాశనం.

సర్వ కామస్తు నైవేద్యం దత్వా తృప్తిమవాప్నుయాత్.

ఫలదా పుత్రమాప్నోతి తాంబూలంచాప్నుయాత్ప్రజాః.

ప్రదక్షిణంచ యో దద్యాత్ పాపం హంతి పదేపదే.

దండః ప్రణామం యః కుర్యాత్ దండముద్దిశ్య సన్నిధౌ.

వర్షాణి వసతే స్వర్గే యావత్తంత్రేణు సంఖ్యయా.

పురుష సూక్తేనవా కుర్యాత్ పంచోపనిషద్దైస్తువా.

గాయత్ర్యావాఽథస్సర్వైః ఉపచారైస్తు షోడశ. (పాద్మే-బృహద్బ్రహ్మే)

చండప్రచండాది పరివార పూజా విషయం

చండప్రచండ ప్రముఖాన్ ద్వారపాలాన్ గణాధిపాన్.

ఆవాహ్యాఽభ్యర్చ్య గంధాద్యైఃవివమభ్యర్చయేత్తతః.

సాలగ్రామ మహిమా(వాసిష్టం)

సాలగ్రామ శిలామూర్తిః పూజనంచ స్నపనాదపి.

సహి దివ్యా హరేర్మూర్తిఃదర్శనాదేవ సిద్ధికృత్.

కులకోటి గుణాధిఖ్యం భవేదత్ర న సమ్శయః. (భారద్వాజం)

సాలగ్రామ పూజనే వైశేషికం

మూర్తిం తరతి బింబేషు న యష్టవ్యంచ దేవవత్.

సాలగ్రామశిలాయాం చ యష్టవ్యం సర్వమూర్తిషు.

అర్చనం వందనం దానం ప్రణతి దర్శనం నృణాం.

సాలగ్రామశిలాయాంచ సర్వం కోటిగుణం భవేత్. (సనకం)

త్రివర్గాపేక్షయా సాళగ్రామపూజనే ఫలం చ

పంచసంస్కారసంపన్నాః మంత్రరత్నార్థకోవిదాః.

సాలగ్రామశిలాయాం చ పూజయేత్ పురుషోత్తమం.

సాలగ్రామశిలాయాం చ తులసీ దళపూజనం.

దదాతి సకలాన్ కామాన్ ప్రసన్న పరమేశ్వరః. (శాండిల్యం)

సాలగ్రామస్య అగ్రే పితృకార్యాణి కర్తవ్య ఫలం

యః శ్రాద్ధం కురుతే విప్రః సాలగ్రామ శిలాగ్రతః.

పితౄణాం తస్య తృప్తిస్యాత్ గయాశ్రార్ధాదనంతకం. (సనత్కుమారం)

(అన్యత్ర)

సాలగ్రామశిలా యత్ర శ్రాద్ధాది కురుతే నృప.

పితరస్తయేభ్యంతి చ యమాలయం.

సోపిదోషైర్న లిప్యతే నరకేషు న గచ్ఛతి. (పురుషోత్తమం)

తత్సమీపే జపాదిషు కర్తవ్య ఫలం

జప్తాహుతం తథా దత్తం అర్చకంచ తపః క్రియా.

సాలగ్రామ సమీపేతు సర్వం కోటి గుణం భవేత్.

సాలగ్రామ శిలా స్పర్శం యః కరోతి దినే దినే.

వాంఛంతి కర సంస్పర్శం తస్య దేవాః సవాసవాః. (అగస్త్యం)

సాలగ్రామపూజనేన త్రికరణ శుద్ధిప్రాప్తిః

మనోవాక్కాయజే గ్రస్తుఃపాపైః బహువిధైరపి.

సాలగ్రామ శిలాం వీక్ష్య భవేత్యస్థఒమలే నరః. (భారద్వాజం)

సాలగ్రామదర్శనాదిషు ఫలప్రాప్తి కథనం

శ్రుతా సంకీర్తితా ధ్యాతా దృష్ట్వా స్పృష్ట్వా ప్రణామితా.

సాలగ్రామ శిలా పుమ్సాన్ కులం త్రాయతే ద్విజః.

సాలగ్రామశిలాపూజా రత్నానాం కిం మహాఒధ్వరైః.

చక్షుషానపిజాతంత్యో జీవన్నపిమతో నరః.

సాలగ్రామ అర్చనా హీనా ధనవానపి నిర్ధనః.

యత్ గృహే నాస్తి తులసీ సాలగ్రామ శిలాఒర్చనా.

శ్మాశాన సదృశం విద్యాత్ తత్ గృహం శుభవర్జితం. (పురుషోత్తమం)

సాలగ్రామశిలాచక్రం యొదధ్యాత్ దానముత్తమం .

భూచక్రం తేన దత్తం స్యాత్సశైల వన కాననం. (బ్రహద్బ్రహ్మం)

*సాలగ్రామదర్శనాదిషు హీనే ఫలప్రాప్తి కథనం

(సాలగ్రామస్య శిలాయాం ఖండనాది దోషాఒభావః)

సాలగ్రామశిలా యత్ర పూజ్యతే కమలాసన.

తస్మాత్ క్రోశద్వయం పుణ్యక్షేత్రమిత్యభిధీయతే.

భిన్నావా స్ఫుటితోవాఒపి చక్రయుక్త శిలాఅపి.

పూజనీయా ప్రయత్నేన భుక్తిముక్తి ఫలప్రదం. (విష్ణు తిలకం)

పూజనకాలే ఆవాహనాది అకర్తవ్యం

నాఽఽవాహనం నప్రతిష్ఠా నశాంతిర్నైవ నిష్కృతిః.

దుగ్ధేన స్నాపయేద్బ్రహ్మన్ అస్పర్శాది దూషణైరపి.

పూజయిత్వా ప్రయత్నేన భుక్తిముక్తించ విందతి. విష్ణు తిలకం)

సాలగ్రామశిలా తీర్థ మహిమా

సాలగ్రామశిలాయాం చ త్రైలోక్యం సచరాచరం.

మయాసహ మహాసేనాః లీనం తిష్ఠతి సర్వదా.

సాలగ్రామశిలా బింబం సర్వపాప ప్రణాశనం.

స్మృతం సంకీర్తనం ధ్యానం పూజితం చ నమస్కృతం.

ఆజన్మ కృత పాపానాం ప్రాయశ్చిత్తం య ఇచ్ఛతి.

సాలగ్రామశిలావారి పాప హారి న సంశయః.

స్నానోదకం పిబేన్నిత్యం చక్రాంకిత శిలోద్భవం.

ప్రక్షాళ్యతి తత్తోయం బ్రహ్మహత్యా వ్యపోహ్యతి. (పాద్మం)

సాలగ్రామశిలాపూజన తీర్థస్యమహిమా

బ్రహ్మహత్యాదికం పాపం మనోవాక్కాయ సంభవం.

శీఘ్రం నశ్యంతి తత్సర్వం సాలగ్రామశిలాఽర్చనాత్.

సాలగ్రామశిలాబిందు హత్యా కోటివినాశనః.

తస్మాత్సంపూర్ణతే ధ్యాత్వా పూజితంచాపి సర్వదా. (పాద్మోభవం)

దేవస్య సాలగ్రామశిలాయామేవ అతి ప్రీతికరం

రాజసూయసహస్రేణ తేనేష్టం ప్రతివత్సరం.

అతిపాపసమాయుక్తాః ధర్మకార్యవిదూషకాః.

సాలగ్రామార్చనాత్బ్రహ్మన్ నైవయాంతి యమక్షయం.

సాలగ్రామ యథా ప్రీతిః తథా లక్ష్మ్యాః న విద్యతే. (పాద్మం)

సాలగ్రామశిలా పూజనస్య ఫలం

తథా మమ పురోద్ధ సనకాది నిషేవితే.

సాగరాంతామిమం పృథ్వీం దత్వాదానాయ యత్ఫలం.

తత్ఫలం సమవాప్నోతి సాలగ్రామశిలాఽర్చనాత్.

గంగాతీరేఽశ్వమేధానాం సహస్రాణాం ఫలం లభేత్.

యో నిత్యం పూజయేత్ భక్త్యా సాలగ్రామశిలా నృప.

మమ లోకే చిరంస్థిత్వా చక్రవర్త్యాది జాయతే. (శాండిల్యే)

సాలగ్రామశిలాతీర్థే సర్వతీర్థవాసత్వం

సుస్నాత సర్వతీర్థేషు సర్వ యదన్యేషుదీక్షితః.

సాలగ్రామశిలాతోయైః యోఽభిషేకం కరోతిచ.

గంగాగోదావర్యోరైవ నిత్యముక్తి ప్రదాయచ.

నివసంతి సదాతీర్థే సాలగ్రామ శిలోద్భవే.

సాళగ్రామస్య ఆవిర్భావ స్థలః

గండఖ్యాంచోత్తరే తీరే గిరిరాజస్య దక్షిణే.

దశయోజన విస్తీర్ణా మహాక్షేత్రావసుంధరా.

సాలగ్రామో భవద్దేవో దేవో ద్వారవతీ భవేత్.

ఉభయోః సంగమో యత్ర ముక్తిస్తత్ర న సంశయః. (స్తోత్రార్ణవే)

సాలగ్రామ శిలాసహ బింబ పూజనే దోషః

కీర్తనం విష్ణు నామాని చ దయా దాన క్షమాదిషు.

దేవతా ఋషి నామాని నాఽశుచిః పరికీర్తయేత్.

సాలగ్రామ శిలాతోయం యః పిబేత్ బిందుమాత్రకం.

స్నాన లక్ష సహస్రంచ గంగా సాగర సంగమే.

సాలగ్రామంచ శంఖంచ బింబేన సహ నాఽర్చయేత్.

అర్చయేద్యది సంమోహాత్ కోపంగచ్ఛతి దేవరాట్.

తస్మాత్సర్వ ప్రయత్నేన బింబేన సహనాఽర్చయేత్. (గారుడే)

బింబపూజనాదనంతరం సాలగ్రామపూజనేఫలం

స్నానాంతే దేవదేవస్య సాలగ్రామస్య శార్ఙ్గిణః.

కృత్వాఽభిషేచనం మాత్రం నచ పూజావిశేషతః.

పురుషసూక్తేన మంత్రేణ యఃస్నాపయతి నిత్యశః.

సాలగ్రామ శిలాభూప సగచ్ఛేత్ వైష్ణవం పదం.

పురుషసూక్త విదానేన ద్వారవత్యాశిలాయుతః.

తులసీ శంఖం పయసా పూజకో మాకుపైతిః.

గంధర్వ ప్రముఖో దేవాఃదిక్పాలాశ్చ అప్సరోగణాః.

వాంఛంతి పూజా సతతం సాలగ్రామ భువస్థలే.

సాలగ్రామశిలా దానాత్ కతిదానం ప్రకీర్తితం.

సర్వేషామేవ దానానాం మోక్షం తత్ ప్రచక్షతే.(సనత్కుమారే)

(ఖండ నిఖండాది భేదేన భేరాదీనాం నామాని)

ఖండం నిఖండం నుండం చ త్రివిధం మూర్తి భేదవిత్.

ఖండం శిలామయం రూపం నిఖండం తామ్రవిగ్రహం.

నుండం దారుమయం చిత్రం త్రివిధం మూర్తి భేదవిత్. (పరమ సంహితా)

ప్రదక్షిణ వైశేషికం

ప్రదక్షిణ శబ్దార్థః

ప్రకారం పాపనాశంస్యాత్ దకారం సర్వ సిద్ధిదం.

క్షికారం క్షీయతే కర్మ హరణ బధ్నాతి ణ స్వయం. (పరమం)

ప్రదక్షిణం కర్తవ్య క్రమః

సంపూర్ణప్రసవా నారీ పయః పూర్ణఘటే నరః.

ఉద్వహంతి శనైర్యాతి తద్వత్ కుర్యాత్ ప్రదక్షిణం. (పారమే)

మూర్తి భేదేన ప్రదక్షిణ భేదాః

ఏకంగణాధిపే కుర్యాత్ ద్వౌ సూర్యే త్రీణి శంకరే.

చత్వారే కేశవోదేవే సప్తాఽశ్వత్థ ప్రదక్షిణం. (శాస్త్రే)

ఏకాది అనేకప్రదక్షిణస్య, అంగప్రదక్షిణస్య ఫలాని చ

ఏకం ప్రదక్షిణం చైవ అపమృత్యు వినాశనం.

ద్వయ ప్రదక్షిణంచైవ విజయం శత్రు నాశనం.

త్రింశత్ ప్రదక్షిణం కృత్వా బ్రహ్మలోకే మహీయతే.

సహస్ర ప్రదక్షిణం కృత్వా విష్ణులోకే మహీయతే.

కోటి కోటి సహస్రాణి అంగేనైకేన ప్రదక్షిణం.

ప్రదక్షిణం సమం కృత్వా ప్రత్యేకం ఫలసిద్ధిదం. (అగస్త్యే)

ద్వి ప్రదక్షిణాది ద్వాదశ ప్రదక్షిణే ఫలాని

ద్వితీయాది దివంయాంతి తృతీయే నేత్ర సంపదం.

చతుర్భిర్మనులోకం తు పంచభిఃసర్వలోకభాక్.

షష్టం చ మహాదైశ్వర్యం సప్తమం మమ కింకరాః.

అష్టమే మమ సాలోఖ్యం సారూప్యం నవమే తథా.

దశమం సర్వ సామ్రాజ్యం సామీప్యమేకాదశే తథా.

సాయుజ్యం ద్వాదశంచైవ సర్వసిద్ధిమవాప్నుయాత్. (చిత్ర శిఖండి)

చతుః ప్రదక్షిణే నియమః

ప్రదక్షిణ త్రయం కృత్వా ప్రణమ్యచ జనార్దనం.

పునః ప్రదక్షిణం కృత్వా పునర్జన్మ నివిద్యతే. (కల్పసూత్రే)

ఉత్సవాదిషు కాలేషు ప్రదక్షిణం కర్తవ్య ఫలాని

ఉత్సవే బలిదానేచ తథా కుర్వన్ ప్రదక్షిణం.

పదేపదేఽశ్వమేధస్య ఫలం దశగుణం భవేత్. (శాండిల్యే)

ప్రదక్షిణ వర్జనీయ దేశాని-(సాత్వతే)

అంతర్గర్భగృహే విష్ణోః భగవత్యగ్రతస్థితః.

ధియాతు భక్తితః కుర్యాత్ బద్వాతు కర సంపుటం.

హృద్దేశే మూర్ధ్ని కంపైస్తు స్మరన్ సర్వేశ్వరం హరిం.

అంతర్గర్భగృహేవిష్ణోఃగర్భద్వారాఒర్ధ మంటపే.

ప్రణిపాతగణం కుర్యాత్ ప్రదక్షిణగణం వినా. (పారమే)

భగవదారాధనాది సమయే సంధ్యావందనాదికార్యేషు ప్రాప్తే విధిః

స్నానం సంధ్యా తపోహోమం దేవతా పిత్ర తర్పణం.

ఆతిథ్యంచైవ దేవానాం షట్కర్మాణి దినే దినే.

యదనైమిత్తికంచ విభవాద్యైస్తు విస్మృతం.

తదాతాత్కాలికం నిత్యం తత్కాలే ప్రాగ్వదాచరేత్.

కాలాఒతిక్రమ దోషోస్తు తత్ర న స్యాత్ కదాచన.

దైవాగ్ని ద్విజ విద్యానాం కార్యేషు యది సంస్థితః.

సంధ్యాహీనో న దోషోస్తి యతస్తత్కర్మమాచరేత్. (వైశాఖమాహత్మ్యే)

అన్యత్ర

యస్మిన్ కాలే విశాలాక్షి యస్య యత్కర్మచోదితం.

తత్కాలే కర్మ తం త్యక్త్వా మాముపాస్తే విశో యది.

న దోషస్తత్ర దేవేశి కృతార్థా చ న సంశయః. (హ్రీప్రశ్నే)

అన్యత్ర

యాత్రార్థం ప్రస్థితేవిష్ణోః మండపం చాప్యనాశ్రితే.

సంధ్యాదికం న కుర్వీత కర్మలోపోనభవేత్.

మత్కర్మకుర్వతాంపుంసాం కర్మలోపో భవేద్యది.

తత్కర్మ తే ప్రకుర్వంతి తిస్రఃకోట్యా మహర్షయః.(భట్టర్)

నవవిధ భక్తి లక్షణం

స్మరణం కీర్తనం విష్ణోః శ్రవణం పాదసేవనం.

అర్చనం వందనం దాస్యం సఖ్యం ఆత్మ నివేదనం.

ఏవం పుంసాఽర్పితం చైవ భక్త్యాః నవలక్షణం.(భాగవతే)

నవవిధ భక్తానాం నామాని

విష్ణోస్తు శ్రవణం పరీక్షిద్భవేత్ వైశ్యో సఖీ కీర్తనే.

ప్రహ్లాద స్మరణే తదంఘ్రి భజనే లక్ష్మీః ప్రియః పూజనే.

అక్రూర స్తుతి వందనేచ హనుమాన్ దాస్యస్సఖాఽర్జునః.

సర్వస్మాత్మనివేదనే బలిరభూత్ కైవల్యమేషాంసమం.(స్తోత్రార్ణవే)

తులస్యాః ప్రాశస్త్యం.

తుళస్యాః శబ్దనిర్వచనమాహ

తకారో తమసో నాశఃళకారేణాఽజ్ఞాననాశనం.

సకారో సత్వవృద్ధిస్యాత్ తుళసీ ఇత్యభిధీయతే. (బృహత్తోత్తరత్నావళ్యాం)

తుళస్యాః అర్చనం ఫలమాహ

తుళసీ మంజరీ గ్రాహ్యం తస్యాఽభావేచ పల్లవం.

తదభావే పత్రం స్యాత్ మూలాఽభావేచ కాష్టకం.

కాష్టాఽభావేచ మూలం స్యాత్ మూలాభావేచ మృత్తికా.

మృత్తికానామభావేతు తుళసీ శబ్దముచ్యతే.

మంజరీభిస్సమాయుక్తోతుళసీ కోమళైర్దళైః.

యే కుర్వంతి హరేః పూజాః తే కృతార్థాః నసంశయః. (పరాశరే)

తుళస్యామేవ సర్వతీర్థాని నివాసనం

తుళసీ దర్శనం పుణ్యం స్పర్శనం పాప నాశనం.

మూర్ధ్నిస్థా సర్వ తీర్థాని ఉదరే మోక్ష సాదనం. (సనత్కుమారే)

పర్యుషిత దోషవిషయే

తుళ్సీ వర్షమేకంచ బిల్వం షాణ్మాసికం తథా.

పద్మం సప్త దినం ప్రోక్తం కరవీరం తథాఽష్టమం.

సౌవర్ణం రాజతం పుష్పం తులసీ బిల్వమేవచ.

అర్చయేద్దేవ దేవేశం ప్రక్షాళ్యచ పునః పునః. (శాండిల్యే)

తులస్యాః అర్చనం ఫలమాహ

కుంజరాణాం సహస్రాణి కపిలా కోటివింశతిః.

కోటి కన్యకాదాన సమంస్యాత్ తుళస్యేకదళాఽర్చనాత్. (సనకం)

తులస్యాః సాన్నిధ్యాఽతిశయం దేవ దేవ్యోః వాసస్థలానిచ

క్షీరార్ణవేచ వైకుంఠే హరిక్షేత్రేచ నైమిశే.

విలసత్ తులసీ మూలే సదాసన్నిహితోస్మ్యహం.

ఆగమానాం తథా మూర్ధ్ని భక్తానాం హృదయాంబుజే.

భానుమండల మధ్యే చ తవ మూలేవసామ్యహం.

తులసీ కాననం యత్ర యత్ర పద్మాసనాని చ.

వసంతి వైష్ణవాః యత్ర తత్ర సన్నిహితో హరిః. (లక్ష్మీ తంత్రే)

తులస్యాః అర్చనే తత్తులసీ మూర్ధ్ని ధారణే ఫలం

తుళ్సీ పత్రమాత్రేణ యోఽర్చయేద్దేవ మన్వహం.

స యాతి శాశ్వతంబ్రహ్మన్ పునరావృత్తిదుర్లభం.

తులసీ ధారణం విష్ణోః పాదార్చన కృతం శుభం.

సర్వపాప విశుద్ధాత్మా సయాతి పరమాంగతిం.

హరిపాదాఽర్చితం శుద్ధం తులసీదళమాదరాత్.

శిరసాధారయేన్మర్త్యాః బ్రహ్మహత్యాద్విముచ్యతే. (విష్ణుతత్వం)

తులసీమాలాసమర్పణే ఫలం

పుష్పైః ద్వాదశకోటిశ్చ సౌవర్ణే పూజయేద్ధరిం.

తత్ఫలం దశకోటిశ్చ తులస్యేక దళేన తు.

తులస్యా వర్జితా పూజా సా పూజా నిష్ఫలా భవేత్.

మాల్యాని ధారితే సర్వే దుష్కృతం సప్త జన్మకం.

అవధూయ ప్రపద్యంతే విష్ణులోకం పునర్నయేత్.

తులస్యాః ఆవాహనాది పూజనే ఫలం

తులసీకాననం యత్ర తత్ర తిష్ఠతి కేశవః.

తాసాంచపూజితాస్సర్వే పూజితా హరిరేవ సః.

యత్తత్ శ్రీ తులసీపత్రం విష్ణోః శిరసి పూజయేత్.

సహదేవగణైః సర్వైఃవిష్ణువత్ పరి పూజ్యతే. (నారదీయం)

తులసీ గ్రహణే వర్జనీయకాలాని

శుక్రభౌమ అర్కవారేచ మన్వాదిషు యుగాదిషు.

చతుర్దశ్యాఽష్టమీ పాత సంక్రాంతిద్వ్రాదశీషుచ.

నాహరేత్తులసీమూర్ధ్వం మధ్యాంఘే పార్వణైరపి. (ధర్మశాస్త్రే)

తులస్యాహరణే స్తోత్రం

తులసీ శ్రీసఖీశుభ్రే పాపహారిణిపుణ్యదే.

నమస్తేనారదనుతే నారాయణమనః ప్రియే.

నమస్తే దేవి తులసీ నమస్తేహరివల్లభే.

లోకమాతర్నమస్తుభ్యం నమస్తే భక్తవత్సలే.

ఆనందే శ్రీసముద్భూతే విష్ణోః విష్ణుప్రియంకరే.

ప్రసీదమేద్య భక్తస్య భూయో భూయో నమోస్తుతే.

తులస్యమృతజన్మాసి సదాత్వం కేశవప్రియే.

కేశవార్థం లునామి త్వాం వరదాభవ శోభనే. (మహాభారతే)

ప్రసీద మమ దేవేశి ప్రసీదహరివల్లభే.

క్షీరోదమథనోద్భూతే తులసీ త్వం ప్రసీద మే.

త్వన్మూలే సర్వతీర్థాని త్వన్మధ్యే సర్వ దేవతాః.

త్వదగ్రే సర్వవేదాశ్చ తులసీ త్వం నమామ్యహం.

కాయేనమనసావాచా యత్పాపం కరోమ్యహం.

తత్సర్వం నాశయక్షిప్రం కేశవారాధనే శుభే.

ఆహృత్యచాహరిభ్యశ్చ తులసీం ప్రణమేత్సదా.

న ప్రక్షాళయేత్తులసీం పుష్పంప్రక్షాళయేజ్జలైః.

శుష్కపర్యూషితైర్వాపి పూజయేత్తులసీ దళైః.

నాఽక్షతైరర్చయేత్ పుష్పైస్తులసీరహితైరపి. (మహాభారతే)

తులస్యాః సంగ్రహ సమయే ప్రార్థనా శ్లోకాః

మోక్షైకతోద్ధరణీ ప్రసూతే విష్ణోః సమస్తైక గురోః ప్రియేతే.

ఆరాధనార్థం పురుషోత్తమస్య లునామి పత్రం తులసీ క్షమస్వ. (చిత్రశిఖండి)

తులసీ దళైః అష్టోత్తర శతనామార్చనస్య ఫలం

సహస్రనామ్నా యః కుర్యాత్ కారయేదర్చనం హరేః.

భూలోకే సర్వకామాన్ స ఆయుషఃపూర్ణమేవచ.

సంపదఃపుత్రపౌత్రాదీననుభూయ తతో రమే.

ప్రాప్య విష్ణోఃపరంధామ మోదతే నిత్యసూరివత్.

పుష్పైర్లక్షార్చన సమమర్చనం తులసీదళైః.

అష్టోత్తరశతైః కుర్యాత్ తస్య స్థానం తు పద్మజే.

వైకుంఠం పదమాసాద్య మోదతే సానుగైఃసహ. (శ్రీప్రశ్నం)

సర్వేషాం తులసీకాష్టమాలాధారణే ఫలం

తులసీ కాష్టమాలాయాః పద్మాక్షమణిమాలికాః.

కంఠాది నాభిపర్యంతం ధారయేద్వైష్ణవోత్తమైః.

పద్మాక్షతులసీమాలాం శ్రీపవిత్రం యథాక్రమం.

బంధాయ నిత్య కర్మాణి విష్ణోః ప్రీతికరం శుభం. (పురుషోత్తమం)

భగవత్పాదతులస్యాద్యాఘ్రాణే ఫలమాహ

భగవత్పాదతులస్యీమాఘ్రాయ స కలానరః.

నిరామయా భవేద్భూమౌ విష్ణులోకమవాప్నుయాత్.

హరేర్నిర్మాల్య పుష్పంచ చందనంచ బుధోతమాః.

శిరసాగృహ్ణితం భూయాత్ శ్రేయస్కామైస్సతతం భువి. (పరమపురుషం)

*స్నానసన భగవంతం తులసీ మాలా ధారణే ఫలం

తులసీ దళానాం మాలాం కృష్ణోత్తీర్ణాం వహంతి యః.

పత్రేపత్రేఽశ్వమేధానాం శతానాం లభతే పరం.

ధారయేద్విష్ణునిర్మాల్యం స్వదేహే చందనాదికం.

జపహోమాఽర్చనాకాలే పూర్వేద్యుద్ధారితం సదా.

ధృత్వాకంఠే స్వశిరసి పవిత్రం విష్ణుధారితం.

ముక్తాహారాదికం ధృత్వా మమ ప్రీతికరం భవేత్. (వాసుదేవే)

భోజనాంతే తులసీం ఖాననే ఫలమాహ

భోజనానంతరం విష్ణోః అర్పితం తులసీదళం.

భక్షయేత్ సర్వపాపఘ్నం చాంద్రాయనశతాఽధికం. (భారద్వాజే)

అష్టవిధ పుష్పాణాం నామాని

అహింసా ప్రథమంపుష్పం పుష్పమింద్రియ నిగ్రహః.

సర్వభూత దయా పుష్పం క్షమాపుష్పం విశేషతః.

దానం పుష్పం తపః పుష్పం ధ్యానం పుష్పం తథైవచ.

సత్యమష్టవిధం పుష్పం విష్ణోఃప్రీతికరం భవేత్. (భాగవతే)

అష్టాంగపూజన విధిః

హృద్యాగమాద్యమంగం స్యాత్ యోగపీఠే ప్రపూజనం.

ద్వితీయమంగం స్నపనం తృతీయంవేషపూజనం.

తుర్యం భోజ్యాసనేవిష్ణోః పూజనం పంచమం తతః.

గురోః సిద్ధిప్రాశనం తు షష్టం నిత్యాగ్ని పూజనం.

సప్తమంతూత్సవో నిత్యశ్చాఽష్టమాంగమితీరితం. (శ్రీ:-ఈశ్వరే)

తత్పూజేషు స్థాన భేదేన నియమ భేదాశ్చ

అష్టాంగపూజనంత్వేవం గర్భగేహే విధీయతే.

చతుర్థాది షడంగాంతం బహిఃపూజనమాచరేత్. (శ్రీ:)

జ్వరశాంత్యర్థం తీర్థప్రాశనే వైశేషికం

జలక్రీడరతం కృష్ణం గోపిభిస్సహ యామునే.

తశ్చీకర జలాసారే జ్వర శాంతిర్భవిష్యతి.

క్షణికద్రవ్యాణి

రత్నేషు స్ఫటికే బింబే రాజతే తామ్రకేపివా.

చక్రాబ్జమండలే కుంభే సోమకే సూత్రవేష్టితే.

బీజే పిష్టే తథైవాన్నే ఫల పుష్పే జలే తథా.

గంధద్వారౌతు శకృది కూర్చం ఇత్యాదౌ క్షణికం భవేత్. (పాద్మే)

దర్భస్య విషయాఃు

దర్భ లక్షణం.తస్య ఫలానిచ

శుచౌదేశే శుచిర్భూత్వా స్థిత్వా పూర్వోత్తరాన్ముఖం.

హుంకారేణైవ మంత్రేణ కుశాన్గ్రాహ్య ద్విజోత్తమాఃు.

నదీ తటాకయోర్దేశే దర్భాన్ గృహ్ణీయ బుద్ధిమాన్.

భూతప్రేత పిశాచాశ్చ యేచాన్యే బ్రహ్మ రాక్షసాఃు.

విప్రాంగులీఃకుశాన్ దృష్ట్వా దూరం గచ్ఛత్యధో ముఖాఃం.

కుశపాణిస్సదా తిష్ఠేత్ బ్రాహ్మణాఽఽడంబర వర్జితాఃం.

సన్నిత్యం హంతి పాపాని స్థూలరాశిరివాఽనలఃం. (వాసిష్ఠే)

దర్భసంగ్రహస్య కాల నియమాఃం

తత్తద్దినేష్వేవయోగ్యఃం దర్భాస్తత్తద్దినోధృతాఃం.

మాసే నభస్య గృహ్ణాతుయోగ్యాదర్భస్తుఃవత్సరం.

క్వచిన్నాభస్య ఇత్యుక్తం మాఘమాసీతి కేచన. (ధర్మశాస్త్రే)

దర్భ సంగ్రహ మంత్రఃం

హుంకారేణచ తారేణ ప్రాఙ్ముఖోవాప్యుదఙ్ముఖఃం.

దర్భాన్ స్పృష్ట్వాఽథ మంత్రేణ విరించేనాతిచాహరేత్.

ఙ్గంగవిరించేన సహోత్పన్న పరమేష్టినిసర్గజ.

నుద పాపాని సర్వాణి దర్భ స్వస్తికరోమమ.

దర్భస్య పదనిరుక్తిఃం

దకారో దైత్యనాశశ్చ భకారో భాగ్య వర్ధనం.

దకారంచ భకారంచ దర్భమిత్యభిధీయతే.

దర్భేషు భేదాఃం

విశ్వామిత్రాఃం కుశాఃకాశాఃం శాలీమౌంజీయ వా పునఃం.

దూర్వాచైవ మునిశ్రేష్ఠ సప్తదర్భాఃం ప్రకీర్తితాఃం. అన్యత్ర

కుశోఽథ విశ్వామిత్రో శ్వాలకాశస్తథైవచ.

దూర్వాసరో యవ వ్రీహి దర్భాయేతే క్రమాత్స్మృతాఃం.

దర్భస్యఅధిదేవతాణాం విషయే

దర్భమూలే యథా బ్రహ్మ దర్భమధ్యే జనార్దనఃం.

దర్భస్యాగ్రే రుద్రదైవత్యం ఏతద్దర్భాఽధిదేవతాఃం.

దర్భభేదేన అధి దేవతాః భేదాః

కాశం రౌద్రం కుశంబ్రహ్మ దూర్వామార్షక సంశ్రుతం.

విశ్వామిత్రా యవామౌంజీ శాలీ వైష్ణవముచ్యతే.

వర్ణాశ్రమభేదేన దర్భాణాం భేదాశ్చ

బ్రాహ్మణానాం విశేషేణ విశ్వామిత్ర కుశస్తథా.

క్షత్రియాణాంతు మౌంజీస్యాద్వైశ్యాణాం ఉశీరస్తథా.

శూద్రాణాంచ దూర్వాచ పవిత్రం తత్ర లక్షణం.

దర్భాదీనాం అవాంతర భేదాః

అగ్రేస్థూలం భవేన్నారీ మూలేస్థూలం నపుంసకః.

మూలాద్దర్భ సమంవాఒపి పుమాన్ దర్భాన్ ప్రకీర్తితాః.

తేషాం ఉపయోగంచ

త్రయస్సర్వేషు కాలేషు పుమాన్సర్వ శుభావహాః.

మోక్షార్థీ పుమాన్ దర్భాః ఆభిచారే నపుంసకం.

వివాహే పురుషాః దర్భాః స్త్రీదర్భాః నిత్యకర్మణి. (ఆహ్నికే)

వర్ణాశ్రమ భేదేన దర్భాణాం సంఖ్యాదీనాంభేదాః

బ్రాహ్మణాస్య చతుర్దర్భాః క్షత్రియస్య త్రిదర్భకం.

త్రిదర్భం తు విశాంకూర్చం స్త్రీ శూద్రాణాం తథా భవేత్.

సర్వేషాం వా యథా కూర్చం పంచసప్తకమేవ వా. (ఈ)

పవిత్రవిషయే అధిదేవతాః

ద్వయాఃపవిత్రం వైష్ణవ్యం త్రయోరౌద్రంచ మేవచ.

ఏకంచ ప్రేత కార్యేషు పంచకే పౌష్టికం తథా.

పవిత్రంతు చతుర్దర్భాః ప్రతిష్టాయాంతు కారయేత్.

ఉత్సవే పంచదర్భంచ ద్వౌ దర్భౌ నిత్యకర్మసు.

పవిత్ర మాన భేదేనదేవతానాం భేదాశ్చ

చతురంగులమగ్రంతు సదావిష్ణ్వధిదైవతం.

మహావిష్ణ్వధిదైవంతు గ్రంథిరేకాంగులీ భవేత్.

విష్ణ్వధిదైవంతు వలయం ద్వయమంగులముచ్యతే.

పవిత్రం హస్తయుగ్మేచాఽనామికాయాం నియోజయేత్. (పారమే)

అంగులీనాం దేవతాః నిర్ణయః

మణిబంధేస్వయంబ్రహ్మ అంగుష్టే చక్రవాళకం.

తర్జన్యామీశ్వరం ప్రోక్తం మధ్యే మాదవ మేవచ.

అనామికామనంతశ్చ కనిష్టికాయాం చ భార్గవం.

కరతలే కరే పృష్టే విష్ణురిత్యభిధీయతే.

అనామికాయామేవ పవిత్ర ధారణస్య హేతుత్వం

అంగుష్టే తు భవేద్వ్యాధి తర్జన్యాం మరణాహ్వయం.

మధ్యమే పుత్రనాశస్యాత్ కనిష్టికా సర్వనాశినీ.

తస్మాత్సర్వ ప్రయత్నేన అనామికాయామేవ ధారయేత్.

అంగుల్యగ్రేతు అనాయుష్యం అంగుళ్యాదౌ ధనక్షయః.

తస్మాదంగులి మధ్యే తు పవిత్రం ధారయేత్సదా. (పరాశరే)

పవిత్ర ధారణస్య ఆవశ్యకత్వం తత్ఫలం చ

పవిత్రహీనం తు యత్కర్మా తత్సర్వం నిష్ఫలం భవేత్.

అపవిత్రకరం జప్తం దత్తం భుక్తం హుతం తథా.

రాక్షసాః ప్రతిగృహ్ణంతి న తృప్తాః పితృదేవతాః.

యథా సుదర్శనం విష్ణోః యథా శూలం మహేశ్వరాః.

యథా వజ్రోమహేంద్రశ్చ తథా విప్రకరే కుశః.

వర్జనీయ దర్భాః

అగ్ర హీనం తు తద్భిన్నం కృమికీడాది ధూషితం.

యేపరిస్తరణ దర్భాం యే దర్భాః పిత్కకర్మణి.

ఆసనే బ్రహ్మ యజ్ఞశ్చ యే దర్భాః యాగకర్మణి.

ఛిన్నాగ్రానగ్నిదగ్ధశ్చ స్ఫుష్ట్వాన్ ప్రయత్నైరపి.

నఖచ్ఛిన్నాన్ దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ ఏతాన్ వివర్జయేత్.

న చ ఖండాన్ న మూలాఽగ్రాన్ దర్భాన్ స్థూల వివర్జితాన్.

ఉపయుక్తాంశ్చ జీర్ణాంశ్చ వర్జయంతి విక్షణాః. (విశ్వామిత్రే) అన్యత్ర

కుశమూలే తుగృహ్ణీయాద్యైవ కార్యాణి పైత్కకే.

కుశాగ్రేతు న గృహ్ణీయాఽథ గృహ్ణీయాద్యైవ మాతరం.

ఆచమనకాలే

సపవిత్రకరేణైవ మంత్రాచమన మాచరేత్.

సువర్ణాద్యంగులీర్వైవ ధారితే దక్షిణే కరే.

ధారయేద్దక్షిణే హస్తే పవిత్రంచోత్తరోత్తరం.

దర్భం తామ్రం రాజతంవా సౌవర్ణ మథవా ద్విజాః. (విష్వక్సేనే)

ప్రణాయామాద్యనంతరం దర్భవిసర్జన విషయే

దర్భస్తంభద్వయంయుక్తం ప్రాణాయామం సమాచరేత్.

సంకల్పం చ తతఃకృత్వా విసృజేద్భువిచోత్తరే.

శుభకర్మణి దేవస్య పిత్కకర్మణి దక్షిణే. (ఆహ్నికం)

పుణ్యాహాది కర్మభేదేన దర్భాణాం సంఖ్యాణాం భేదాః

ద్వాదశంబ్రహ్మకూర్చం తు పుణ్యాహం సప్తదర్భకం.

కుంభకూర్చం చతుర్వింశచ్చ ఉపకలశే పంచ దర్భకం.

ఆవాహనాది కూర్చానాం షట్త్రింశద్దర్భ సంఖ్యయా.

కూర్చలక్షణమాహ

న్యసేత్కూర్చం కుశందర్భం ఉదగగ్రం షోడశాంగులం.

అంగులం గ్రంధిమానంతు మూలంవై ద్వాదశాంగులం.

కూర్చస్య అధి దేవతా విషయః

కూర్చగ్రంధిషు వాగ్దేవీ కూర్చ మూలేతు పార్వతి.

కూర్చాగ్రే సర్వతీర్థాని గాయత్ర్యాఽధి దైవతం.

కలశాదిషు కూర్చ నిక్షేపణ మంత్రమాహ

కూర్చాగ్రాన్ రక్షసాన్ ఘోరాన్ ఛింది కర్మ విఘాతినః.

త్వామర్పయామి కుంభేఽస్మిన్ సాఫల్యం కురు కర్మసు.

సమిద్దర్భముపవీతం చ దంతదావన పత్రకం.

శూద్రైరేవ నఘృష్టీయాత్ తత్సర్వంనిష్ఫలం భవేత్. (ధర్మశాస్త్రే)

మహాలక్ష్మ్యాః అర్పిత కుంకుమధారణే ఫలమాహ

వీరలక్ష్మీర్భోగ లక్షమ్యాః అర్పితం కుంకుమాదికం.

ధృతంయేన సదాతస్య సౌభాగ్యం లభతే ధ్రువం.

నీరాంజనస్య సమయే దృశ్యతే యో జగత్పతిం.

ధూతపాపో నరోభూయాద్ ఐశ్వర్యంచ మహల్లభేత్.(పరమపురుషం)

ఇతి వచనసారే ప్రథమోభాగః(సంగ్రహేణ సమాప్యతే)

****